

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

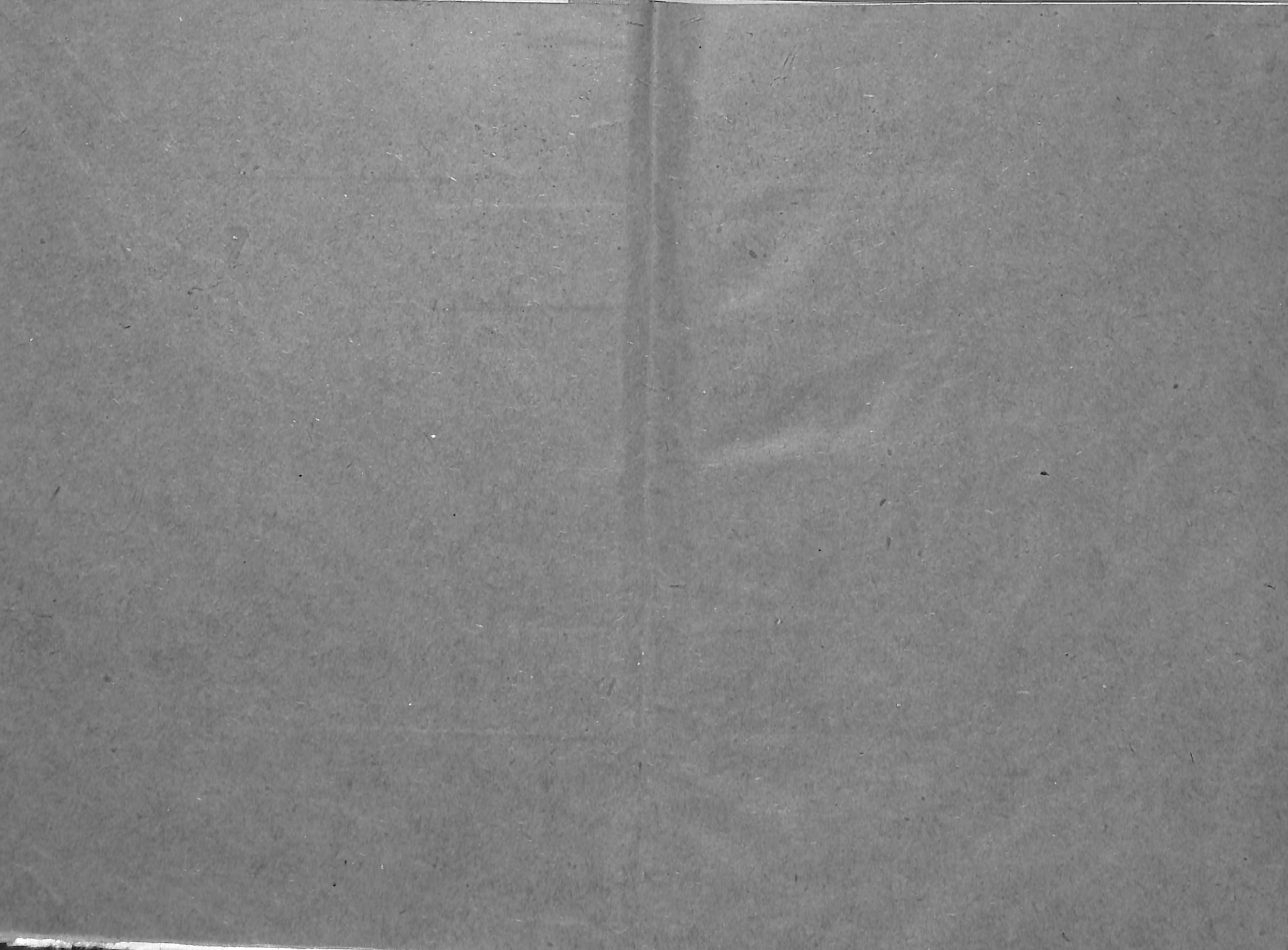
You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

891.99

V-94

7 AUG 2011
OV 2011

9917100
Библиотека
22
Иркутск
ИР 10-100

950

IS 8UA 7
OV 2011

Պ Է Պ 0

Կ Ա Տ Ա Կ Ե Ր Գ Ո Ւ Թ Ի Խ Ն

Առաջին անգամ ներկայացրած է Թիֆլիզի քաղաքային
Պատրոնում՝ 1871 թուի Ապրիլի 30-ին:

STOS BUA
- 6 NOV 2011

891.99

U-94

✓

Պ Է Պ Օ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՔ ԱՐԱՐՈՒԱԹՈՎ

ՀԵՂՆԱԿՈՒԹՈՒՆ

ԳԱՔՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑԻ

126

ԵՐՐՈՐԿ ՏՁԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ո ռ ղ ղ յ ծ

Թ Ի Փ Լ Ի Զ
ԱՐԱԳԱՏԻԳ ՄՆ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑԻ
ԳՈՒՂԿԻՆԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, 12

1903

1001
3769

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հանրային գրադարան Կ. Մարտիրոսյանի անունով
Երևան, 1951 թվականին հիմնված

07 AUG 2013

11002 VON 8-

56312

0 10 10 10

11002 VON 8-

11002 VON 8-

11002 VON 8-

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 8 Апрелья 1903 г.

«Պեպո» կատակերգութիւնը Առաջնաւած ե
Մեծարգոյ Պարոն Գեորգ Չմշկեանին հե-
տեւեալ յառաջարկով:

ՄԻՐԵԼԻ ԳԷՈՐԳ,

Դու վաղուց խնդրում էիր ինձ՝ մէկ բան գրել թատ-
րոնի համար մեր Թիֆլիզի «Կոմիտէ» կեանքից:

Երկար ժամանակ ես չէի կարողանում գտնել նիւթի
առարկայ, թէեւ ըն պատուէրը երբէք մտքիցս չէր հե-
ռանում:

Բայց պատահմունքը վճռեց գործը:

Մէկ օր թատրոնում ներկայացնում էին հանգուցեալ
Փուղինեանցի Մօլիէրից փոխադրած «ՎՈՒՐ ՏՐԱԲՎԻՍ,
ՊԻՏԻ ՊԱՍԿՎԻՍ» կատակերգութիւնը, որի մէջ դու կա-
տարում էիր Շամիրի դերը:

Քո հագուստը, դէմքը, շարժուածքը, խաղը, ձայնը
այն դերի մէջ, յանկարծ մտքումս ծագեցրին հարց թէ՛
ինչպէս կը վարուէր Շամիրի նման մարդն այնպիսի դէպ-
քում, երբ մեր հարստահարողներից մէկը փող պարտ վի-
նէր նրան եւ չկամենար ծանաչել իր պարտքը:

Պէպօի հիմը պղտեց, մնացածն ինքն ըստ ինքեան ե-
կաւ. նամանականդ այնպիսի մէկ դիպուած, որ այն ժա-
մանակներում ես անձամբ փորձել էի [մէկ հարուստ ինձ
տուած խօսքն ուրացել էր], արդէն նախապատրաստել էր
իմ գլխում Պէպօի հակառակորդի պատկերը:

Կաղմելով հետզհետէ երեւակայութեանս մէջ պիէսի կա-

պը եւ նրա հերոսների տիպերը, ես ի նկատի ունեցայ, որ այն դասի մէջ, որի ղանազան ներկայացուցիչներին այստեղ արհամարհանքով անուանում են՝ «պաշտօնի, լէւի, քիւրճի»», կան մարդիկ, որոնք իրանց բարոյականութեամբ, մեծահոգութեամբ եւ վեհանձնութեամբ կարող են օրինակ լինել շատ եւ շատ բարձր դասին պատկանող մարդկանց: Այս պատճառով Շամիրի բնաւորութիւնը պիէսուում մարմնացաւ Կակուլու մէջ. իսկ նրանից բարձր տիպը՝ միեւնոյն դասի, ես իմ կարողութեան չափ աշխատեցի ցոյց տալ Պէպօի մէջ:

Երբ ես մօտաւորապէս պատմեցի քեզ Պէպօի բովանդակութեան գլխաւոր միտքը, այն օրից սկսած՝ դու էլ ձեռք չվեր առար ինձանից. ստուերի պէս հետեւում էիր ինձ՝ աշխատելով շուտով եւ շուտով հանել իմ գլխից քո սիրեկան Պէպօին եւ գրչի տալ իմ խօսքերը:

Եւ ահա 1870 թուի սկզբում, դու, ըստ սովորականին, վեր առար թուղթ ու գրիչ, եւ ես սկսեցի թելադրել քեզ Պէպօն, որը թէեւ շուտով ընդմիջուեց, բայց յիշեալ թուի Յուլիս ամսին միեւնոյն ձեւով շարունակուեց եւ վերջացաւ Կրժանիսում:

Թերթելով այժմ Պէպօի սկզբնական օրինակը, ես զըտ-

նում եմ, որ համարեա ամբողջ պիէսը քո ձեռքով է գրուած, բացի մի քանի տեսիլներից, ուր քո բացակայութեան ժամանակ օգնել են ինձ Պ. Զարարիա Բարանասեանցը եւ մեր թատրոնի տաղանդաւոր աշխատակից Պ. Յովհաննէս Ամիրիկեանը:

Շնորհակալութիւն յայտնելով յիշեալ անձանց, նամանաւանդ Պ. Ամիրիկեանին, որ ուրիշ շատ անգամ եւս օգնել է ինձ իմ թատերական ասպարիզում, ես չեմ կարող մոռանալ այն աշխատանքն ու անձնանուիրութիւնը, որ դու կրել ես՝ թէ ներկայ հեղինակութեանս եւ թէ այլ գրուածներիս մեծ մասի մէջ: Բայց առայժմ խօսքս միայն Պէպօի մասին է:

Քանի եւ քանի անգամ՝ գործդ թողած, ամարային շոր պապանաքին, ոտով եկել ես եւ զնացել Կրժանիս. քանի եւ քանի անգամ հետդ խորհրդակցել եմ, օգուտներ քաղել քո խորհուրդներից եւ ձանձրացրել քեզ իմ ծանր ու բարակ մասլահաթներով. քանի եւ քանի անգամ ամբողջ ժամերով, գրիչը ձեռքիդ, անշարժ նստած ես եղել սեղանիս առաջ՝ ձեւացնելով քեզ մէկ գրող մեքենայ, երբ ես հեղինակելով՝ բոլոր իմ շարժուածքների ազատութիւնն եմ վայելել. քանի եւ քանի անգամ երբեմն արագութեամբ թեր-

թեր ես լցրել իմ խօսքերով եւ ստէպ-ստէպ հաճութիւնդ ցոյց տալով, ոյժ ես տուել ինձ շարունակելու, երբեմն էլ յօնքերդ տօծելով՝ կամ տասն անգամ կրկնել ես միեւնոյն վերջին խօսքերս, կամ լուռ ու մուսնջ մնացել, առանց մէկ բառ արտասանելու՝ կամենալով արգելք չդնել մտքիս ընթացքին: Ո՞վ իմանայ՝ ինչ մտքեր են ծագել քո մէջ այն ժամանակ, ինչ մտքեր ես կլանել, ինչ մտքեր զոհել, երբ ես, ուղեղս փորելով, աշխատելիս եմ եղել իմ միտքն արտայայտել, իմ խօսքերը գեղեցկացնել: Միով բանիւ՝ քո կամքը ենթարկել ես իմ կամքին, քո սովորութիւններն իմ սովորութիւններին, քո ժամանակն իմ ժամանակին, քո աշխատանքն իմ աշխատանքին. եւ այս բոլորը, բոլորը միայն նրա համար, որ Պէպօն շուտով լոյս տեսնի, դու քո սիրեկան թատրոնի համար մէկ նոր պիէս ծարեն:

Մտաբերելով անցեալը, մտաբերելով այն ժամերը, երբ Պէպօն գրվում էր, երբ մեր մտերիմ խօսակցութեան մէջ Պէպօսից մենք անդադար անցնում էինք դէպի նրա եզրայրակիցները, նրանցից դէպի ժողովուրդը, ժողովրդից դէպի ազգը, ես խոստովանում եմ, որ այն ժամերը միշտ կը մնան իմ կեանքիս ամենաերջանիկ ժամեր:

Յիշում ես, սիրելի Գէորգ, այն առաւօտները, երբ ա-

րեզակը, գլուխը դուրս բերելով հեռու հորիզոնում, մէկ առանձին լոյս էր թափում ծառերի տերեւների ու դիմացի սարի վրայ, մինչդեռ հազարաւոր թռչունների կանուխ երգը շատ անգամ խօսքս բերանիս կիսակտուր թողնելով, տանում էր մեզ կարծես ուրիշ աշխարհ: Յիշում ես բարեկամների այն փոքրիկ խումբը, որ շարունակ հաւաքվում էին իմ ընտանիքում, այն հանարները, ծիծաղը, ուրախութիւնը, Եագօրի երեւակայական «սպիտակ օճախը», Եօլանէի ճիւղերը, խեղճ Եպանգուլի բայաթիները, ձկնորս Լօփիանի պարը, քո արհեստալի բարբառոսական եղանակով երգած՝ «Ինչ «... ի՞նչ սիրէ՞ս եսըն»», Ամերիկեանի երգերը, նրան ընծայած սարսափելի փունջը, եւ այլն, եւ այլն... Բոլորն ունէր իր գեղեցկութիւնը, իր հիացքը, մինչեւ անգամ այն անտանելի սեւ միջատների անթիւ զօրքը, որ մոմի առաջ հաւաքուելով մեր գլխին, մանաւանդ քո գլխին, շատ անգամ առիթ էին լինում Պէպօսի թերթերը ցիր ու ցան անելու:

Յիշում ես դու Թէլէթի այն բազմաթիւ ուխտաւորներին, որոնք կիւրակի առաւօտները ժամը չորսից սկսած, ներկայացնելով իրանցից մէկ գեղեցիկ զուեսուր ժապաւէն, անցնում էին մեր քնակարանի առաջից եւ բարձրաձայն պատմում

միմեանց իրանց վշտերը: Քանի՜ իսկական Շուշան ու Կէ-
կէլ, քանի՜ յատուկ Պէպօ եւ Կակուլի ենք տեսել նրանց
Քուռմ: Ես երբէք չեմ մոռանալ այն խօսքերը, որ մէկ
կին, նայելով մեր պատշգամբին, ասաց իր ընկերուհուն՝
«Է՛ստի մտիկ, սրանք բաղումն էլ դիւաններով ին, 'ես
կի տանս մէ կոտրած սկամի էլ չունիմ», եւ այս դառը
խօսքերը նա կնքեց ուրախ ծիծաղով, կարծես թէ խեղճի
ուրախութեան աղբիւրը նրա խեղճութիւնը լինէր: Քանի՜
այսպիսի դատողութիւններ են արտայայտել նրանք, քա-
նի՜ մտքեր են զարթեցրել նրանց գանգատները: Ճշմարիտն
ասած, տեսնելով այդ մարդկանց, լսելով եւ համակրելով
զրանց, հարկաւոր էր ինձանից շատ եւ շատ վարպետ
նկարիչ, որ կարողանար արժանաւոր գոյներով նկարել
զրանց: Բայց երբ մտրդ, ապրելով ժողովրդի մէջ, նրա
ուրախութեան հետ ուրախանում է, նրա տրտմութեամբ
տրտմում, եւ այս զգացմունքները նա կարողանում է
փոքր ի շատէ պատկերացնել, այդ էլ, արդարեւ, մեծ
բաւականութիւն է:

Ինչ եւ իցէ, ժամանակը հասաւ. Պէպօն ներկայացրինք
Քատրոնում առաջին անգամ 1871 թուի Ապրիլի 30-ին:
Պէպօնի դերը դու ինքդ կատարեցիր եւ կատարում ես

ցարդ՝ բեմի վրայ: Գու տուիր նրան շունչ եւ կենդանու-
թիւն, քո խաղը գերազանցեց գրուածքից. իսկ Պ. Ամերի-
կեանը, որ ներկայացնում էր Պէպօի հակառակորդի պատ-
կերը, եւ միւս մասնակցող անձինք իրանց հանձարաւոր
խաղով օգնեցին մեզ աւելի պարզ ցոյց տալու հարստա-
հարուած Պէպօի համակրական ոգին:

Այն ծափահարութիւնը, այն ընդունելութիւնը, որ ա-
ռաջին ներկայացման օրը ստացայ հանդիսականներից Քատ-
րոնում, ես արդէն բաժանել եմ քեզ եւ քո ընկերների հետ:
Այժմ թո՛ղ տուր ինձ, սիրելի Գէորգ, խնդրել քեզ՝ ընդու-
նել եւ այս նուազ նուէրս իբրեւ յիշատակ քո չափազանց
աշխատութեան եւ հարկ՝ քո անսահման սիրոյն դէպի մեր
Քատրոնը:

Քո Գաբրիէլ Սոււնդուկեանց:

ԹԻՖԼԻՉ

6 Նոյեմբերի 1876

Պ Է Պ Օ

ԿՆՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՔ ԱՐԸՐՈՒՆԵՈՎ

Թիֆլիզի թատրոն, 1871 թ. Ապրիլի 30-ին:

Գ Ո Ր Ծ Ո Ղ Ա Ն Ձ Ի Ն Ք

ԱՐՈՒԹԻՆ, հարուստ վաճառական . Գ. ԱՄԵՐՈՎԿԵԱՆ †
ԷՓԷՄԻԱՅ, Արութինի երկրորդ կինը . Տ. ԱՆԱՑՈՄ
ՊԷՊՕ, ձկնորս Գ. ՉՄՇԿԵԱՆ
ՉՈՒՉԱՆ, Պէպօի մայրը, այրի կին . Տ. ԱՐԱՄԵԱՆՅ †
ԿԷԿԷԼ, Պէպօի քույրը ՕՐ. ԹԱԳՈՒՀՆ †
ԳԻՔՕ, Պէպօի ազգական Գ. ՄՈՐԱՂԵԱՆՅ †
ԿԱԿՈՒԼԻ, Պէպօի բարեկամ Գ. ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԵԱՆՅ
ԳԻԳՕԼԻ, Արութինի դուստրի աշկերտ . Գ. ՄԱՆԴԱԿՈՒՆՆ †
ՍԱՄՍՕՆ, Արութինի տանու ծառան . Գ. ՏԷՐ-ԱՄԵՏՈՒՐԵԱՆ †

Երկու այլ ծառայ Արութինի տանը:

Առաջին եւ երրորդ արարուածները կատարվում են
Պէպօի տանը, իսկ երկրորդը՝ Արութինի տանը:

Անցքը պատահում է Թիֆլիզում 1870-ին:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԱՆՑ

ԱՐՈՒԹԻՆ. 60 տարեկան, միջին հասակով և կազմուածքով. երեսը կարմիր, լիքը և ածելած: Սև ներկած կարճ մազեր, հաստ յօնքեր և խուզած բեխեր: Եւրոպական հագուստ: Սպիտակ շապիկ, գունաւոր փողպատ, նոյնպիսի ժիլէտ և պանտալօն: Սև սերթուկ և գլխարկ-ցիլինդր: Ոսկէ ժամացոյց ոսկէ շղթայով: Գործ է ածում գունաւոր մետաքսէ թաշկինակ, փոքրիկ դեղին սաթէ համբիշ և ծոցի մէջ պօրտմօնէ: Շարժուածքը, ման գալն ու խօսուածքը ծանր: Ըստ երևոյթին պատուաւոր անձն:

ԷՓԷՄԻԱՅ. 30 տարեկան, գեղեցիկ և վայելչակազմ կին, շէկ մազերով: Եւրոպական մօզայի ամենաշքեղ բաց-կապոյտ հագուստ, վրացնակ գըլխով (չիքելայ, ոսկեկար ճակտի-աղլուխ և այլն): Զարգարուած է ոսկէ ժամացոյցով, երկար շղթայով և զանազան ակնեղէններով: Պարանոցին կարմիր բանտ: Ոսակցութիւնը, շարժուածքը և ման գալը արագ ու կրակոտ: Շատ է քրքրվում:

ՊԷՊՕ. 35 տարեկան, թուխ և գեղեցիկ դէմքով, բարձր հասակով, ամուր կազմուածքով և լայն կրծքով: Սև կարճ մազեր, ճակատի վրայ բերած. բարակ յօնքեր և բեխեր. երեսն ածելած: Ունի երկու ձեռք թիֆլիզի բուն լօթու հագուստ՝ մինը

հասարակ, միւսը զարդի: Առաջինն է՝ չթէ կամ սպիտակ շապիկ. մուգ-կապոյտ դօշլուզ, սև դայթանով բոլորած. սև նաշուրի արխալուխ. Լէգգու սև շալից չօխայ առանց զարդարանքի. միևնոյն շալից լայն շալուար, ծայրերի ներսի կողմը դանգեալի մէջ շարչուրագով ամրացրած. սև դափաղաւոր լափշիններ. արծաթէ նեղ քամար. կարմիր մորթէ երկար գդակ, ծայրը փոքր ինչ ներս ծալած. կարմիր բամբակէ թաշկինակ: Չարդի հագուստն է՝ մետաքսէ կարմիր դօշլուզ և սև արխալուխ, երկուսն էլ բարակ ոսկեթելով բոլորած. դաւայիւնի դեղին չօխայ, սև լայն չափարիշով զարդարած. նոյն կտորից լայն շալուար, ծայրերը վերոյիշեալ ձևով ամրացրած. սպիտակ դափաղաւոր լափշիններ կանայն զայթաններով. Բուխարու սև գդակ, ծայրը կտորած. Իմերէթու մետաքսէ գօտիկ. կապոյտ բամբակէ թաշկինակ: Քայլը հաստատ, ձայնը քաղցր և ազդու. շարժուածքն ու խօսակցութեան ձևերը բուն ժողովրդական: Միշտ գլխարկով, բացի նշանակած տեղերից:

ՇՈՒՇԱՆ. 50 տարեկան այրի կին. միջին հասակով և հաճելի դէմքով: Վրացնակ հասարակ հագուստ: Մէ տակ (ցածր կապած) գլուխ (սև ճակտի-աղուխ, սպիտակ հաստ լաշաք, սև փաթաթելու): Սև տերնոյից կամ ալպակայից հասարակ դէրիայ, կուրծքը ծածկած: Հասարակ սև շալ: Տանից դուրս գնալու ժամանակ գործ է անում սպիտակ դաթիբայ:

Կէկէլ. 18 տարեկան, միջին հասակով, թարմ, գրաւիչ դէմքով, սև երկար մազերով: Վրացնակ հասարակ հագուստ (ճակտի-աղուխ, չիքիլայ, չթէ դէրիայ և այլն): Չայնը քաղցր, շարժուածքը համեստ:

ԳԻՔՕ. 65 տարեկան, միջին հասակով, մէջքը փոքր ինչ ծռած: Սպիտակ մազեր և բեխեր, երեսն անելած: Վրացնակ հագուստ: Սպիտակ շապիկ, կուրծքը սև դայթանով բոլորած. սպիտակ դաւամքարէ կամ մուգ-կապոյտ նաշուրի արխալուխ. սև մահուդից կարայ և լայն շալուար: Սարազի սև լափշիններ ցածր կրքնկներով. Բուխարու սև գդակ, ծայրը ներս ծալած. հասարակ շալէ կամ կապոյտ դանաւուզէ գօտիկ: Գործ է անում ձեռնափայտ, քթախոտ և կապոյտ չթէ թաշկինակ: Ման գալը, շարժուածքն ու խօսակցութիւնը չափից դուրս դանդաղ: Միշտ գլխարկով և ձեռնափայտով:

ԿԱԿՈՒԼԻ. 25 տարեկան, հասակով փոքր ինչ ցածր Պէպօից: Երեսը կարմիր և գեղեցիկ. սև մազեր, ճակատի վրայ բերած. բարակ յօնքեր, բարակ բեխեր և նօսր կարճ միրուք: Թիֆլիզի բուն պաժարնու կամ կինտօի շքեղ հագուստ: Մաւի մորթէ մեծ գդակ Բագուի ձևի. կարմիր մետաքսէ շապիկ և դօշլուզ. կապոյտ կամ սև դանաւուզէ արխալուխ: Քօբաշու սև շալից կարճ և չաքերով չօխայ. միևնոյն շալից լայն շալուար, ծայրերը դանգեալում կամ պաճիճում բոլորովին ամրացրած:

Դօշլուղը, արխալուխը և չօխան ամենաշքեղ ձևով զարդարած են կլապիտոնէ լայն բաֆթաներով: Լէգգու երկար ճտերաւոր չուստիներ, բարակ ոսկեթելով բոլորած. արծաթէ լայն քամար. Բաղդադի թաշկինակ: Չայնը, շարժուածքն ու խօսակցութեան ձևերը կոշտ: Միշտ գլխարկով:

ԳԻԳՕԼԻ. 25 տարեկան: Վրացնակ հասարակ հագուստ: Սպիտակ չթէ արխալուխ, կրծքի կոճակները մէր պցած. սև մահուղից կարայ. նոյն մահուղից կամ սպիտակ պարուսիներից շալուար. արծաթէ նեղ քամար. ձեռքին գլխարկ-ֆուրաշլայ:

ՍՍՄՍՕՆ. 18 տարեկան. սև երկար մազեր, եւրոպական ձևով սանդրած: Եւրոպական սպիտակ շապիկ. հասարակ չթէ արխալուխ, կրծքի կոճակները բաց. նեղ քամար և գունաւոր նեղ շալուար: Յետոյ Չէրքէզի շքեղ հագուստ: Սօսանի ատլասէ արխալուխ, բոլոր կոճակները մէր պցած. սպիտակ մահուղէ չէրքէզկայ արծաթէ մասրաներով. նոյն մահուղից նեղ շալուար, ծայրերը կարմիր մահուղով: Բոլոր հագուստը զարդարած է կլապիտոնէ բաֆթաներով: Եւրոպական փայլուն կօշիկներ. արծաթէ շքեղ քամար արծաթապատ դաշոյնով: Արծաթէ փոքրիկ վառօդաման կլապիտոնէ լայն բաֆթայով: Բոլոր ժամանակ առանց գլխարկի:

ԵՐԿՈՒ ԱՅԼ ԾԱՌԱՅ՝ Փրակով, սպիտակ ձեռնոցներով և առանց գլխարկի:

Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Ա Ծ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Բեմը ներկայացնում է հին ձևի աղքատիկ սենեակ թարեքներով, դօլարներով, լուսամտով և երեք դռնով՝ աջ, ձախ և դիմացը: Չախ կողմը [հանդիսականների գիւրքից] գորգով ծածկած տախտ նահալով և մութաքաներով, իսկ աջ՝ հասարակ սեղան, դռնաւոր սփռոցով ծածկած: Սենեակի այս անկիւնում մի թուկ կայ կապած: Դօլարներում և թարեքների վրայ դարսած են հինօրեայ պղնձէ, կաւէ ու փայտէ ամաններ և զանազան ձևի գինու բաժակներ: Մի քանի հասարակ աթոռներ լրացնում են սենեակի զարդը: Կէսօր է:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ՇՈՒՇԱՆ, տախտի վրայ նստած, դուլպայ է գործում, կէկէլ, սեղանի մօտ աթոռի վրայ նստած, շտապով կար է անում, առջեւը կարի դոյնզոյն բօխչայ:

ՋՈՒՂԱՆ

Չիս իմանում, քն:

ԿԵԿԵԼ, թեև վերցնելով բոխից:

Ա՛յ, էս էլ պրծնիմ, դէդի:

ՉՈՒՉԱՆ

Թ՛նդ, մէ քիշ դնջացի, իժում պրծի:

ԿԵԿԵԼ

2) Ըլի, դէդի, է, յօրէս տէրը գու քայ:

ՉՈՒՉԱՆ

Նրա աճկն էլ կարիմ. խիտա շատ է տալի՛:

ԿԵԿԵԼ

Բանն էլ էտ է, է, դէդի. ինչըու նրա գալը դիվի հազիր վուր շըլի, էլ թամամ գինը չի առ: Խօ գիլիս ինչ անաստուճն է:

ՉՈՒՉԱՆ

Ախար, աճկիտ լուսը խօ չիս կանա հանի. սաղ գիշիր, հէնց բունէ, չիս քնի ու ջեր*) վ՛րլդի էր ծէքը, վուր էլի բանի նստեցար:

ԿԵԿԵԼ

Ի՞նչ անինք, դէդի, խղճի հացը էժան չէ ճարվում:

ՉՈՒՉԱՆ

Հերիք արա, հերիք, վուրթի: Հանդամը միր գըլուխը, վունցոր ըլի կու ապրինք:

ԿԵԿԵԼ

էս սահաթիս, դէդի ջան, ա՛յ. Աստուճ գիլեհնայ, քիշ է մնացի:

ՉՈՒՉԱՆ

Սաղ գիշիր ջում-ջումի բերիք ինձ՝ դուն մէ կու-

*) Հեր — դեռ. ջեր — անգամ:

ուր, քու ախպուր փիքըր մէկէլը: (Առուժիւն:) Նա էլ ի՛նչ էլաւ. իմքին բան չըլի էկի գլուխը:

ԿԵԿԵԼ, վահեցած:

Ի՞նչս ասում, դէդի. գանա էս անց էլ չէ մնացի դուսը գիշիր՞վ:

ՉՈՒՉԱՆ

Էսօր խիտ ուշացաւ, Կէկէլ. առանց էն առուտնիըր տուն է էկի ու հիմի յօրէս կէսօրի վուխան է:

ԿԵԿԵԼ

Ի՞նչ հաջաթ, դէդի ջան. էգէբա փողոցումը բան լուս ննգաւ:

ՉՈՒՉԱՆ, յոգոց հանելով:

Աստուճ անէ էաէնց ըլի, վուրթի. սիրտս գնում ու գալիս է... Ո՛վ գիլէ ջուրը մինձացաւ, սվ գիլէ իմքնի էգնէն ննգաւ ու ինքն էլ հիդը գնաց...

ԿԵԿԵԼ

է՛, ինչի՛ր իս ասում, դէդի:

ՉՈՒՉԱՆ

Նրա գլխին էլ վուր մէ բան գայ, ջուրն ածելու կու դառնանք:

ԿԵԿԵԼ

Աստուճ գիլեհնայ, անմիղ իս նիղանում, դէդի ջան. էրեխայ խօ չէ, սիրտս էլ անմիղ շուռ ու մուռ իս բերում:

ՉՈՒՉԱՆ

է՛սէնց էլ ապրիլ կու՛լի... Հախմիան Տէրն անէ քու գաղաստանը, Ա՛րութ ին:

Գրսից ոտի ձայն է լսվում:

ԿԷԿԵԼ, ուրախ:

Ա՛յ, դէղի, յօրէն:

ՉՈՒՉԱՆ, ականջ դնելով:

Նա է... (Գլուխը շարժում է): Չէ:

ԿԷԿԵԼ, նմանապէս ականջ դնելով:

Գի՛քօն է:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՆՐԱՆՔ, ԳԻՔՕ

ԳԻՔՕ, ներս մտնելով դիմացի դռնից, գլխարկը ծածկած
և ձեռնափայտով:

Բարի լուս ձիգ:

ՉՈՒՉԱՆ, տխուր:

Աստձու բարին, Գիքօ... Համեցէք:

ԿԷԿԵԼ, վեր կենալով, Գիքօին զուլս է տալիս, յետոյ
առանձին:

Աճկս քի՛ղ էր մնում:

Նստում է իր գործին:

ԳԻՔՕ, նստելով ածողի վրայ Շուշանի մօտ:

Վճնց իք, ի՞նչ բարին հարցնինք:

ՉՈՒՉԱՆ

Փառք Աստձու, կանք:

ԳԻՔՕ

Ե՛, փառք Աստձու: Էս ո՞ւր է Պէպօն. ջեր չէ
տուն էկի՞:

ՉՈՒՉԱՆ, վախեցած:

Հը՛, իմքին խաբար կնյ:

ԳԻՔՕ

Հն՛, բան ունիմ ասելու:

ՉՈՒՉԱՆ, ծնկանը խփելով:

Վճ՛յ, քողանամ 'ես, *) ի՞նչ խաբար է:

ԳԻՔՕ, ուղղուելով:

Ի՞նչ խաբար...

ՉՈՒՉԱՆ

Հն՛:

ԳԻՔՕ

Լաւ խաբար չէ, Չուշան:

ՉՈՒՉԱՆ, աւելի վախեցած:

Ի՞նչ է, խի՞ստովի է:

Կէկէլը, կարը թողնելով, վախեցած նայում է
նրանց:

ԳԻՔՕ, դարմացած:

Ո՞վ է խի՞ստովի. ի՞նչ իք ասում:

ՉՈՒՉԱՆ

Պէպօն. բաս չէ խի՞ստովի:

ԳԻՔՕ, երեսը խաչակնքելով:

Տէ՛ր օղորմած Աստուծ. էտ 'ես չիմ իմանում, ի՞նչ
իք ասում:

ՉՈՒՉԱՆ

Ախար, իրիգուն կէս գիշիրին դամբը վիկալաւ,
գնաց ու ջեր չէ տուն էկի:

*) Ե տառը մակակէտով նշանակած (Ե) պէտք է արտա-
սանել իսկ և իսկ այնպէս, ինչպէս արտասանվում է յի վան-
կը՝ բառի միջում կամ վերջում, ձայնաւորից յետոյ. օրինակ՝
Մա յիս, Գա յի անէ, երկնա յին, Եսա յի, և այլն:

ԳԻՔՕ

Վա՛մ, օխնաժ հոքի, վախեցայ. նա ի՛նչ խիխաղեցու
ահ ունէ... է՛ն ի՛նչ Քուռը պիտի ըլի, վուր նրան
ախտէ:

ՉՈՒՉԱՆ

Քաս ի՛նչ խարար էիր ասում:
ԳԻՔՕ

Ի՛նչ խարար էի ասում...

ՉՈՒՉԱՆ

Հա՛, մէ շնուտ ասա, թէ Աստուծ կու սիրիս:
ԳԻՔՕ

Մա՛ւափ, է. մէ քիչ համփիրութի՛ն ունեցի, հէք
օխնաժ: Աստուծ շատ բանիր է գրի մարթ ու ճակտին՝
վախա կայ ուրախութի՛ն, վախա կայ տխրութի՛ն:

Գրպանից հանում է քթախոտի տուփը:

Կէփէլ, առանձին:

Ինչկլի կ'օսէ, իմն ինձ կու հասնի:

ՉՈՒՉԱՆ

Միգ համա խօ դարթնի տխրութի՛նը Աստուծ ու-
րիչ բան չէ տլի:

ԳԻՔՕ

Ի՞նչ անխ, Չուշան, Աստուծ ձեռին է՛ ուրախու-
թի՛նն էլ, (Յօրանջում է:) ախրութի՛նն էլ... (Կրկին
յօրանջում է եւ քթախոտ քաշում:) Հը՛մ... էէ... Վուն-
ցոր Աստուծ գ'ուղէ, էնէնց կու'լի մարթ ու բանը:

ՉՈՒՉԱՆ

Նրա կամքն ըլի, ի՛նչ անինք:

ԳԻՔՕ

է՛տէնց է, էսէնց, Չուշան... Ախար, էսօր առու-

տեհան լաւ բան չիմացայ. էլ չղնջացայ, ինչըու
չգնացի ու ձիր փեսի հիդ դէմուղէմը շխօսեցայ: (Կէ-
կէլին:) Չատ հարց ու բարով արաւ քիդ, այ, Կէկէլ:
(Կէկէլը թեթեւ գրուի է տալիս Գիքօին, առանձին աչքերը
սրբում է եւ կարը շարունակում:) Խիստ իմ կարօտի,
կ'օսէ... (Քթախոտ քաշելով:) Հը՛մ... էէ...

Կէկէլը նոյն միջոցին դարձեալ սրբում է աչքերը:

ՉՈՒՉԱՆ

Հալեցիր ու մաշեցիր խօմ, Գիքօ. մէ ասա՛ ու
պրծի, էլի:

ԳԻՔՕ

է՛ս սահաթիս, էս սահաթիս, Չուշան... (Քթախոտ
քաշելով:) Հը՛մ... հը՛մ... վօխակ... Աստուծ, վուր
մարթ ուն ստիղծիլ է, համփիրութի՛նն էլ հիղն է տլի:

Քիթը սրբում է թաշկինակով:

ՉՈՒՉԱՆ, առանձին:

Քու աճկն էլ:

ԳԻՔՕ, կրկին քթախոտ քաշելով:

Հը՛մ... էն էի ասում, վուր, (կամենալով փոշտալ:)
վուր, վուր, վուր... (Փոշտում է:) ըս հը՛մ... (Կրկին կա-
մենալով փոշտալ:) Ըս ըս ըս... (Փոշտում է:) ըս հը՛մ...
Օ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛... ինչ բուռնութի է. խէք էկաւ, այ:

ՉՈՒՉԱՆ

Առուխ ըլիս:

ԳԻՔՕ

Վուրթիքդ (կամենալով փոշտալ:) ա ա ա ապրին,
(Փոշտում է:) ըս հը՛մ...

ՉՈՒՉԱՆ, առանձին:

Ա՛յ, չօւ ու ցաւ, թէ խօսիս:

ԳԻՔՕ

Էս խէր ու կէս... (Կամենալով փոշտալ:) Էս էլ, էլ... (Կրկին փոշտում է:) քա հըւ... Էս էլ ջուխա խէր... Կու'լի վիռչը խէր ըլի:

ՉՈՒՉԱՆ

Քունը վունց խէրն իմացայ ջեր ու վունց շառը:
ԳԻՔՕ

Խէրն էլ ու շառն էլ Աստձու ձեռին է, Չուշան: (Քթախտտի տուփը գրպանը դնելով:) Օ'հ, խիստ թէժ բուննութի է էլի անիծածը: Հագըէնը մէ ջէր չի պատահի, վուր բուննութու վրայ փոշտամ. ամա էրեւում է իմ սովոր բուննութին չին ավի... Ղալբացաւ *) աշխարքը, Չուշան, ինչ անիս: (Տուփը կրկին հանելով գրպանից եւ բաց անելով:) Ի'մքին խօ չկայ մէշը խառը: (Տնտղելով:) Չէ, վունչիլ չէ էրեւում: Արա՛, Չուշան, քու աճկը կու'լի ուփքօ լաւ ըլի կարում:

ՉՈՒՉԱՆ, առանձին:

Քու աճկի պիպիկն էլ կարիմ:
ԿԷԿԷԼ, առանձին:

Պատիժ է:

ԳԻՔՕ

Մէ տիս, է, թէ Աստուձ կու սիրիս:
ՉՈՒՉԱՆ, առանձին:

Ղանգար է... (Առնում է տուփը եւ տնտղում:) Լաւ բուննութի է էրեւում. ամա, մէ ասա՛, թէ Ստիղծողը

*) Ղ տառը թաւով նշանակած (Ղ) պէտք է արթասանել որպէս Պարսից կամ Թուրքաց Չ կամ Վրացոց Յ:

կու սիրիս, ինչ խարար իս բերի... Հորէներուս խօ հանեցիր:

Տուփը դնում է Գիքօի մօտ տախտի վրայ:
ԳԻՔՕ

Տօ՛, ինչ խիստ իս շտապում: Մուլափ տանք, էգէրա Պէպօն էլ վրայ հասնի, նրա բանն ուփքօ է: Քիթը շարունակ սրբում է թաշկինակով:
ԿԷԿԷԼ, առանձին:

Ճաշն էլ էստի է ուզում անուշ անի. մինք խօ խիստ շատ ունինք ուտելու, մնացիլ էր սա:

ՉՈՒՉԱՆ, առանձին:

Ը՛ր... Բարի-բան ննգնի քնթումդ, հըւ... (Գիքօին): Ախար, մէ խօսի էլ է մնչինց ասա:
ԳԻՔՕ

Գիգիս ինչ է, Չուշան. (Չայնը ցածրացնելով:) մէ ախշկատ դուս զրգէ ախար, է:
ՉՈՒՉԱՆ, ցածր:

Նա իր բանին է, ինչ կու իմանայ. ցածր ասա:
ԳԻՔՕ

Վուր իմանայ, լաւ չէ, Չուշան, է. չիս գիգի թէ Խիկարն (Յուցամատը ճակատին տանելով:) ինչիր է ասում էստու վրայ:

ՉՈՒՉԱՆ

Խիկարն ս՛վ է, քա՛. նա էլ խառն է էստումը:
ԳԻՔՕ, ծիծաղելով:

Հը՛, հը՛, հը՛, հը՛... (Ծիծաղը դառնում է հազ:) Հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ...

ՉՈՒՉԱՆ, առանձին:

Ա՛յ, Աստձու կրակ, թէ ասիս ու պրծնիս:

ԳԻՔՕ, հազը շարունակելով:
 Խիկարը, հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ... փխլիսոփայ... էր,
 հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ... (ՊԵՊՕՆ կուխսի ետեւից երգում է՝
 «Չարաբրի Չամ շուղա ասթ,
 Չուրհի նա դարադ,»))
 ԿէԿէ՛՛, առաջ վազելով եւ ուրախ:
 Ա՛յ, Պէպօն:

Տ Ե Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՊԵՊՕ

ՊԵՊՕ, երգը շարունակելով, ներս է մտնում դիմացի դռնից՝
 գլխարկով, հասարակ սեւ հագուստով, թեւերը յետ
 ծալած, դամբը (ուռկան) ուսին եւ առջեւը գոտկից
 կապած կարմիր թաշկինակում կենդանի ձկներ:

«Արաղի քիշմիշ ասթ,
 Բար դար փիալա,
 Գեալ այլաշ:» *)

ԿէԿէ՛՛

Աճկէնեբուս խօ ջուր կարեցիր, Պէպօ:
 ՉՈՒՉԱՆ

Ինչի՞ գիդիս; ա՛օ, կ'էհաս ու կու կորչիս:

*) Պարսկերէն է. — Գինին Գամաղանի է եղել,

Կասկածանք չկայ,
 չաթը քիշմիշ է,
 Վեր առ փիալան,

Թուրքերէն է. — Ե՛կ նստիլ:

ՊԵՊՕ, ուրախ:

Վա՛, էսէնց վուր շանիմ, Աստու՛ճ մանանայ խօ
 չէ՞ դէվէր դրգում միդ համա... Օ՛, Գիքօ, լաւ վուխան
 խօ էկի: Մէ մուրծէք ուտեցնիմ քիդ էս սհաթիս,
 վուր քէփդ գայ. ամա թէ քնթէտ բուռնութի խ
 կաթեցրի վրէն, էլ մէ թիքա շիմ տուր տա, հըա՛...
 (Հանելով մի մեծ ձուկը): Աբա՛... (Չկան պոչով Գիքօի
 թշերին խփելով): Օ՛, չէ՛նի կի ճիբի մէ... Մէ թմմա-
 շա արա, է՛:

ԳԻՔՕ

Չանէս, շանէս, ա՛օ:

Կէկէլը ծիծաղում է:

ՉՈՒՉԱՆ, ժպտալով:

Մէ մնւլափ, ա՛օ, ըմ դրօս հանաք է. բան էր
 խօսում:

ՊԵՊՕ, թաշկինակը հաւաքելով եւ ծիծաղելով:

Բան էր խօսում. աւտաս խօսկը խօսկին կարկը-
 տի պէս վրայ տայ: (Գիքօի ձախ կուռը բռնելով եւ ա-
 մուր շարժելով): Վա՛նց խօ, վո՛ւնց, Գիքօ:

ԳԻՔՕ

Կո՛ւուս, կո՛ւուս, ա՛օ. էրկաթ է մաջէտ:

ՊԵՊՕ, ծիծաղելով:

Բաս չէ ու քի պէս փափա կու՛լի: (Թաշկինակով
 ձկները տալով Կէկէլին): Աբա՛, Կէկէլ, էս տար մէ էնդի
 ջուրն ածա ու մէ կրակ էլ շնդ արա... (Յածր ձայ-
 նով): Փէտ խօ ո՛ւնինք:

ԿէԿէ՛՛, ուրախ եւ ցածր:

Մէ էրկու վառելու էլի կայ: (Առնում է կապոցը):
 Մո՛րթօտիմ է՛լ:

ՊԷՊՕ

2է, չէ, չէ, չէ, Կակուլին աղանչաք արաւ, վուր նրան մուլափ տանք. խիտա է սիրում ձգան մորթիլը: (Տաղելով ձուկը Կէկէլի ձեռքին, Թաշկինակի մէջ:) Մէ մտիկ էս բէձաթին՝ վնւրդի է կուչ էկի, է... Տւր, տւր, 'ես սրանց հորուն մեռնիմ: էս էլ վուր առանց փուղ չըլի ճարվում, ս՛վ արժանի կ'օնէր միգ: (Եր ծոցին խփելով եւ Կէկէլին՝ ցածր:) Փուղ էլ ունիմ, Կէկէլ, սյ. մի վախենա, հինգ մանէթի ծախեցի:

Կէկէլ

էնդուր էլ ուշացւոր:

ՊԷՊՕ

Վս... բս... Մէ էս գիշեր էլ գնամ. Աստուծ աճկը քաղցրացրիլ է ինձ վրայ:

Կէկէլ

Ախ, Պէպօ ջան, եարար քանի շարչըրվիս միգ համա:

Գուրս է զնում ձախ*) զոնից, տանելով հետը կար, կարի բօխան եւ Թաշկինակով ձուկը:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, առանց Կէկէլի

ՊԷՊՕ

Ուրիշ, Գիքօ. ասս, է. փուղը լաւ է թէ ջանը:

*) Աջ, ձախ՝ պէտք է ընդունել միշտ հանդիսականների գերբից նայելով:

ԳԻՔՕ

էրկուսը մէտի լաւ է, Պէպան, թէ Աստուծ կու տայ: ՊԷՊՕ

Տօ, էաղաղա տարի է ապրում իս աշխրբումն ու չիս գիգի, վուր փուղը Աստուծ չէ բաժնում: Թող Աստուծ մենակ ջան տայ մարթու, փուղ է ու փուղ: (Գամբը բաց անելով:) Փուղով իմ առի էս: (Եր կրծքին խփելով:) Այ, սաղ ըլի... (Կոացած, դամբը տնտղում է:) Օ, հօ, հօ, հօ, հօ... Ինչ դամբ է. էնղաղա գցեցի, էլի սաղ սալամաթ է մնացի... Պետրէ-Մօրէվի պէս աիղ չի ըլի. փուում էի թէ չէ՝ զը՛մ-զը՛մ, դուս էին գալի լօթիքը խըլպըլտալի: Խալըր վուր խիք ունենայ, էս անց էլ բան ու դուրձ չի ունենայ: էն վուր գցում իս... ու ինչըու դուս քաշիլը, սիրադ՝ զը՛նգ-զը՛նգ, կ'օսիս թէ մահ ու կինքդ պիտի բաժնին: Թէ մութ գիշեր էլ է, հէնց գիգենաս ասաղիքը հիգդ մասլահաթ ըլին անում, ու թէ լուս է խօս՝ կ'օսիս լուսնիակը գլխիս փարվնի պէս կանգնած է լօթին... Եշխումն էլ վուր տուն իս գնում ու վուանիրտ էլ թաց է ըլում, ու մէ բաշ փուում իս... Օ՛հ, չէ՛նի կի ճիբի մէ... (Հեռուից գցում է դամբը Գիքօի գլխին, Գիքօն մնում է մէջը:) Օ՛հ, Օ՛հ, Օ՛հ... Գիքօ, ինչ ձուգն էս. արղի պղինձ պիտի քիգ:

Ծիծաղում է:

ՉՈՒՉԱՆ, ծիծաղելով:

Տօ, բս դրօս էտունք է:

ԳԻՔՕ, ազատուելով:

Տօ, վախեցայ, էյ. էս ինչ հանգի հանաք է:

ՊԷՊՕ, դամբը հաւարելով:

Բաս դիփ մէ՛ գլուխ խօ չիմ լաց ըլի... Միրտս վուր դարդին տուր տամ, լուրի պէս կու տրաքի:

ԳԻՔՕ

Չէ, մայինց, մէ քիչ անդնջում իս:

ՊԷՊՕ, դամբը թոկի վրայ փռելով:

Բաս չէ ու քի պէս հում-հում խաշլամա կու՛լիմ. բունուութին քնթէմէս ծլծլալի դէվէր ըլի գալի ու ինչը ու մէ բան ասիմ, ուխտի լօխմի պէս խօսկիլը բերնումս ծամում ըլիմ... (Թծադում է:) Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛...

ԳԻՔՕ

Հէ՛յ գիգի, Պէպան:

ՉՈՒՉԱՆ

Տօ, քանի ասիմ, մէ անգաճ դի ախար, է՛. սիրտս շուռ էկաւ... Ինչոր փիս խաբար է իմացի միր փեսի գէյիլը:

ՊԷՊՕ, վախենալով:

Ի՞նչ փիս խաբար:

ԳԻՔՕ

Մէ նստի, Պէպան, հէնց ապրիս:

ՊԷՊՕ

Էսէնց էլ լաւ իմ, ասա՛:

ԳԻՔՕ

Չէ, վուր նստիս, ուփրօ լաւ կու՛լի:

ՊԷՊՕ, նեղանալով:

Տէր օղորմած Աստու՛ճ: (Մօտ է քաշում մէկ ածող եւ նստում Գիքօի ձախ կողմը:) Հը՛, էս էլ նստեցայ:

ԳԻՔՕ

Մո՛ւլափ, է՛. տաքնալով բան չի դառնա ախար: Պիտի փիքը անինք, թէ՛ վննց օտկինք բանին: (Որոնում է քթախտոտի տուփը:) Ի՞նչ էլաւ, տօ՛, էստի էր:

ՊԷՊՕ, տուփը դռնելով եւ տալով նրան:

Հը՛, բանէ. ինչը ու չքաշիս, խօ չիս կանա խօսի:

ԳԻՔՕ, վերցնելով քթախտոտ:

Ա՛յ, ախպէր... էսօր առուտեհան մէ փիս հուտ իմացայ... (Քաշում է քթախտոտը:) Հը՛մ... Միթամ ձիբ փեսի համա ուրիշ ախչիկ ին լուս գցի:

ՉՈՒՉԱՆ

Վո՛յ, քոռանամ ՚ես:

ՊԷՊՕ, վախեցած եւ ձայնը երկարացնելով:

է՛յ...

ԳԻՔՕ

Բա՛ս... Միթամ խիստ լաւ ախչիկ է, կ'օսէ, ու փուղ ու բաժինքն էլ ձիբ խոստացածի վրայ ուփրօ շատ: (Կրկին վերցնում է քթախտոտ եւ քաշում:) Հը՛մ...

ՊԷՊՕ, բարկացած:

Հը՛մ, հը՛մ. տօ՛, քանչե ու պրծի, էլի... (Տուփը խլելով՝ քթախտոտը թափում է Գիքօի բուռը եւ այդպէս մօտեցնում նրա քթին:) Հը՛, կշտացի:

ԳԻՔՕ

Վա՛, վա՛, բնունութիս, բնունութիս... Ի՞նչ գիժ մօղին իս, տօ՛:

Քթախտոտը կրկին տուփն է ածում:

ՊԷՊՕ

Արի՛վս գիգենայ, Գիքօ, էլ սաղ չիս պրծնի, թէ՛ գիգի մէտի էս սհալթիս չիս յիգ ասի:

ԳԻՔՕ

ՏՕ, ախար, վուր դաթար շիս տալի:՝
ՉՈՒՉԱՆ

Գունն սև վրօ շշկլեցրելը, քան:՝
ՊԵՊՕ

Դէ, չնուտ:՝
ԳԻՔՕ

Հան, էն էի ասում... Ի՞նչ էի ասում. մտէս ննգաւ...
ՊԵՊՕ, կիսածայն, առանձին:

Այ, դահրումար:՝
ԳԻՔՕ, շարունակելով:

Հան, վուր առուտեհան էն հանգի բան իմացայ:՝
ՊԵՊՕ

Ըհ, քու մարթ ասողին ինչ ասիմ. տօ, էտ խօմ
ասիր, իժո՞ւմ:

ԳԻՔՕ

Այ, իժում... Գնացի դէմուդէմը ձիր փեսի մօղ,
տեսայ տանը շէր. էնդանց գնացի դուքանը, տեսիմ՝
էն ալլի-հաշտի նաթէլը հիդը քշփշում է: էն սհա-
թին ձկըտկիս կծեցի. (ձկոյթը բերանն է դնում:) ասի
բանը բանի նման է: Մէ քիշ մնացի. էն սատանի
կնիկը վուր քաշվեցաւ, մօղ դնամ մէ լաւ ծանդը ու
բարակ հիդը խօսիմ էս միր պարնի հիդ:

ՊԵՊՕ, անհամբերութեամբ:

Իժում ինչ ասաւ:

ԳԻՔՕ

Այ, էս սահաթիս, կարքով գալիս իմ, էլի:՝
ՊԵՊՕ, բուռնցքը բարձրացնելով:

Ըհ, Գիքօ, էկաւ, Աստուծ գիղեհայ:

ԳԻՔՕ, յետ քաշուելով:

ՏՕ, մի խառնի, է:՝
ՉՈՒՉԱՆ, բուր խօսակցութեան ժամանակ անհամբերու-
թեամբ ծնկները տորոում է:

Վան, ըս՞ դագէմարթա, Պէպօ:
ԳԻՔՕ

Ջեր անգաճը բաղմնչու արաւ, ամա վիրշը կո-
տրվեցաւ ու իմացածս դուրթ դուս էկաւ: Կինադամ
լիդուս փուրը ննգաւ, էսօրվան անմահ պատարաքը
գիղեհայ:

ՉՈՒՉԱՆ

Վոյ, գեղինը պատուէ ու նրան դէվէր ասնէ, վուշ:
ՊԵՊՕ, բարկանալով:

Վան, գժվիլ իս, թէ հանաք իս անում:
ԳԻՔՕ

Իմ հոքին գիղեհայ:
ՊԵՊՕ

ՏՕ, իժում նա ինչ ասաւ:
ԳԻՔՕ

Նա էլ էն ասաւ, վուր 'ես ձիր Կէկէլին խիստ իմ
ուղում, կ'օսէ, ամա բանը վուր գլուխ շէ գալի, կ'օսէ,
'ես ինչ անիմ, կ'օսէ:

ՉՈՒՉԱՆ, երկու ձեռքով ծնկներին խփելով: —

Մտիկ էն աննամուսին, է:

ՊԵՊՕ, բարկանալով:

Վոնց թէ գլուխ շէ գալի:
ԳԻՔՕ

էնէնց, էլի. ասում է՝ ինչի՞ ինչ խոստացիւ իք,
շիք տալի, կ'օսէ: (Յողոց հանելով:) էհ, Աստուծ:

6975

ՊԵՊՈ

Վճռնց թէ չինք տալի... Տճ, գանա ինքը չի գիղի
բանի գօրութիւնը:

ԳԻՔՐՈ

Ես ինչըու վճուր մէ օրը մնամ, կ'օսէ:

ՉՈՒՉԱՆ

Ո՛ր է մնում, ո՞վ է ասում նրան վուր մնայ:
Թո՞ղ ուզէ, խոստացածն էնդի չէ: Եփսը դուս գու
քայ, իրն է ու իրը... Աստուձ անէ քու զլւանն,
Ա՛րութին:

ԳԻՔՐՈ

Նա էլ էտ է ասում, Չուշան, է. Ես ասում է,
ախչիկ իմ ուզի, կ'օսէ, դաւի-դառաբա խօմ չիմ առ-
նում, կ'օսէ:

Գլուխը շարժում է:

ՊԵՊՈ

Տճ, էտունք գիփ մէտի խօ հարուր ջէր խօսիլ
ինք. հիմի նո՛ւր շար, նո՛ւր բարի:

ԳԻՔՐՈ

Բանն էլ էն է, Պէպօ ջան, վուր նա ասում է՝
էտ բանն, ասում է, տարիք կու քաշէ, կ'օսէ, ու Ես
էլ չիմ կանա համփիրի, կ'օսէ. կնիկ ուզիլը խիտա
իմ ուղում սրտով, կ'օսէ: (Աղաղակում է:) Միզայ Գիզ,
Աստուձ, միզայ... էս իմ միխկի պատիժն է գիփ...

ՉՈՒՉԱՆ

Մէ խօսկով՝ ասս, Գիքօ, վուր Կէկէլին թողնում
է, էլի՛...

ՊԵՊՈ

Ու բանը մօշլա է ըլում:

ԳԻՔՐՈ

Թէ էս սահաթիս փուզը չճարեցինք, մօշլա արած
է ու մօշլա արած:

ՊԵՊՈ

Իստանկ:

ԳԻՔՐՈ

Իստակ, իստակ:

ՊԵՊՈ, չարացած վեր է թուշում տեղից եւ մի բանի բայլ
առաջ նետուելով՝ ձեռքը ձեռքին խփում:

Վա՛յ, քու տղիս տղայ... (Գիմում է Գիքօին՝ ձեռ-
քերը առաջ տանելով:) Տճ, իժում ի՛նչ ասիր:

ԳԻՔՐՈ, յետ քաշուելով, վեր է կենում տեղից:

Դուն ինձ ասս, էլ ի՛նչ պիտէի ասի:

ՊԵՊՈ, առաջ գնալով:

Տճ, ախար, չհանկացրիր իրան, վուր չինք խա-
փո՛ւմ:

ԳԻՔՐՈ, յետ քաշուելով:

Վա՛, բնս չհասկացրի՛:

ՊԵՊՈ, առաջ գնալով:

Իժո՛ւմ:

ԳԻՔՐՈ, յետ քաշուելով:

Իժում էլի էն ասու, էլի, վա՛:

ՊԵՊՈ, առաջ գնալով:

Ու դուն էլ զ՛այբուլ արիր:

ԳԻՔՐՈ, յետ քաշուելով:

Վա՛:

ՊԵՊՈ, առաջ գնալով:

Տէ, մէ ի՛նչ խիլք բանեցրիր, ի՛նչ...

ԳԻՔՕ, հասնելով բեմի աջ կողմը եւ ճանապարհ չգտնելով:
Վա՛, հէր օխնած, 'ես ի՛նչ անիմ, թէ կի էն
մարթն էնէնց է ասում:

ՊԷՊՕ

Տօ, դուն ի՛նչ ասիր, դա՛ւն:

ՉՈՒՉԱՆ

Պէպան, գժվիլ իս, թէ ի՛նչ խարար է: Ախար,
էտ հանգի խօսիլ կու՛լի:

ԳԻՔՕ

Տօ, 'ես էլ էն ասի, ինչոր գիդիս, էլի: Ասի՛ ես
մնա՛ ինչոր աղա Արութինի փուղը դուս գայ, էն
չախն ուղէ, ասի, ես թէ չէ, ասի, հիմիակ էւէտ
ուղէ ու Արութինիմէն փուղը դա՛ւն առ, ասի:

ՊԷՊՕ

Իժո՛ւմ:

ԳԻՔՕ

Իժում էն, վուր նա կարական ասաւ, թէ 'ես
դաւի-դառարի գլուխ շունիմ, կ'օսէ: Գ'ուղիք փուղը
էսօր բերէք, 'ես էս գիշիր էւէտ փսակվիմ, կ'օսէ:
'ես իմ խօսկէմէն յիդ շիմ կանգնում, կ'օսէ:

ՊԷՊՕ

Տօ, բաս էտ էիր քօվլանում, թէ խելօք մարթ
իմ, կ'օսէ. էտ էիր ասում, թէ Խիկար իմաստունը
գլխէմէն ինչոր վուրքը դի՛վ կարթացիլ իմ, կ'օսէ:
էտ է էլի քու շնուքը:

ԳԻՔՕ

Ախար... (Հաղում է:): հա՛ւ, հա՛ւ... 'ես ի՛նչ միդ
ունիմ... (Հաղը սաստկանում է:): հա՛ւ, հա՛ւ, հա՛ւ...

ՊԷՊՕ

Այ, գահրումար ու չօռ ու ցաւ:

ՉՈՒՉԱՆ

Պէպօ, Պէպօ, ի՛նչ էլաւ քիդ:

ՊԷՊՕ, հեռանալով Գիրօից:

Չէ, 'ես գնամ մէ էս սհաթիս հիդը խօսիմ՝ տես-
նիմ թէ վո՛ւնց է թողնում:

ՉՈՒՉԱՆ, վեր կենալով տեղից:

Չէ, դուն կայ Զեր, Պէպօ, 'ես գնամ մէ էն կապ-
կարած նաթէլին տեսնիմ: (Շտապով դաժիբան հանում
է նահալու տակից եւ գնալով:): Գիրօ, մէ հիդս արի,
թէ քու Աստուճ կու սիրիս, էս քուչէն անց կացրու:

Գուրս է գնում դիմացի դռնից:

ԳԻՔՕ, գնալով եւ հաղից խեղդուելով:

Քի մօդ բան բռնիլը դաւի-դառարա է դրուստ:

Գուրս է գնում Շուշանի ետեւից:

ՊԷՊՕ, Գիրօի ետեւից:

Քու մարթ ասողին էլ ինչ ասիմ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՊԷՊՕ, մենակ. մի փոքր լուծիւնից յետոյ:

Ուրիշ անշիկ գ'ուղիւս. բաս Պէպօն մեռաւ, էլի...
Տեսնիմ վո՛ւնց իս ուզում... (հորից լուծիւն:): Չէ,
Պէպօ, դուն հալալ տղայ իս, հալալութիւնը սիրում
իս, քու բանումն էլ հալալ կաց: Ինչո՞վ է սուտ քի
մօդ քու փեսէն. խոստացիլիս, պիտիս կատարի քու
խօսկը... Թէ գլխիս գդակ ունիս, պիտիս տա. թէ-

գուղ կաշիտ պլոկվի, թէգուղ հոքիտ դուս գայ,
 պիտիս տա... Ամա վնւրդի ճարիմ էն զահրումար
 փուղը... Ո՞վ կու տայ ինձ էնդադա... (Նայում է պա-
 տերին:) Ո՞վ ինչ կու տայ էստուրը. դիք մէտի վուր
 դրաւ դնիմ, դիք մէտի վուր ծախիմ՝ տուն, տիղ,
 շուր... Ի՞նչ կու տան... կիտի կէսն էլ չի դուս գա...
 է՛ս էք վիրշն, է՛լի. էս էիր ուղում, է՛լի, Արութին.
 էստու համա էիր շարչըրում, է՛լի, ինչրու հիմի...
 Աշխրումը պիտի խայտառակ ըլիմ, է՛լի... Էլ իմ
 ննգրտերանց էրեսին վնւնց մտիկ անիմ. ի՞նչ կ'օտին:
 (Գլխարկը յատակին է խփում:) Փնւ քու նամուսին...

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՆԱ, ԿԷԿԷԼ

ԿԷԿԷԼ, շփոթուած ներս մտնելով ձախ դռնից:

Էս ի՞նչ խաբար է, Պէպօ:

ՊէՊՕ, գլխարկը վերցնելով եւ թափ տալով:

Վուռնչիչ, ի՞նչ խաբար պիտի ըլի:

ԿԷԿԷԼ

Ի՞նչ իս ինձմէն թախկացնում... (Լալով:) 'Ես իմա-
 ցայ, դիք իմացայ, Պէպօ...

ՊէՊՕ, գլխարկը ծածկելով:

Ի՞նչ իմացար, ԿԷԿԷԼ, ի՞նչ իս լաց ըլում:

ԿԷԿԷԼ, թաշկինակով սրբում է աչքերը եւ կսկիծով:

Իմացայ, Պէպօ ջան, իմացայ... Էս սհաթիս դէ-
 դէն ու Գիքօն վուր գնացին... նրանց խօսիլն իմա-
 ցայ... Ինձ թո՛ղնում ին...

ՊԷՊՕ

Մնւլափ, մնւլափ, ԿԷԿԷԼ, ջեր էլի Աստուձ օղոր-
 մած է...

ԿԷԿԷԼ

Աստուձ շատ վուխտ է՝ խռով է կացի իմ գլխին,
 էլ ի՞նչ օղորմած է... Խալխումն ինձ պաշ անէ, դի-
 փունքը շնահաւուրին, իժում ինձ թողնէ ու գնայ սու-
 րիչին ուղէ... Էստու համա ստիղծից ինձ Աստուձ...
 Միթամ անմիղ փալաս էի, քուչէն գցեցին... միթամ
 քուչի ցիխ իմ, թո՛ղ վուտի տակը կոխչրախն... Վնյ
 իմ նամուսին...

Լաց է լինում եւ աչքերը սրբում:

ՊԷՊՕ

Ախար, ջեր անմիղ իս լաց ըլում, ԿԷԿԷԼ, է՛:

ԿԷԿԷԼ, շարունակելով լացը:

Ինչի՞ գեղինը չիմ մտնում էս սհաթիս: Էլ իմ
 տօլ ախչկերանց էրեսին վնւնց պիտի մտիկ անիմ.
 դիփունանց խօսելու պիտի դառնամ, դիփունքը մաս-
 խարա պիտի գցին ինձ, դիփունքը պիտի վրէս ծի-
 ծաղին...

Աչքերը սրբելով՝ լաց է լինում:

ՊԷՊՕ, փամթածուկով:

ԿԷԿԷԼ ջան, ԿԷԿԷԼ:

ԿԷԿԷԼ

ԿԷԿԷԼի շինքին քար կապէ, Պէպօ ջան, ու տար
 Քուռը շպտէ... Էլ 'ես վնւնց պիտի ապրիմ աշ-
 խրքումը:

ՊԷՊՕ

Մէ սիրտդ յի՞դ բի, ԿԷԿԷԼ, է՛... Փուղի բան չէ.

վուրդը կու՛լի, կու ճարինք... Թէ Արութինը չի տա, դիփ մէտի կու ծախծխիմ, կ'էհամ ախկըտու-թին կ'օնիմ, գլուխս գրաւ կու դնիմ ու քիզ էտէնց չիմ թողնի:

ԿԵԿԵԼ

2Է, չէ, Պէպօ Չան. 'ես իմացայ, վուր էտ փուղը էսօր էւէտ է հարկաւուր ու մէ օրումը միզ ս՛վ ինչ կու աայ, ս՛վ ինչ կու սիւլցնէ: Գլուխտ առանց էն էլ միզ համա գրաւ իս դրի ու գրաւ: Վուչ էք էլի էն փուղի անումը, էս բէդնամութինն էլ չէք գա գլու-խըս... (Լաց է լինում. կուլիսից լավում է ԿԱԿՈՒԼԻ օայնը՝ Պէպօ:) Գեդինը պատուէ ու ինձ դէվէր տանէ:

Աչքերը սրբելով՝ դուրս է վաղում ձախ դոնից:

ՊԵՊՕ, ծնկանը խփելով:

Վայ քու Պէպօին:

Վշտացած նստում է տախտի վրայ:

ՏԵՍԻԼ Է

ՊԵՊՕ, ԿԱԿՈՒԼԻ

ԿԱԿՈՒԼԻ, զխարկը ծածկած, ներս գալով դիմացի դոնից, մէկ ձեռքին թաշկինակում կապած պաշարեղէն, իսկ միւս ձեռքին կէս-թունգանոց:

Մէ գլխի իմ բերի, Պէպօ, մէ գլխի, վուր է, դաւի շունիմ:

ՊԵՊՕ, դառնացած:

Քէփ կ'օնինք, էլի:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Վա, ի՛նչ է պատահի:

ՊԵՊՕ

Վունչիչ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Վա, չիմ տեսնում. էփած էլ կու ճանչնամ քիզ:

ՊԵՊՕ

Է՛հ, մանխոս, կու խօսինք, էլի, իժում:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Չը՛, էլի տեսիլ իս նրանցը՝ չի՞ու կացի, թէ ախպէր իս:

ՊԵՊՕ

Թո՛ղնում ին, վուր հի՞ուու կենամ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Արի, մէ-մէ ստաքան գցինք շեր հալա, թէ ան-դիկօրը շին կորչի ու կու տեսնիս... Վաղ ու վաղ ինձ մօգ էլ խիստ չուստ-չուստ էին գալի, ամա (եփում է կէս-թունգանոցին:) դիզը գլթայ... Հանց պու-զիրը տիսնում իմ թէ չէ՛ շարա՛շ... (Վրայ է քաշում կէս-թունգանոցը, յետոյ երգում է բայեաթի:)

«Ազիզմ, նաչար, աղլամա,

Գիւն դըր, գէչար, աղլամա.

Բու դափի թարս բաղլիան»

ՊԵՊՕ, զուխը շարժելով, կիսաձայն եւ թիւ:

«Բիր գիւն աչար, աղլամա:»

ԿԱԿՈՒԼԻ, շարունակելով երգը, վերջացնում է բայեաթին:

«Բիր գիւն աչար, աղլամա:»*)

*) Թուրքերէն է. — Սիրելիս, անձար, մի լար,

Աբան, (Կէս-ժողովուրդը առաջարկելով Պէպօին): տխր թէ
թրի պէս չկարէ:

ՊԷՊՕ

է՛հ:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Զխկոսւմ. տեսնում իմ խիտ մինձիքն ին էկի, է:
Տը՛, վո՛նց ին... (Թաշկինակը եւ գինու ամանը գնում է
սեղանի վրայ եւ ձեռքերով պողեր ներկայացնում): էս էս-
դադա պո՛ղիքը... հը՛... Չեր արթուրմէքը սարքի
ին թէ չէ: Ախար, կու ճանչնամ ինչ պտուղ էլ իս, է:

ՊԷՊՕ

Տանաքի վուխար չէ, Կակուլի, թէ Աստուձ կու
սիրիս. բողազներուս դուս է կտրվում:

Վեր է կենում տեղիցը:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Վահ, ինչ խաբար է:

ՊԷՊՕ

էլ ինչ խաբար պիտի ըլի, բէգնամ ինք ըլում.
քվիրս թողնում ին:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Փետէն:

ՊԷՊՕ

Բաս ուրիշ ո՞վ կու՛լի:

ԿԱԿՈՒՂԻ

է՛յ:

Օր է, կ'անցնի, մի լար.
Այս դուր թարս կողպողը
Մէկ օր բաց կ'անէ, մի լար:

ՊԷՊՕ

Աստուձ գիղենայ:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Վայ, 'ես նրա... Արի գնանք ծեծինք, Պէպօ. մէ
ալիդուլի ծեփիմ էս սհաթիս, վուր սապօկի կրնգի
վրայ 'երիք Չեր վրայ ու վրայ պտուս գայ... Աբան,
'ես քիղ ասում էի, Պէպօ, է, վուր կուպէծը միլ
բան չէ:

ՊԷՊՕ

Բանը բանէմէն անց է կացի, Կակուլի, էլ էսու-
ըը ինչ փայլաբա: Բանն էն է, վուր թէ ինչ խոստա-
ցիլ ինք, էս սհաթիս շավինք, էս գիշիր ուրիշի
վրայ է նշնվում:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Դէ, քոթթահ արէք ու պրծէք, էլի՛... (Բամարը յետ
է անում): Թէ իմքին պակսի, էս էլ վրէն աւելցո՛ւ,
մէ հինգ թուման կու տան... (Զախ ձեռքով քամարը
բարձրացնում է): Զարթնի էս, Պէպօ ջան, (Աջ բունց-
ըը ցոյց տալով): ու մէկ էլ՝ էս, էլ ուրիշ վունչիչ
չկայ իմ մէջն, ախպէր:

ՊԷՊՕ

Էտընցութենով բան չի դառնա, Կակուլի ջան.
դուն լաւ գիղիս, վուր հարուր թուման փուղ ինք
խոստացի, ու էն անիծած Արութինը էսօր էքուցն
է գցում:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Օ՛հ, նա ապրանք. 'ես քիղ ասում իմ, ինչու
նրա փուրի վրայ էլ մէ դժօլ շածինք, վունչիչ չի
դուս գա:

ՊԵՊՕ

Է՛հ, Կաղուղի, դուն էլ հէնց գիդիս ամեն բան մենակ մուշտէ կուվով է շինած:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Բաս ինչի՛ չէ տալի, թէ դուրթ պարտ է:

Քամարը կապում է:

ՊԵՊՕ

Վննց թէ դուրթ պարտ է. բաս սնւտ իմ խօսում քի մօղ. ամա էն անիծած բարաթը վուր չէ գթնըվում, ինչ անիմ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Ի՛նչ բարաթ, էտ չիմ իմացի:

ՊԵՊՕ

Վա՛, բաս չիմ ասի քի՛ղ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Չէ:

ՊԵՊՕ

Վուր բարաթ ունէինք նրանն ու էն բնութը կորան:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Չէ, Պէպօ, չէ. էն կի իմացիլ իմ, վուր էն բայ-դուր փուղ է պարտեցի քու հօրը, ամա բարաթը առչի իմանալս է... Իժում էտ վննց կորաւ, տօ:

ՊԵՊՕ

Աստուծ վուչ գիդէ միը գլուխը:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Թէ ախպէր իս:

ՊԵՊՕ

Ասիմ, չասիմ, Կաղուղի ջան, էլ ինչ կու օտկըվի:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Թէ լօթի իս, տօ:

ՊԵՊՕ

Ա՛յ, վունց էր, ախպէր... Իմ հէրը փուղ է ունե-նում, տալիս է նրան շահով. լաւ շահվեցանք. բա-րաթն առնում է ու պահում է... Քանի սող էր իմ հէրը, թէգուզ քսան ջէր իմ տեսի էն անիծած բա-րաթը. հէնց մեռնելու մէ շափաթ առաչ էլ ձեռին ունէր խիղճը... Մահի էգնէն դուրթին բաց անինք՝ էլ չկայ, չկայ, չկայ ու չկայ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Էէէ... սյ, թուրմէ ինչ բան է էլի... Տօ, Պէպօ, ինքն Արութինը չըլի գողցի էն բարաթը:

ՊԵՊՕ

Է՛հ, ինչ իս սարսաղ-սարսաղ դուս տալի, տօ. միը դուրթումը նա ինչ դաւի ունէր:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Բաս սվ կու գողնէր, Պէպօ:

ՊԵՊՕ

Վուր գիդեմամ, իս միղ համա էլ լաւ կու՛լի:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Կսու՛լի քու հէրը հիղը տարաւ, տօ:

ՊԵՊՕ

Մինք էլ էտէնց ինք ասում. կու՛լի շուր հաքցնե-լիս հիղը գնաց:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Մտիկ, է... Արա էն կինքումը թամաչա արան, Պէպօ, թէ ինչ կ'օնին աղա Արութինին: Չուրս-չուրս սատանէն վուր բարաթն առչիւր կու ձքին, վնյ, վնյ,

վայ, վայ, դէղի ծծիր, դուն բարեխօս... Նէտայի մէ
թամաշա անիլ տան, Պէպօ ջան, թէգուդ հէնց էտու
խաթիր կ'էհամ գժուլաքը: (Ծիծաղում են): Տօ, հա-
նաքը դէնը, էլի լաւ պտուտեցէք, կու'լի գլժնըվի:
ՊԷՊՕ

Տակն ու վրայ ինք արի տուն ու տիղը, ինչս
ասում:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Իժում էն գոմշի գլուխն էլ գիղէ, վուր բարաթը
կորիլ է:

ՊԷՊՕ

Գիղէ, վուր չէ տալի, է:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Տօ, խօ գլիղէ վուր պարտ է:

ՊԷՊՕ

Բնս չի գիղի:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Դէ, տայ, է:

ՊԷՊՕ

Անկճիտ բամբակը հանէ, տօ. էն մարթն ասում
է թէ՛ միտս չէ, կ'օսէ, դաւթըրնեբումս չիմ գըթ-
նում, կ'օսէ, բարաթը բի, ասում է, ու փնւզը տար,
կ'օսէ:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Աստուձ գիղենայ, Պէպօ, դարթնի գնքսիրը ուրիշ
ճար չկայ: Դուն ինձ թնղ. էն Օրթաճալէմէն վուր
յիդ է գալի, ձեռնիրը էհէնց դարսած, (Ձեռքերը
ետեւն է դարսում եւ մի քանի քայլ անցնում Արուձիւնի

նման): հէստիկ շինիմ, հէստիկ շինիմ, վուր սէփիլի
բայաթի կանչիլ տամ 'ես նրան:

ՊԷՊՕ

Էրանի՛ր քիդ, Կակուլի, վուր քուր շունիս մար-
թու տալու:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Էտու համա էլ դարդ չէի անի. ձիդ պէս կու-
պէծնեբու էղնէն չէի ննգնի: Վիրչի կինտօին կու
փնխիմ նրանց հիդ: Միդ վուր ստիղծիլ է Աստուձ,
թուշունքի հանգն է ստիղծի՝ օր դադիւնք, օր ու-
տիւնք, էլ մեռնելիս անդէրձի գլուխ սվ ունէ, տօ:

ՊԷՊՕ

Լաւ է, լաւ, խիլքիտ մի գօռ տա, հերիք է.
գնն էն մուրծէքը մորթոտէ, նստիւնք մէ-մէ թիքա
չօւլամիչ ըլիւնք, իժում տեսնիւնք՝ Աստուձ ինչ է
տալի:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Հա՛, էտ իմ խիլքի բան է. մէ սուփըն վնւրդի
է, էստունք յիդ դարսիւնք:

Վերցնում է կապոցը:

ՊԷՊՕ

Է'ս սահաթիս... (Մուծարաները մի կողմն է գնում
եւ գնում Թարեբից վայր է բերում հին ձեւի կապոցտ նախ-
շուն սփոց, փայտէ դեղին գրալներ եւ մի քանի ափսէ):
Ա՛յ, բի՛:

Սփոցը բաց է անում տախտի վրայ եւ իրեղենները
վրան դարսում:

ԿԱԿՈՒՂԻ, չքուժ է տախտի վրայ, թեևով զվարակը յետ է քաշուժ ճակատից եւ կատողը բաց անում. յետոյ թաշկինակից յետ դարսելով սփռոցի վրայ մի կտոր դօշ, կանանչի, լօշ եւ մօթալ: [Գօշը եւ մօթալը կահմբի թարմ տերեւներում:]

Մտիկ էս ալաբալուխին, է. էս էլ կանանչի, էս էլ լօշ, էս էլ մօթալ:

Գատարկ թաշկինակը վերցնում է:

ՊԷՊՕ, մօթալը տնտղելով եւ տխուր:

Լաւն է էրևում:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Իժում էս կանանչուն ինչս ասում... (Վեր առնելով կանանչին եւ թափ տալով:) Մտիկ, է. կ'օսիս կանանչ մախմուրը ըլի:

ՊԷՊՕ, միշտ տխուր:

Ղօշազ իս, Կակուլի. մէ ստաքնիր էլ բերիմ:

ԿԱԿՈՒՂԻ, տեղից վեր թռչելով:

Վա՛, միխկ չէ. էս հանգի գինին ստաքնով կու խմի՛ն. հորուա ինչ իս ասում... (Կլխարկն ուղղելով գնում է կէս-թունդանոցը վերցնում:) Տօ՛, էն քիղանը ըի, վուր խմելիս էրեսարքը մէշն էրևայ քրիստոնի պէս, է:

Կէս-թունդանոցը տանում գնում է սփռոցի վրայ:

ՊԷՊՕ, նոյն միջոցին, գնալով:

Գիղիմ, գիղիմ... (Թարեքից վերցնում է եւ բերում մէկ հատ քրեղան, մի քանի գինու բաժակ եւ արծաթազարդ փայտէ կուլա:) Հը՛, էս էլ քու քիղանը. էս էլ վրէն աւել, թէ գ'ուզիս:

Բոլորը դարսում է սփռոցի վրայ եւ կարգի բերում:

ԿԱԿՈՒՂԻ, վերցնելով կուլան:

Օ՛հ, քու հորուն մեռնիմ, Պէպօ ջան... Ի՛նչ լօթին իս էլի, տօ՛... Ա՛յ ղայիղի բան... (Բարձրացնելով դատարկ կուլան բերանից փոքր ինչ հեռու, իբր թէ խրմում է:) Կը՛լ կըլ կըլ կըլ կըլ կըլ կըլ կըլ... Ջան... Հոքիս շիմ խնահի էտ քու բլբուլի ճկճըկուցին... Է՛հ... (Համբուրում է կուլան:) Չարդ տանիմ 'ես...

ՊԷՊՕ

Ա՛խ, Կակուլի ջան, պիտի դարդ շունենամ, վուր լաւ ըլի:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Տօ՛, մարթ էս հանգի հոքէվուրթի ունենայ, էլ դարդը ինչ վուանիրս է:

Կուլան վայր է գնում սփռոցի վրայ:

ՊԷՊՕ

Լաւ է, լաւ... Դէ, գնա՛, էլ մի ուշացնի. էստունը 'ես կարքի կու բերիմ:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Մէ ձնգն էփիմ, մէ ձնգն էփիմ, Պէպօ ջան, (Գնալով:) քէփդ բաց ըլի:

Մտնում են դիմացի դռնից՝ Շուշանը դաժիբայով եւ Գիբօն զվարկով ու ձեռնափայտով:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՆՐԱՆՔ, ՇՈՒՇԱՆ, ԳԻՔՕ

ԿԱԿՈՒԼԻ

Քարնվ, դէգի ջան:

Պէպօն անշարժ եւ հետաքրքրութեամբ նայում է Շուշանին:

ՉՈՒՉԱՆ, Կակուրուն:

Ապրիս, վուրթի:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Օ՛, անդա Գիքօ, բարով 'ես ու դուն: (Առաջ գալով եւ Պէպօնի մոտ): Սրա վրա լաւ զօնազ չգլթմը, տօ:

ՊԷՊՕ

Մնւլափ... (Շուշանին): Ի՞նչ իմացար:

Կակուրին Գիրօի ետեւից նրա նման իբր թէ քծախոտ է քաշում, բայց իսկոյն դադարում է եւ ուշադրութեամբ լսում խօսողներին:

ՉՈՒՉԱՆ

Էլ ի՞նչ իմացայ. գեղինը պատռէ ու ինձ դէվեր տանէ: Թէ էսօր չճարեցինք, Պէպան ջան, էս գիշեր դիփ մէտի մօշլա է ըլում... Այ, 'Երգնքէն առնիս մագիէրն, Արուսթին: (Ղաթիբան վեր առնելով): Նա խօ էսօր չի տա ու, ուրիշ տիղ մի ինչ կու աւտայ միդ: Էլի հորուն վրայ հասայ էն կապ-կտրած նաթէլին, թէ չէ էն է վիւրչի խօսին էր տանում նուր ախշկայ տիրուէն էն միւր սիւէրես փեսի մօղ: Սատանէն անէ նրա դիւանը, հրն:

ՊԷՊՕ

Տօ, փեսիմէն ի՞նչ իս ուզում. ինչ խոստացիլ ինք պիտի տանք թէ չէ: Նա էլ մարթ է, գլխին զգալ ունէ ծածկած, միզմէն էլ վնւրդի խափվի. աշխարքն ալան թալան խօ չէ... Էնդադա ասի, վուր մնւլափ, դէգի, ջեր փուղը դուս գայ, իժում էինք նշնի. ամա ձիր օխտէմէն սի գու քայ... Ի՞նչ հաջաթ ու, սըր կու կորչի ու, Արուսթինը միր միխկն ի՞նչ կ'օնէ ու, հանչա խօսմ չի ուտի ու. դէ, գնա առ, տեսնիմ վնւնց իս առնում:

ԳԻՔՕ, նստելով սեղանի մօտ եւ երկար յոգեոց հանելով:

Ա՛խ, իմ գօղալ բարաթ... Ետրաբ վնւնց կորար: Խփում է ծնկանը:

ՊԷՊՕ

Ձէնդ, Գիքօ, թէ չէ, մասարս գիղեհնայ, ինչ ջիգրն ունիմ, դիփ քիզ վրայ կու հանիմ էս սահաթիս: Դուն վուր չէիր խառնըվի էս բանումը, էս խայտառակութիւնն էլ չէր գա միր գլուխը. ջհանդամը փուղի գլուխը, նրա մօղօնողին էլ ի՞նչ ասիմ:

ԳԻՔՕ

Ա՛խ, Պէպօ, վուրթի, չիս գիղի թէ սիրտս ինչ հանգն է փոթոթի գալի... Ի՞նչ անիմ, ի՞նչ ասիմ... Լաւ կ'օնիս՝ սպանիս ինձ, պրծնիմ, գնամ գնջանամ:

ՊԷՊՕ

Արա էտ խօսիկ է, վուր դուն իս ասում, Գիքօ... Տեսնում իս՝ սաղ օճոռքը գլխիս քանգվում է. էլ ի՞նչ իս, էս ջգրած վուխտը, ցալիս վրայ նուր ցաւ աւելցնում: Մէ իմ դարդն էլ իմացի, հէր օխնած, է:

ԳԻՔՕ, խորը յոգևոյ հանելով եւ ցածր:

Ա՛խ, ա՛խ, ա՛խ...

Ձեռքով աչքերը սրբում է:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Մ՛նւլափ, մէ բան ասիմ 'ես, Պէպօ. օմքին վկայ չկայ, վուր վրահասու ըլի էտ պարակի՛ն:

ՊԵՊՕ

Միթ՛ամ դուն էլ խիթիտ դօռ տվիր. էտով վուր բան էր դառի, խօ էս խաթաբալէն էլ չէր ըլի:

ԳԻՔՕ

Ա՛յ, վկայ չիմ, բաս ինչ զահրումար իմ... ամա վուր չէ ըլում:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Վահ, ինչի:

ՊԵՊՕ, Կակուրուն:

էս բանումը վկայ-մկայ չի ըլի, կ'օսէ, չիս իմա-նում:

ԿԱԿՈՒՂԻ, առանձին, դուխը շարժելով:

Ձէ, 'ես նրան պիտի հարիմ:

ՉՈՒՉԱՆ

Ախար, էն օրը էն սիվսրտովն ինչ ջուղար էրիտ կտրական:

ՊԵՊՕ

Միթ՛ամ ջեր չիս իմացի... Սասա՛ 'ես միտս չունիմ, կ'օսէ, դաւթընեքումս չէ էրևում, կ'օսէ, թէ բաթ իմ տվի ձիգ, բերէք ու փոսղը տարէք, կ'օսէ:

ՉՈՒՉԱՆ

Բաս միթ՛ամ հաշա է ուզում ուտի: էտ վոնց կ'օնէ, Պէպան. արա քիմէն չիմ արմընում: էնէնց

հարուստ մարթը լայիղ պիտի անի էտ հանգի բան: Նրա համա հարուր թումանն ի՛նչ — մէ գրօշ, վուր ուղեմայ բախշելով էլ կու բախշէ:

ՊԵՊՕ

Վոնց չէ, դէմ է բերում:

ՉՈՒՉԱՆ

Ա՛յ, կու տեսնիս թէ չէ... (լացի ձայնով): Կ'էհամ, առչիւր կու չոքիմ, լաց կու՛լիմ, իր վուրթ կերանց արիւ սաղաղա գ'ուղիմ, օրթում կ'ուտիմ, վուր թէ միը մէջը բարաթ լուս ննգնի, թիքա-թիքա անէ միգ, բաթընամա կու տամ, տասը վկի ձեռք կու քաշիլ տամ. մէ օր հոքի ունէ տալու, իր հոքէմէն ձեռը վոնց կու վիկալնէ:

ՊԵՊՕ

Մ՛նւլափ, մ՛նւլափ, դէդի, դոն մուլափ, 'ես կ'էհամ, 'ես. էս սհաթիս յիդ գու քամ, ինչըու դուք նստեցէք:

ՉՈՒՉԱՆ

Ջեր մէ թիքա հաց կի. մէ սահաթ առաչ ըլի, յիդ ըլի, դիփ մէկ է:

ՊԵՊՕ

Ձէ, ինչըու չտեսնիմ, բօղաղումս հաց չի դէվէր գնա. չուրիրս վոնրթէնն է:

ՉՈՒՉԱՆ

էրէգ զանդուկը դրի:

ԿԱԿՈՒՂԻ

'ես էլ գամ, Պէպօ:

ՊԵՊՕ

Ձէ, դուն գնա բանդ տիս. էս սահաթին գալիս իմ: դուրս է գնում աջ դոնից:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Դուն գիգիս... (ափելով իր կրծքին:) Ա՛խ, Արու-
թի՛ն, 'ես թէ քու օխտէմէն չէկայ ու կու տեսնիս...
Դուրս է գնում դիմացի դռնից:

ՏԵՍԻԼ Թ

ՇՈՒՇԱՆ, ԳԻՔՕ

ԳԻՔՕ, նստած, սեղանի մօտ, քթախոտ քաշելով:
Է՛հ, Աստու՛ւ, օրհնվի Քու դադաստանը:
ՂՈՒՂԱՆ, նստում է տախտի վրայ եւ ձայնը երկարացնելով:
«Ա՛խ, Աստու՛ւ, վա՛խ, Աստու՛ւ, վուրին կու տա՛ս
սէլով փէտ, վուրին չիս տա՛ ցախ, Աստու՛ւ:»
ԳԻՔՕ

Հա՛, հա՛, Ղուշան:

ՂՈՒՂԱՆ

Է՛հ, օրհնվի նրա դարգահը. վուրին էնդադա դօվ-
լաթ է տալի, վուր իր դօվլաթը չէ կանացի մարսի,
ու վուրիմէն օրվան թիքէն խլում է ու էն էլ դօվ-
լըթաուրին է տալի... Փա՛ռք իրան, իր կամքն է-
հալքաթ միւր ճակտին էս էր դրած:

ԳԻՔՕ, մօտենալով սփռոցին:

Էլի Աստու՛ւ օղորմած է, Ղուշան... (Վերցնելով
դօշը եւ գուլիւր շարժելով:) Ի՛նչ ղիամաթ իմքին է:

Դօշը կրկին իր տեղն է գնում:

ՂՈՒՂԱՆ, առանձին:

Քու ա՛ճկն էլ... (Գիքօին:) Էլ ի՛նչ օղորմած է,
չուրն էկիլ է ու միդ տարիլ է: Էն անաստու՛ւք վուր

Էլի մէ բան մօզօնէ ու փուղը շտայ էսօր, եարար
ի՛նչ կու՛լի միւր շարէն. ճլէ՛քք կու ննգնի խիղճ ախ-
չիկս: Թավաթ օրն օրվան վրայ հարվում է, էլ ի՛նչը
կու ապրեցնէ նրան. (Վացով:) Խի՛ղճ իմ Կէկէլ, նօրչի
արիվդ պիտի փշանայ, էլի՛, թագի մագիէր սիւ
գերեզմանը պիտի մանիս...

Վաց է լինում:

ԳԻՔՕ, լացի ձայնով:

Օ՛հ, օ՛հ, օ՛հ...

Դուրս է գնում ձախ դռնից աչքերը սրբելով, իսկ
աջ դռնից մտնում է Պէպօն զարդի հագուս-
տով, գլխարկը ծածկած, արխալուխի մի քանի
կոծակը բաց, բամբարը կապած եւ նրա վրայ
գօտիկը կապելով:

ՏԵՍԻԼ Ժ

ՇՈՒՇԱՆ, ՊԵՊՈ

ՂՈՒՂԱՆ

Տօ՛, ախար, ջեր մէ թիքա հաց կ'ուտէիր:
ՊԵՊՈ

Հաց չէ, դահրումար ուտիմ... Ի՛նչ կ'օնիմ հաց.
գանա հացի արժանի ի՛մ... (Գօտիկը կապելով:) Հացը
վուր ստիղծած է, գանա ի՛նչ համա է ստիղծա՛ծ.
հացը վուր 'ես ուտիմ, ա՛ղա Արութի՛նը ի՛նչ ուտէ:
նա էլ հաց ուտէ, 'ես էլ հաց ուտի՛մ... (Գառը ծի-
ծաղով:) Հը՛ւ, հը՛ւ, հը՛ւ...

ՉՈՒՉԱՆ

Սիւլցիլ էր իմ օրը, ահըմ:

Աչքերը սրբելով դուրս է գնում ձախ դռնից:

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

ՊԷՊՕ, մենակ, արխալուսի կոճակները մէր գցելով:

Գնա՛, Պէպօ, գեղին լգէ, խալխի վուտներուն պնշ արա, նրանց վուտի ցիխը լկէ... Ո՞վ իս դուն, ինչ իս դուն, ինչ մարթահէսարումն իս դուն, ինչ անու՛մ ունիս դուն... 'Եփօր դ'ուղի՛ն, վուտի տակը կու գցին քիզ, վրէա կու ման գան, գեղնի հիզ կու հաւտըրին... ինչ հաջաթ, ջիանձվէլի վրայ ինչո՞վ իս աւել... Դուն լսօ մարթ չիս, մարթկեքանց համա կերակուր է ստիզծի քիզ Աստու՛ձ... Գիչիը շարչըրվի, ցերեկ շարչըրվի, 'երգնքի տակը լուսացրու, անձըրվի ու քամու հիզ կուիւ տու, ձմեռը ցրտէմէն կոնկոռնա, ամառը արեգակի շուքումն էրվի ու խո՞րվի... գնա էնէնց մէ թիքա հնց ճարէ ու էն թիքա հացով դէզիտ ու քվիլըդ պահէ... Էս ինչ, ինչ մարթութին... էսէնց շունն էլ է ճարում մէ թիքա, վուր տունը պահում է... Միթամ դուն էլ շուն իս... քանի աշխրքիս էրէսին ման իս գալի, դուն էլ շան պէս կերակրվի... Էս ինչ մարթութին է... (Դադար:) Մարթ էիը ուղում դառնա՛. կ'էհէիը մարթիք կու թալնէիը, գուղութին կ'օնէիը, իմ նման խղճերուն կու դընէիը. քսանուհինգ հազար արիզ արէն արաղսունը կու թափիլ տէիը, էն արաղսունքնիըը փուղ կու շինէիը ու

էն փուղով օսկէ տնիը... Մէչը փառաուր ման գու քէիը... դրօշկա, կալասկա, ձիանիը կու սարքէիը, քսանուհինգ ինձողէսին գլխիտ դարավաչ կու կանգնեցնէիը... Ա՛յ, էն շախը կ'օսէի քիզ՝ մարթ իս, Պէպօ, ինչ մարթուն պիտի... ինչ քէփզ գ'ուղէր, էն սահաթին կու ճարէիը... էն շախը գիփունըը քիզ գլուխ կու աէին, կու մեձրէին, պատիւ կու աէին ու մէկս մէկու գլուխ կու կոտրէին, վուր քու աճկը նրանց վրայ քաղցը ըլի:

Դուրս է գնում դիմացի դռնից:

ՎԵՐՋ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐՈՒԱԾԻ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԳ

Հարուստ գահլիճ Արութիւնի տանը: Աջ, ձախ և զիմացը դռներ, ամենաշքեղ դրապըրիններով զարդարած: Վերջի դուռը բացվում է դէպի նախասենեակը, որի լուսամուտներից երևում է պարտէզը: Գահլիճի յատակը ամբողջապէս ծածկած է գորգով, իսկ առաստաղից կախած է ոսկեգօծ ջահ հանգած մոմերով: Աջ կողմը՝ խշտեակ [քուշէթ]. ձախ կողմը՝ մեծ հայելի և բազմոց, որի կողքին ամենաթանկազին սփռոցով ծածկած սեղան և նրա վրայ հանգած լապտեր: Մնացած տեղերում, ուր հարկն է, աթոռներ, բազկաթոռներ, փոքրիկ սեղաններ, վազաներ, կինկէտներ ու կանդէլաբրներ դարձեալ հանգած մոմերով, արմաւենիք, կիտրոնի և ուրիշ ծառեր, ծաղիկներ, ալբոմներ և պատկերներ: Գիմացը, դռան աջ կողմը՝ փակած դաշնակ էր բոլորակ աթոռով. իսկ ձախ կողմը՝ վառարան և նրա վրայ դրած գեղեցիկ ժամացոյց, որի սլաքները ցոյց են տալիս ժամը ճիշտ երկուսից քառորդ պակաս: Ժամացոյցը բանում է: Սկզբում ընմը փոքր ժամանակ դատարկ է: Ցերեկ է:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ԳԻԳՕԼԻ, յետոյ ՍԱՄՍՕՆ

ԳԻԳՕԼԻ, երեւում է զիմացի դռան շեմքում մէկ մշակի հետ, որի ձեռքին մէկ մեծ եւ բաւականին ծանր զամբիւղ զանազան իրեղէններով: Զամբիւղում կայ՝ շամպայն, կասիս, սարդին, զուրգիէլ, թիթեղի արկղիկով խաւեսար, Շվէյցարիայի պանիր, վարունգ, առանձին-առանձին թղթերի մէջ կարմիր ու սպիտակ ընտիր կեռաս, մի ուրիշ թղթում կարկանդակ:

ՀԱՆ, թո՛ղ: (Վերցնելով գլխարկը, զամբիւղն առնում է մշակի ձեռքից. մշակը գնում է, իսկ ինքը դժուարութեամբ ներս է բերում զամբիւղը, վայր դնում եւ յոգնած ընկնում դիմացի դռան մօտ դրած աթոռի վրայ:) Ո՛ւֆ... (Փոքր ժամանակից յետոյ գլխարկով սրբում է ճակատը եւ ցածր ձայնով կանչում է:) Մամսօն, Մամսօն, (Մօտենալով աջ դռանը, նորից կանչում է:) Մամսօն: (Մամսօնը դուրս է գալիս նոյն դռնից արիստուկի կրծքի կոճակները բաց, ձեռքին շամպայնի գաւաթ՝ սպիտակ երկար սրբիչով մարբելիս:) Աբա՛, գէթ-աղվա, Մամսօն ջան, գնա՛ շուստ, ախշիկ-պարնին իմաց արա:

ՍԱՄՍՕՆ

Էկա՛ր. ինչի՞ ուշացար. կրակ է վէր ածում ախշիկ-պարունը:

ԳԻԳՕԼԻ

Վա՛, 'ես ի՛նչ անիմ. հէստի բան ասաւ, վուր սաղ աշխարհը ման էկայ, չճարեցի:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

Տարուստ գահլիճ Արութիճի տանը: Աջ, ձախ և դիմացը դռներ, ամենաշքեղ դրապրիններով դարգարած: Վերջի դուռը բացվում է դէպի նախասենեակը, որի լուսամուտներից երևում է պարտէզը: Գահլիճի յատակը ամբողջապէս ծածկած է դորգով, իսկ առաստաղից կախած է ոսկեգօծ ջահ հանգած մոմերով: Աջ կողմը՝ խշտեակ [քուշէթ]. ձախ կողմը՝ մեծ հայելի և բազմոց, որի կողքին ամենաթանկագին սփռոցով ծածկած սեղան և նրա վրայ հանգած լապտեր: Մնացած տեղերում, ուր հարկն է, աթոռներ, բազկաթոռներ, փոքրիկ սեղաններ, վազաներ, կինկէտներ ու կանդէլաբրներ դարձեալ հանգած մոմերով, արմաւենիք, կիտրոնի և սուրճ ծառեր, ծաղիկներ, արօմներ և պատկերներ: Գիմացը, դռան աջ կողմը՝ փակած դաշնակ իր բոլորակ աթոռով. իսկ ձախ կողմը՝ վառարան և նրա վրայ դրած գեղեցիկ ժամացոյց, որի սլաքները ցոյց են տալիս ժամը ճիշտ երկուսից քառորդ պակաս: Ժամացոյցը բանում է: Սկզբում բնմը փոքր ժամանակ դատարկ է: Ցերեկ է:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ԳԻԳՕԼԻ, յետոյ ՍԱՄՍՕՆ

ԳԻԳՕԼԻ, երեւում է դիմացի դռան շեմքում մէկ մշակի հետ, որի ձեռքին մէկ մեծ եւ բաւականին ծանր զամբիւղ զանազան իրեղէններով: Զամբիւղում կայ՝ շամպայն, կասիս, սարդին, զուրգիէլ, Թիթեղի արկղիկով խաւեար, Շվէյցարիայի պանիր, վարունգ, առանձին-առանձին Թղթերի մէջ կարմիր ու սպիտակ ընտիր կեռաս, մի ուրիշ Թղթում կարկանդակ:

Լնւ, թմոյ: (Վերցնելով գլխարկը, զամբիւղն առնում է մշակի ձեռքից. մշակը գնում է, իսկ ինքը դժուարութեամբ ներս է բերում զամբիւղը, վայր դնում եւ յոգնած ընկնում դիմացի դռան մօտ դրած աթոռի վրայ:) Ո՛ւֆ... (Փոքր ժամանակից յետոյ գլխարկով սրբում է ձակատը եւ ցածր ձայնով կանչում:) Սամսօն, Սամսօն, (Մտենալով աջ դռանը, նորից կանչում է:) Սամսօն: (Սամսօնը դուրս է գալիս նոյն դռնից արխարութի կրծքի կոճակները բաց, ձեռքին շամպայնի գաւաթ՝ սպիտակ երկար սրբիչով մարդիս:) Աբն, գէթաղվա, Սամսօն ջան, գննա շուստ, ախշիկ-պարնին իմաց արա:

ՍԱՄՍՕՆ

Եկմը. ինչի՞ ուշացար. կրակ է վէր ամում ախշիկ-պարունը:

ԳԻԳՕԼԻ

Վն, 'ես ի՞նչ անիմ. հէստի բան ասաւ, վուր սաղ աշխարքը ման էկայ, չճարեցի:

ՍԱՄՍՕՆ

Վն:

ԳԻԳՕԼԻ

Ումբ հարցրի, վրէս ծիծաղեցան. կնկլի աօլ էլ, ասում է, կլուբնիկ կու'լի, կ'օսէ:

ՍԱՄՍՕՆ

Հալբաթ կու'լի, վուր ասաւ... (Տնողելով դամբիւղը:) Մնացածը դիւի բերլի:

ԳԻԳՕԼԻ

Դիւի, դիւի. ամա էն մունդուէկ կլուբնիկը չճարեցի: Էքուցութին կի մէ աիդ խոստացան, կու'լի ճարինք, կ'օսէ:

ՍԱՄՍՕՆ

Հոքուն կու վրայ հասնի. դօնադուղութինը էսօր է, էգուց խօ չէ:

ԳԻԳՕԼԻ

Բաս ինչ անիւմ, Սամսօն ջան: Զի ըլի, վուր առանց էն եօլտ գնայ բանը: Հէսաի բալիք իմ բերի, վուր ամեն մէկը կ'օսիս գոմշի աճկն ըլի:

ՍԱՄՍՕՆ

Թէ ինձ կու հարցնիս, Գիգօլի, առանց էտ բալին էլ փուրը լաւ կու կշտանայ, ամա ախշիկ-պարնի խասիաթը գիդիւմ, վուրդիօր ըլի, պիտի ճարիս. Կալօնիումը, նէմէնցներու բաղերումը, էնդի հարցրու:

ԳԻԳՕԼԻ

Հոքիս դուս էկաւ, ինչս ասում... Դուն գնն իմաց արա... (Նստում է նոյն տեղը. իսկ Սամսօնը գրում է գէպի ձախ դուռը:) Խիստ դաթրեցայ:

Նայելով այն դռան կողմը, յանկարծ տեղից վեր է թռչում:

ՏԵՍԻԼ Բ

ՆՐԱՆՔ, ԷՓԷՄԻԱՅ

ԷՓԷՄԻԱՅ, դուրս գալով նոյն [ձախ] դռնից, ամենաչքեղ հարուստով եւ ակնեղէններով զարդարուած:

Օ'հ, չարա էլնւ. էսէնց ուշանայն էլ ինչ է: Յօրէս դօնադնիւրը մօդ կու'լին. 'եփը պիտի վրայ բերիմ, էլի աշխրբի բան կայ:

ԳԻԳՕԼԻ

Հէնդադա ման իմ էկի, ախշիկ-պարուն, Աստուձ գիդենայ, էլ ծնգներումս ջան չկայ:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Ջանդ դուս գայ, ման արի. բաս 'ես ման գամ: Աբա, յիդ դարսէ, տեսնիմ ինչ իս առի:

Նստում է:

ԳԻԳՕԼԻ, զամբիւղը բերում դնում է Էփէմիայի մօտ, առջեւը չոքում է մէկ ծնկան վրայ եւ մէկ-մէկ ցոյց տալիս նրան միջի իրեղէնները:

Մ', ախշիկ-պարուն. էս շանփանակիքը, տասն ու ութ արասէն պակաս շտփին բօթիկէն. 'երիք բօթին է, թէ աւելնայ, մէկը պիտի յիդ վիկալին, էնէնց իմ բարեշած. էս էն կարմիր լիկօրը, Ֆրանցուզիմէն առայ, չուրս ու տաս շահի առաւ անիծածը. էս սաղդինկէքը, պէրփի սօրտ, թամամ կէս դուժին է, վունցոր ասիւր. խէլի վուխտ հերիք է. էս Դօնու դուրգիէլ. էս կարօբիւմը ժիտկա, մէ ջուխտ մինձեքէմէն բերի, պստըկնիւր լաւը չկէր. խիստ թագէն է,

նուր բաց արին. օրթում հաւատ արաւ, վուր էստու վրայ լաւը չի ըլի, կ'օսէ. էս գրանիցի պանիրը, դիդին քարվա ըլի հէնց գիդենաս, մտիկ, է. էս նեմէնցու բալին, էրկու ռանդն է, այ. ամեն մէկը մէ գրվանայ գու քայ. (Հանելով թղթերից մի բանի հատ կեռաս:) ձեռս կու կտրիմ թէ էստու վրայ լաւը կու ճարվի. էս խիար, ինչ շուշէրն է, տիս, ախշիկ-պարուն. էս պիրօժնի, կանդիտրի շինածէմէն վէր չի գա. բուլկիքն էլ յօրէս կու բերին:

ԷՓԷՄԻԱՅ, տեղից վեր թռչելով:

Վճնց թէ վէր չի գա, արա էստի շանց տու. բաս վճնրդի առար:

ԳԻԳՕԼԻ, վերցնելով կարկանդակը եւ իսկոյն ոտքի կանգնելով:

Միչի փողոցումը:

ԷՓԷՄԻԱՅ, իր թշին ձեռք դնելով:

Արա էտ անարմունք է, Գիգօլի. 'ես քիզ չմսի թէ ֆրանցուզի մօդ առ:

ԳԻԳՕԼԻ

Գիփ մէկ է, ախշիկ-պարուն, Աստուծ գիգենայ. գրվանքումը մէ արասի անմիզ աւելի սուր էի տվի: Տիս ինչ լաւն է:

ԷՓԷՄԻԱՅ, տնողելով կարկանդակը:

Արա, վիս էկագրէբա, նրանց հատն ու կտուրն է. էսէնց բէդասուլթիւնն էլ ինչ է: Տար, տար, էս սահաթիս յիզ տու: Ինչ ասում իմ քիզ, լսէ. դուն քու գլխէմէն բանիր մի մօգօնի: Ուրիշ... (Մտածելով): Ուրիշ ինչ ասի, միտս չէ գալի:

ԳԻԳՕԼԻ, կակազելով:

Գլուբ... նի... կա:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Հա, դուրթ. վճնրդի է:

ԳԻԳՕԼԻ

Չճարեցի, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԷՄԻԱՅ, թուշը վէր բերելով եւ սաստիկ նեղացած:

Վճյ, քոռանամ 'ես:

ԳԻԳՕԼԻ

Վուր չկայ, ինչ անիմ:

ԷՓԷՄԻԱՅ, բարկանալով:

Գժվիլ իս, թէ ինչս ասում: Էրէզ իմ աճկով տեսայ ու իմ բերնով կերայ Դանդումանինց տանը: Ինչ կ'օսէ խալխը. նրանց տանն ըլի ու իմ տանը չէ: Գնա, գնա, էս սահաթիս բաղէ բաղ ննգի, գրօշկա բունէ ու վուրդիոր ըլի հէնց էս սահաթիս էւէտ ճարէ, թէ չէ էլ հոքով ու մարմնով ինձմէն չիս պրծնի... Ինչ իս կանգնի, չիս իմանում, քիզ իմ ասում:

ԳԻԳՕԼԻ

Գնում իմ, գնում իմ, ախշիկ-պարուն:

Կարկանդակը գնում է դամբիւղը եւ կամնում է գնալ:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Գժվիլ իս, թէ ինչ Աստուծ է խռովի. էս պիրօժնին էլ տար, է:

ԳԻԳՕԼԻ, կարկանդակը վերցնելով:

Տանում իմ, տանում, ախշիկ-պարուն... (Փնթփըն-թալով): 'ես էլ չիմ իմանում, ինչ իմ անում:

Շտապով դուրս է գնում դիմացի դռնից:

ՏԵՍԻԼ Գ

ԷՓԷՄԻԱՅ, ՍԱՄՍՕՆ

ՍԱՄՍՕՆ

Իստակ շէկլեցրիր, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԷՄԻԱՅ, յօնքերը կիտած այս ամբողջ տեսիլում:

Քիզ սի է հարցնում, էրնէկ գիղենամ. դուն տար էստունը կարքի բի ու շալիշ արի ինձ շամանչեցնիս էսօր, Սամսօն, թէ չէ, էլ ինձմէն շիս պրծնի:

ՍԱՄՍՕՆ

Դիփ լաւ կու՛լի, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Ինչ ասիլ իմ, լաւ միտդ պահէ. դիփ լազաթով ըլի, ամեն բանը իր վուխաը մօդ գայ. մէ խօսկով՝ մանղը մաղէմէն շանց կացնիս:

ՍԱՄՍՕՆ

Դիփ, դիփ, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Ու դուն էլ էնէնց հարքի, վուր դիփունանց անկը վրէն մնայ. սօսանի աալաս ախալուխը, սիպտայ չէր-քէղկէն, մաջէքը կարքով յիդ կու ծալիս, էրծըթ է բամարը...

ՍԱՄՍՕՆ, խօսքը կտրելով:

Խանջալն էլ կապիմ, ախշիկ-պարուն...

ԷՓԷՄԻԱՅ, շարունակելով:

Բաս, քան, էնդուր խօ շբախշեցի վուր զանդկումդ պահիս. խանջալն էլ կապէ ու (Ձախ ձեռքը աջ ուսից

կրծքի վրայ տանելով մինչեւ ծախ կողքը:) սապիրիս ծամէն էլ չինէ: Մէ խօսկով՝ դիփունի մօդ լազաթի էրեա, վուր դիփունքն ասին, վուր մարթ իս ու մարթու տանն իս դուլուդ անում:

ՍԱՄՍՕՆ

Վսւր օրը լազաթով չիմ էլի, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Քու գլխի պատուվիլը դիղենայ, մէկ էլ հի՛մի իս լազաթով. արա էա ինչ կարք է, լեվրէլէյօ ման իս գալի: Քանի ջէր իմ քիզ ասի, վուր էտէնց ինձ մօդ մի տուն գա. օմքին տեսնէ, ինչ կ'օսէ: Չէիր կանա դօշիա կօճկնիրը կապի: Լաքիէն պիտի լաքիա ըլի: Աճկիրդ բաց արա, էլի. տեսնում իս խալխի լաքիէքը վունց ին ժաժ գալի, դուն էլ էնէնց ժաժ արի, էլի. նրանցմէն պակաս մարթու վուրթու մօդ իս, թէ ինչ է:

ՍԱՄՍՕՆ

Չեռիս բան ունիմ, ախշիկ-պարուն, խօ տեսնում իս:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Տուտուց-տուտուց մի խօսի. 'ես քիզ ինչ ասում իմ, դուն իմը լսէ: Մէ խօսկով՝ իստակ, կարքի, քաղաքավարի տուն ու դուս կ'օնիս. (Առանձին, կիսածայն:) թնդ տեսնին ու ճիկըվին... (Սամսօնին:) Մէկէլ լաքիէրու արսով շթողնիս, փարվրնի պէս ման գու քաս սուփրի բոլորքը. մէ աիդ իմքին մաշուր արիլ թէ չէ, էն սհաթին զրբստէ... Բլուզնիրն էլ աւշի գամն ինձ մօդ մօդ կու բերիլ տաս:

ՍԼՄՍՕՆ

Ի՞նչ կ'օսին զօնազնիրն, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Էլի... Մօղէն դո՞ւն լաւ գիղիս թէ՛ 'ես. թող տեսնին ու սորվին: (Մտածելով): Էլի ի՞նչ էի ուզում ասի... (Մտաբերում է): Հա՛... (Մի քանի քայլ գնալով): Գուն տանք էտունք տիղաւուրէ ու տիս՝ մտէդ շագիս ինչ ասի, հըս՛...
Յուցամատով սպտոնում է նրան եւ շտապով դուրս գնում ձախ դռնից:

Տ Ի Ս Ի Լ Դ

ՍԱՄՍՕՆ, մենակ:

Է՛ս հանգի էլ ախշիկ-պարուն. դադողդանի իմ էկի, էլի՛... Էս կոճակդ կապէ, էս էսէնց հաքի, էս էնէնց ման արի. չիմ գիղի, թէ ի՞նչ է ուզում ինձմէն... Փի՛է, գաւի է դրուստ, էլի՛... Տօ՛, քիղ ի՞նչ, 'ես խօ իմ բանը շինում իմ: (Առումիւն): Օ՛հ, հօ, հօ, շատ ախշիկ-պարնիր իմ տեսի, շատ նրանց բույիւրմիշնիր իմ լսի, ամա սա շափէմէն անց կացաւ: Մէ տէր հարցնող ըլի, թէ ս՛վ է, ս՛ւմ վուրթի է. իր հօրանց տանն, ասում ին, շապիք չունէր հաքնելու... ու հիմի՛՝ փառասիրութեանէն տրաքվում է:

Զեռքը ձեռքին է խփում:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԱՐՐՈՒԹԻՆ, ՍԱՄՍՕՆ

ԱՐՐՈՒԹԻՆ, ներս մտնելով դիմացի դռնից, զլխարկը ծածկած:

Ի՞նչ խաբար էր, ի՞նչ ձէն էկաւ:

ՍԼՄՍՕՆ

Վունչիչ, ա՛ղա:

ԱՐՐՈՒԹԻՆ

Վս՛նց թէ վունչիչ, իմ անգճովս իմացայ. ս՛վ էր էստի:

ՍԼՄՍՕՆ

Օչով, ա՛ղա, ախշիկ-պարունն էր:

ԱՐՐՈՒԹԻՆ

Ախշիկ-պարունը՛... Ի՞նչ էր ասում:

ՍԼՄՍՕՆ

Ա՛յ, ա՛ղա, Գիգօլին էստունք էրի էս սահաթիս. էլի ինչի համա էլ զրգից նրան ախշիկ-պարունն ու ինձ հրամաում էր, վուր էստունք տիղաւուրիմ:

ԱՐՐՈՒԹԻՆ

Հա՛... Դէ, տիղաւուրէ, էլի՛. էլ ի՞նչ իս շինում: Ինչի՛ր է էտի:

ՍԼՄՍՕՆ

Խմիչկ է, մրքեղէն է, գակուսկէք է:

ԱՐՐՈՒԹԻՆ, զամբիւղը տնտղելով:

Օ՛հ, Օ՛հ, Օ՛հ, Օ՛հ, կ'օսիս շահ-զաղի վուրթիք ու-նենանք մեձրած: Դէ, տա՛ր... (Մամսօնը կամենում է)

վերցնել զամբիւղը:) Ի՛նչ իմ ասում. քանի պրիբոր իս պատրաստում:

ՍԱՄՍՕՆ

Ախշիկ-պարունը հրամայից, վուր դրուստ քսան ու շուրս պրիբոր ըլի դարսած, կ'օսէ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ախշկաս մօդ խօ շղրգից քիզ:

ՍԱՄՍՕՆ

2է, սղա, վունշիշ չէ ասի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Բան էրկու պրիբոր էլ աւելցնու ու էս սահաթիս գնան արշակաս էլ ու փեսիս էլ խնդրէ, վուր շնուրհ բերին, ու իմ մագիէր կ'օսիս՝ թէ շին գա, խիստ բէգամաղ կու'լիմ, ասան... Դէ, գնան շուստ, բանդ ախս, մի ուշանա:

ՍԱՄՍՕՆ, վերցնելով զամբիւղը:

է՛ս սահաթիս, սղա:

Գուրս է գնում աջ դռնից՝ մէջքը ծռած զամբիւղի ծանրութիւնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ԱՐՈՒԹԻՆ, մենակ, գլխարկը վեր առնելով եւ դնելով սեղանի վրայ:

Սհաթի 'երիքին էլ ճաշ կու'լի... Է՛հ, մանխաս: (Չայերումը տնտղում է:) 2է, ջեր էլի լան իմ... Ի՛նչս է պակաս. բոյիս շիմշատ է հէնց գիդենաս, էրեսիս աանգը, կ'օսիս, կարմիր վարթ ըլի, մագիբս էլ սիւ

սաթ, ինչ անիմ թէ ներկած է. ո՞վ ինչ գիդէ՛ ինչ խաբար է: (Նստելով խշտեակի վրայ:) Ջէհէլ կնգայ պէս մարթու ջէհէլացնող վունշիշ շի ըլի աշխրբումս. մարթու տարին էլ, քէփն էլ դիփ կնգամէն է: Օղորմած հոքի իմ առշի կնիկն էլ լաւ արթմորթի էր, ամա բանի լազարթը չէր գրդի: Ինչի նման էի էն չախը. հիմի մարթ իմ էրեում, ինչ մարթուն պիտի: Չնա ջէհէլ ֆրանտ տղայ էրնէկ կու'լի տալի ինձ... (Շապկի թեւոցները տնտղելով:) Փրան, սիպտայ ձոն է, վմւրդի էր էստունը... (Յոգոց հանելով:) Ամա էս մէ բանը կի լաւ չէ ըլում, վուր էսղադա փուղիւր է մխտիլ տալի ինձ... 'Ես՝ վուր մէ գրօշի համա հոքիս տալիս իմ... Փանք Քիզ, Աստուծ, փանք... էս էլ հալբարթ Քու դիրք է... Քէփ արա, քէփ արա, Փէփէլ, ու դուշմնի անկը հանէ:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՆԱ, ԷՓԷՄԻԱՅ

ԷՓԷՄԻԱՅ, մտնելով ձախ դռնից:

Արան էս ծրէնք է:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ի՛նչ է:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Միթամ չիս գիդի... Ո՛ւղում իս մէ բաշ թուլանամ, խանյտառակ ըլիմ խալիսումը:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ի՛նչ է, վան:

ԷՓԷՄԻԱՅ, շարունակելով:

Դիփուները վրէս ծիծաղի՛ն, մէ մատը մի՛ղը դառնամ աշխրբումը՝:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Տօ, ախար, ի՛նչ է, մէ ասան, է՛:

ԷՓԷՄԻԱՅ, սուտ լաց լինելով:

Է՞ս է քու օրթում հաւատը, վուր ինձ սիրում ի՛ս:

Աչքերը սրբում է:

ԱՐՈՒԹԻՆ, ձայնը քաղցրացնելով եւ վեր կենալով տեղից:

Ախար, սատանայ խօ չիմ, մէ խօսի, է՛:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Էլ ի՛նչ խօսիմ, մէ բանը մէ ջէր կ'օսին, հաղար ջէր խօմ չի՛ն ասի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Տէր օղորմած Աստուծ:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Ախար, վեսիտ ու ախշկատ վուր կանչում իս էստի, արա ըլելու բան է՛:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Է՛, լան է քու հօրն օղորմի, Փէփէլ. ախար, քինթն էրեսէմէն վէր գու քա՛յ:

ԷՓԷՄԻԱՅ

'ես ի՛նչ միղ ունիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Է՛հ, հակառակ իս:

ԷՓԷՄԻԱՅ

'Ես իմ հակառակ... Ի՛նչ ասիս էրեսիս ասում է քու ախշիկը, վրէս քինթը վիւր է քաշում, մասխարա է գցում, ու հակառակը 'ես ի՛մ... Մէ խօսկին տասը

Ջուղար է տալի, ի՛նչ շառիւր ասիս վրէս է մօգօնում, խուղի հիդ հաւարիլ է ինձ, ու հակառակը 'ես ի՛մ... Իմ մամէն, ասում է, էլ խիլք շունէ, կ'օսէ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Վան:

ԷՓԷՄԻԱՅ, շարունակելով:

Միթամ դիդիլ իմ քիդ, խիլքէտ արիլ իմ, բուրթու պէս վուրթէնն ուզում իմ, էնթէնն իմ գցում քիդ... վուղշ կայինքա ուզում իմ գավթի 'ես, ու հակառակը 'ես ի՛մ... Էլ կանամ 'ես նրանց էրեսը տեսնի՛. աթմորթին կու համփիրէ էստո՛ւնը:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Էլի դուն պիտի համփիրիս, հէր օխնած. էս սհաթիս ծնող իս յիշում նրանցը:

ԷՓԷՄԻԱՅ

'Ես իմ ծնող յիշվում... նրանց համա 'ես ծնող կի չիմ, դո՛ւշման իմ, գէլ իմ, շո՛ւն իմ, կանու իմ... (Լաց լինելով): Միվցիլ էր իմ օրը ու էս տուն վուտս տուն չէի դրի: Ի՛նչ կ'օնիմ էս փառքը, էս պատիւը, էս շնորհը, էս ակնեղէնիւրը. թո՛ղ էլի իմ տանը ննգած էի էլի՛ քաղցած, ծանաւ, հացի հանարթ ու էս օրը չէի տեսի 'ես...

Ընկնելով բազմոցի վրայ լաց է լինում:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Լան է, լան, Փէփէլ ջան. (Լացի ձայնով): սիրտս մի պատըռտի... 'ես էլ լաւ գիդիմ ի՛նչ պտուղնիր ինամա ասում էի, միթամ խալխի խօսելու չդառնանք:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Խալխն ի՛նչ գ'ուղէ ասէ. նրա խօսելու հիդ վուր

մարթ ննգնի, ուր կ'էհայ... Խալխն էն էլ է ատում,
վնւր հանաքար իս միթամ, շատ օմքնու իս դրնի
միթամ. արա էս անտալու է...

Վեր է կենում:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Վրէս շառիր ին մօգօնում...

էՓէՄԻԱՅ, շարունակելով:

Վուր միթամ պանաւ իս դուն...

ԱՐՈՒԹԻՆ, նեղանում է եւ հաղում:

Հո՛ւ...

էՓէՄԻԱՅ, շարունակելով:

Միթամ մաղիրդ ներկում իս...

ԱՐՈՒԹԻՆ, կրկին հաղում է:

Հո՛ւ, հո՛ւ...

էՓէՄԻԱՅ, շարունակելով:

Միթամ ինձ խափում իս: Ո՞վ կու աւտայ. թո՛ղ
խալխն ինչ գ'ուզէ ասէ:

ԱՐՈՒԹԻՆ, հաղից խեղդուելով:

Խալխը տուտուց է, Փէփէլ. դուն շիս գիղի վուր
Չէհէլ իմ... Վնւր Չէհէլը կու'լի ինձ վրայ զօշաղ:

էՓէՄԻԱՅ

Արձ, 'ես վնւր մէկին հասկացնիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Տօ՛, դուն էն սարսաղներուն ասան, վուր պառաւ
զօշաղը լաւ է, կանց Չէհէլ դամբլէն: (Իր մազերը
բռնելով եւ դուխը մօտ տանելով:) Արձ, էս ներկած է:

էՓէՄԻԱՅ, Արուժինի դուխը բռնելով եւ ժպտալով:

Դուչմանը շաա բան կ'օսէ, Արատչկա ջան: (Համ-
բուրելով դուխը:) Մանուշակի հուտ է գալի:

ԱՐՈՒԹԻՆ, փաթածուելով:

Ա՛յ, կուղիան, քու մէ պաշը մէ թաքաւորութիւն
աթէ: (Փայփայելով:) Ղուրթ վուր խիլքէմէս հանում
իս: Ինչ ասիս վուր քու խօսկը չկատարիմ:

էՓէՄԻԱՅ

Բաս շիւնք կանչում, էլի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ո՞ւմը:

էՓէՄԻԱՅ

Փեսիա ու ախշկաս:

ԱՐՈՒԹԻՆ

է՛հ...

էՓէՄԻԱՅ, սուտ լաց լինելով:

Ա՛փսուս իմ գլուխ:

ԱՐՈՒԹԻՆ, քաղցր:

Լաւ է, լաւ, քու քէփն ըլի:

էՓէՄԻԱՅ, փաթածուելով:

Իմ սիրուն, իմ խօխօք, իմ Չէյրան, իմ անկաւ...:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ակոսա... վան, էտ լաւ էր:

էՓէՄԻԱՅ, ծիծաղելով:

Վն՛յ, քոռանամ 'ես. ուզում էի ասի, իմ ան-
ղունակ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Հան, աղունակը լաւ է:

էՓէՄԻԱՅ, փաթածուելով:

Բաս ինչ իս, վուր աղունակ չիս:

ԱՐՈՒԹԻՆ

'Երիշս էլ կու'լի նման աղունակինը... Աղունակն

էլ դուն իս, Փէփէլ, (Փաթաթուելով:) վարժն էլ ու մանուշակն էլ:

ԷՓԷՄԻԱՅ

'ես վարժ իմ ու դուն էլ բլբուլ, Ա'րտուշկա ջան: ԱՐՈՒԹԻՆ

Հա՛, գթար. դուն վարժ իս ու 'ես էլ բլբուլ. խիստ իմ սազ գալի: (Էփէմիայի թշին մատով խփում է եւ թիւ:) «Գօկօքօ վարդօ, ար դամագդօ, վար մօնա շէնի:»

ԷՓԷՄԻԱՅ, նոյնպէս թիւ:

«Պիրզէդ գաքվս խալի, շավ շավի թվալի, տուր-վաթ մշվէնի շէն:»

ԱՐՈՒԹԻՆ

Վա՛հ, հէր օխնած, ասում իս, ասա՛, վուր ջանումս նստի, է:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Է՛հ, բա՛ դրօս է, էրնէկ գիդեհամ, աշխրքի բան ունիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Գէթաղվա, Փէփէլ ջան:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Ո՛ւհ, քիմէն խօմ չիմ պրծնի ու, հըւա՛: (Երգում է Արուսիան շողորթնելով:)

«Գօկօքօ վարդօ, ար դամագդօ, վար մօնա շէնի,

Պիրզէդ գաքվս խալի, շավ շավի թվալի,

Նախվա մտուրս շէնի:»*) (Եւ այլն:)

*) Վրացերէն է. —

Գոկոն իմ վարդիկ, մի թօղնիր ինձ, քո սարուկն եմ ես:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Օ՛հ, քու հո՛քուն մեռնիմ, Փէփէլ ջան... (Գրկում համբուրում է:)

ԷՓԷՄԻԱՅ

Գիդիս ինչ ասիմ, Արտուշկա ջան... (Ձեռքը դնելով Արուսիան ուսի վրայ:)

ԱՐՈՒԹԻՆ, Էփէմիայի թշին ձեռք տալով:

Չա՛տ օյինբաղն իս:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Գէթաղվա, Արտուշկա ջան:

ԱՐՈՒԹԻՆ, մտածելով եւ բարձր:

Քառսուն ու հինգ թուման...

ԷՓԷՄԻԱՅ

Էն շէնքի իմքինը բաս պակաս կու'լի՛, քա՛:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Էնդու վրայ հիմի քիչ ցածրն ըլի, ինչ հաջաթ:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Աբա՛, վիս էկագրէբա. Էնդու վրայ ցածրը խօմ միրերն է... ամա վուր պէտկը շէ... Խաչը գիդեհայ, ամանչում իմ, վուր էրեսս մէշը տեսնում իմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Տօ՛, հոքիս հանեցիր խօմ... դիփ տակն ու վրայ արիր էսղանցօբէն: Ախար՛ էս գալէն պէտկը շէ...

Երեսիդ ունիս՝ խալ, սե-սե աչեր, տեսիդ կարօտ եմ ես:

էս մէրիլը պէտկը չէ... էս դանալէսկէքն էսէնց չէ... էս գզակդ փոխէ... էս դիմիկիւսօնի մագիէր պլանանօ հարի...

ԷՓԷՄԻԱՅ, փաթածուելով:

Թէ ինձ կու սիրիս, Ա՛րատուչկա ջան:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Քիզ վուր շիմ սիրի, բաս սումն իմ սիրում... (Փորք լոռեթիւնից յետոյ): Ամա դուն էլ գուրթ խիստ իս սիրում ինձ, Փէփէլ:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Ջարթնի քիզ ս՛վ ունիմ աշխրքումը. իմ հորէն ու մարմինը դուն իս, իմ շունչն ու կենթանութիւնը դուն իս:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Օ՛շով աճկումդ չէ գալի՛:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Աբան, միխկ չէ, Արատուչկա ջան, ինչս ասում. ախշիկը քի պէս մարթ ունենայ ու նրա աճկումն էլի ճմբին գու քայ աշխրքումը:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Բերիլ աու, բերիլ աու հալիլէքը, (Համբուրելով): զէնացվալէ սուլչի:

ԷՓԷՄԻԱՅ, փաթածուելով:

Աբան, ս՛վ կանայ ասի, վուր դուն գուփող ու գըջ-լող իս:

Արուծինի փողպատն ու շապիկը ուղղում է:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Խիստ իս ֆրանտացնում, ամա քու կարմիր բան-տի պէս չի ըլի, Փէփէլ:

ԷՓԷՄԻԱՅ, շարունակելով:

Մ՛նլափ: (Աւարտելով գործը, փորք ինչ հեռանում է Արուծինից եւ այնպէս նայում նրան): Աբան, վ՛նը ֆրանտը կուլի քի պէս:

ՏԵՍԻԼ Ը

ՆՐԱՆՔ, ԳԻԳՕԼԻ

ԳԻԳՕԼԻ, ներս մտնելով դիմացի դռնից՝ զվարկը կոնտակին, մէկ ձեռքին փորքիկ զամբիւղով ելակ, կանանց տեղեւներով ծածկած, միւս ձեռքին թղթով կարկանդակ:

Ա՛յ, ճարեցի, ախշիկ-պարուն. ամա էլի կակլի մօլ չէ կլուրնիկէն: Թէգուղ սպանէ, էլ էստու վրայ մինձ չի ըլի, կ'օսէ:

ԷՓԷՄԻԱՅ, տնողելով ելակը:

Ա՛յ, հէնց էս էի ասում:

ԳԻԳՕԼԻ, ուրախ:

Հէնց էն է դրօշկէն ուղում էի բունի, տեսնիմ մէ կինտօ վուրդիօր ճարիլ էր: Ախար, առուտեհան էլ օշով շթողի, դիփունանցն ասի:

ԷՓԷՄԻԱՅ, չարանալով:

Ա՛խ, Գիգօլի, քու բէղասլութինը խօմ ինձ իստակ սպանում է. արան, վ՛նը օրն իմ 'ես կինտօլմէն իմքին աուի, վուր հիմի էս էլ իս մօգօնի. չէիր կանա գուն ինքդ գնա բաղը:

ԳԻԳՕԼԻ, շփոթուած:

Ախշիկ... պարուն...

ԱՐՈՒԹԻՆ, Էփէմրային:

Վան, հէր օխնած, էլի բաղի կու'լի. ախար, կին-տօն ինքը խօ շէ շինում:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Արան, վիս էկադրէբա. նրանց կիխտուտ ձեռնիրը, (Զգուանքով:) Թը', Թը', Թը', Թը'... Վան, վուր դօ-նաղնիրը պիտի գան յօրէս, թէ չէ էս սհաթիս ահօշ-կէն կ'օծէի դիփ մէտի... (Գիմելով Գիգօլուն:) Ուրիշ, էտ ինչ է:

ԳԻԳՕԼԻ

էս էլ պիրօթնիքն է. փոխեցի:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Հան, (Տնտղելով կարկանդակը, կանչում է:) Սանսօն, Սանսօն:

ԱՐՈՒԹԻՆ, Գիգօլու ձեռքում ելակը տնտղելով:

Գնան ու գնան, Փէփէլ, խիստ թաղէն է. կ'օսիս ձեռով շէ քաղած: (Մէկ հատ ելակ բերանն է դցում եւ ծամելով:) Լանն է. իմ մամա Գիրակուան էլ առանց էս եօլա շէր գնում:

ԳԻԳՕԼԻ

էլ խօ բան չոնիք, ախշիկ-պարուն:

Աջ դռնից մտնում է Սամսօնը արխալուխի կրծքի կոճակները դարձեալ բաց, ինչպէս առաջ:

ՏԵՍԻԼ Թ

ՆՐԱՆՔ, սկզբում նսեւ ՍԱՄՍՕՆ

ԷՓԷՄԻԱՅ, Գիգօլուն:

Ինչ Բան բան չունիմ... Մնւլաի էստի: (Սամսօնին:) Էս կլուբնիկը անը ստրդափն ու էս պիրօթնին էլ վաղերումը լու բարաթ շինէ: (Սամսօնը վերցնում է:) Է'լի դօշիտ կոճկնիրը բաց տուն էկար ինձ մօդ: Աս-տուձ գիղենայ, վիրշի գամն իմ ասում, թէ մէկ էլ տեսիլ իմ քիզ էտէնց, էլ մէ սահաթ չիմ պահի քիգ:

ԳԻԳՕԼԻ, առանձին, զուխը շարժելով:

Օ'հ, օհ, օհ, կրակի կտուր է':

ՍԱՄՍՕՆ

Բանումն էի, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԷՄԻԱՅ, բարկանալով:

Ջուղար էլ է տալի: (Արուծինին:) Արան, պահելու է':

Գիգօլին, առանձին, թափ է տալիս օծիքը:

ԱՐՈՒԹԻՆ, Սամսօնին սպառնալով:

Հըն, մնւղայիթ կաց... Դէ, գնան բանիտ, էլ ինչ իս էտի կանգնի: (Սամսօնը զուխը շարժելով դուրս է գնում աջ դռնից, զամբիւղն ու կարկանդակը ձեռքին: Յե-տոյ Էփէմրային, ցածր:) Ախար, ձեռ ին բան ունէ խիղ-ճը, տեսնում իս քրտնքումը ծլծլում է. բնս էմարթ-լէբի:

ԷՓԷՄԻԱՅ, շարունակելով:

Չէ, խիստ է խարար ըլում, ախար, է': Էսօր դօշը բաց տուն էկաւ, էքուց առանց արխալուխ կու տուն

դայ: ՔՂի համարցակութ ինը վիս էկադրէզա: Մէ-մէ
ախշիկ-պարուն էլ կայ, իրանց բՂի հիդ մատլահաթ-
նիը ին անում. խօ գիդիս՝ 'ես էս հանգի բանիը շիմ
սիրի: Լաքիէն պիտի լաքիա ըլի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Լնա է, լաւ, էս մէկը բախշէ. 'ես կու խրատիմ
իւրան: (Առանձին:) Բախտաւուր մարթ իմ, 'ես ու իմ
հոքին... (Գնալով ձեռքերը ետեւը դարսած եւ համբիջը
ձեռքին, կէս ճանապարհից կիսածայն երգում է:)

«Պիրդէդ դարվս խալի, շալ շալի թվալի,
նախվա մտուրս շէնի:»
Դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ԷՓԷՄԻԱՅ, ԳԻԳՕԼԻ

ԷՓԷՄԻԱՅ

Չէ, մէ հէնց ապրիս, Գիգօլի. հասկաղըն էն
լպտածին, վուր քաղաքավարի կենայ. իմանում իս,
ինչ իմ ասում:

ԳԻԳՕԼԻ

Իմանում իմ, իմանում, ախշիկ-պարուն, (Գլուխը
յետ գցելով:) բնս շիմ իմանում: Ուրիշ ինչ էիր հրա-
մաում:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Ա՛յ, Գիգօլի, էս սահաթ իս գնա, Թաղլիթ ինց մա-
ղազինումը հալիէք իմ տեսի, ջուխտը քաւսուն ու
հինգ թուման ին ասում, հէնց էս սահաթ իս էւէտ վա-

դեցնիլ աու. թէգուղ շնըս մշակ բունէ, էգէրա ինչըու
դօնադներու գալը վրայ հասցնինք:

ԳԻԳՕԼԻ

Է՛ս սհաթ իս, աղշիկ-պարուն. ամա աղէն ասիլ է:
ԷՓԷՄԻԱՅ, բարկացած:

Հիմի դո՛ւն. աղէն 'ես իմ, հրամաում իմ, էլի՛:

Գրսից աղմուկ է լսվում:

ԳԻԳՕԼԻ

Է՛ս սհաթ իս, էս սհաթ իս, ախշիկ-պարուն:

Գիմացի դուան մօտ դրսից լսվում է ՍԱՄՍՕՆԻ
ձայնը՝ Կանցի, գնամ ասիմ, է... ՊԷՊՈԻ ձայ-
նը՝ Կացի-մացի շիմ գիդի, թո՛ղ թէ չէ, էս
սահաթ իս...

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԱ

ՆՐԱՆՔ, ՊԷՊՈ

ՊԷՊՈ, ներս մտնելով դիմացի դռնից, գլխարկը ծածկած
եւ զարդի հագուստով:

Փի՛է... Գլուխ է տալիս:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Ի՞նչ իս ուղում. ս՛վ իս:

ՊԷՊՈ

Ո՛վ ի՛մ. դօնաղ իմ, վա՛:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Գո՛ւն՝ միր դօնաղ:

ՊԵՊՈ

Հէնց 'ես:

ԷՓԷՄԻԱՅ, ծիկայ տալով:

Ա՛ա... Օտկեցէք, օտկեցէք, ո՞վ է քրիստոնայ:

Գուրս է վազում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ

ՊԵՊՈ, ԳԻԳՕԼԻ

ՊԵՊՈ, տաջ գալով, առանձին:

Ա՛յ, քնթեմէն դուս գայ էն հացը, ինչ մարթ ձիր հացն ուտէ, հըմ:

ԳԻԳՕԼԻ

Ի՞նչ իս ուզում, ախպէր, ի՞նչ բան ունիս:

ՊԵՊՈ

Հալբաթ բան ունիմ, վուր էկիլ իմ, էլի՛, վա՛:

ԳԻԳՕԼԻ

Ձի ըլի՛, վուր մինը էլ իմանանք:

ՊԵՊՈ

Ի՞նչ կու աւելնայ քիզ. դուն գնա աղա Արութի-նին իմաց արա, վուր 'ես էստի իմ:

ԳԻԳՕԼԻ

Ախար, դուն ո՞վ իս:

ՊԵՊՈ

'Ե՞ս... (Նստելով խշտեակի վրայ): 'ես իմ:

ԳԻԳՕԼԻ

Վա՛...

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՆՐԱՆՔ, ԱՐՈՒԹԻՆ

ԱՐՈՒԹԻՆ, ներս վազելով ձախ դռնից:

Ի՞նչ խաբար է, ի՞նչ խաբար:

Տեսնելով Պէպօին, մնում է սառած:

ՊԵՊՈ, վեր կենալով տեղից, զվարկը վեր է առնում եւ

զուրս տալիս:

Բան ինչ աչողում, աղա Արութի՛ն:

ԱՐՈՒԹԻՆ, Գիգօլուն, ցածր:

Դուն գնա բանդ ախ:

ԳԻԳՕԼԻ, առանձին:

Ղանթ, հալիլէքը:

Գուրս է վազում դիմացի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՊԵՊՈ, ԱՐՈՒԹԻՆ

ԱՐՈՒԹԻՆ

Հը, ո՞ւր իս էկի, ախպէր:

ՊԵՊՈ

Ա՛յ, համեցէք նստի՛:

Ինքը մօտ քաշկով մի ածուռ, նստում է:

ԱՐՈՒԹԻՆ, նստելով խշտեակի վրայ, առանձին:

Իմ տանը սա է մօհբաթ անում ինձ: (Պէպօին):

Ախար, էս շախն ո՞ւր իս էկի:

ՊԵՊՈ

Կուշտը քաղցածին ինչ է հարցնում... Բողազս մի դուս կտրի, նղա Արուժին. թէ էս սհաթիս չիս տա, վարցկ կ'օնիս, վուր ինձ սպանիս էստի էլէտա:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Թէ իմքին պարա իմ, ախպէր, ընձ գէմարթլէբի: Ո՞ւմ փուղն իմ կերի, վուր քու փուղն ուտիմ... Ինչոր բարաթ էիր ասում... Գթար, բերիլ իս:

ՊԵՊՈ, առանձին, կրօրին խփելով: Ը՛մ... (Բարձր): Բարաթը չկայ, խօ գիղիս. դուն քու դաւթըններումը գթար թէ չէ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Իմ դաւթըններումը շատ պտուտեցի, հնխ Աստձու, ամա մէ ասօ էլ չգթայ ձիգ համա:

ՊԵՊՈ

Քաս ինչ անինք հիմի: Բաս ինչ անինք հիմի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ի՞նչ պիտի անինք. դուն քիզ համա, 'ես ինձ համա: Գրպանից հանում է սաթէ համրիչը եւ պղտմ:

ՊԵՊՈ

Վունց թէ՛ դուն քիզ համա, 'ես ինձ համա: Բաս քու մտկումը պարտ չիս ինձ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ախպէր, ինչ պիտի պարտենամ. բարաթ դուն չունիս, գաւթըումս 'ես վունչիչ չունիմ դրած, ինչ պիտի պարտենամ քիզ:

ՊԵՊՈ

Բաս քու սրտի դաւթըումն էլ վունչիչ չկայ դրած:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Արաի դաւթարը վունչ է: Բաս քու խճպանքը վունչիչ չէ ասում քիզ, էլի- խօ գիղիս, վուր պարտ իս:

ՊԵՊՈ

Վուր գիղենամ խօ կու ասամ, էլի՛. էլ ուր իմ խօսեցնում:

ԱՐՈՒԹԻՆ

ՊԵՊՈ Բաս Գիքօն ուր է ասում... Երա հալալութիւնը գիփունքը գիղին:

ԱՐՈՒԹԻՆ

«Մէլամ», ասում է, «թալիսի կուղի մօղիվանա մօծամէթ:»*)

ՊԵՊՈ

Աղա Արուժին, վերիւր խօ Աստուձ կայ ու քու սիրտն էլ է կարթում, իմ սիրտն էլ, նրի Աստձէմէն ձեռը մի վիկալինի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ի՞նչ շառիւր իս մօգօնում գլխիս, ախպէր. օմքին լսէ, հէնց կու գիղենայ դուրթ իս ասում:

ՊԵՊՈ

Դուն գիղիս վուր դուրթ իմ ասում: Քու վուրթ- կերանց արիւ սաղաղա խղճն միզ: էտ փուղը 'ես ինձ համա չիմ ուղում...

ԱՐՈՒԹԻՆ, խօսքը կտրելով:

Տէր օղորմած Աստուձ:

ՊԵՊՈ

*) Արացերէն է. — Աղուէն էր պուշ բերեց վկայ:

ՊԷՊՕ, շարունակելով:

Մնւլափ, մնւլափ, ինչչու վիրշն անգաճ դի. էտ փուղով իմ քուրը նշնած է, խոստացիլ ինք, պիտինք տա, ու թէ էս սահաթիս չտվինք, քվիրս թնդնում ին, սւրիշ ախշիկ ին ուղում էս գիշիր: Ախար, մէ Աստձու ալեաղ դադաստանը միտղ բի, է... խօ քիզ էլ կու խօսեցնին էնդի, ինձ էլ. ինչ ջուղար կու տաս, վուր շիս տալի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Փիէ... (Մտածմունքի մէջ է ընկնում): Ալեաղ դաստանը գիղեհայ վուր գրուստ միտս չէ էտ պարտկը:

ՊԷՊՕ

Նս ասում իմ գրուստն, էլի. ինձ շիս աւտում:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Վա՛, էտ վննց կուլի, Պէպան. ամեն մարթ վուր գայ ու էտէնց խօսի, տասը միլիօն էլ վուր ունենամ, մէ օրումը կու հասնի: Զէ, ախպէր, միր առուարի հէսարը էտէնց չէ:

ՊԷՊՕ, վեր կենալով տեղից եւ ղխարկը ծածկելով:

Քաս շիս տալի, էլի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Պարտկով կի վունշիշ տալացու շիմ, ախպէր. ամա քուր իս մարթու տալի, ջնւխտ աճկիս: (Ծոցից հանում է պօրտօնէն): Ընհա, (Թղթադրամ տալով): վարցկ բան է, բռնէ, ախպէր:

ՊԷՊՕ, ղխարկը վեր առնելով, գլուխ է տալիս:

Ա՛յ, Աստուձ վուրթիքդ գօրացնէ:

Առնում է փողը եւ ղխարկը ծածկում:

ԱՐՈՒԹԻՆ

է՛տ հինգ թուման... համբքէ, (Պէպօն գունատվում է): գրուստ հինգ թուման է... հինգ թուման էլ, դուք-նօքս անց կացի, էնդի կու տան. էս սահաթիս օմքին կու զրգիմ: Գնա՛, ախպէր, Աստուձ բարի վայելումը տայ:

ՊԷՊՕ, փողին նայելով եւ շփոթուած:

հինգ թուման ու հինգ թուման... (Առումիւն): Մնացածը... Ախար, իմ քվիր համա հարուր թուման ինք խոստացի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Նս ինչ անիմ, վուր խոստացիլ իք. բէհէսար նամաղուլ իք արի, վուր խոստացիլ իք. սում փուղն էիք խոստանում, վուր խոստացիլ իք: Մարթ իր լհէքի գօրա կու ձքէ վնւար թէ չէ: Գուր էլ վուր հարուր-հարուր թումանիք իք խոստանում, էլ ուրիշն ինչ անէ: էս ինչ խարաբ էլաւ աշխարհքն, սխպէր. էլ օշովու համա շափս ու ձիւ չկայ:

ՊԷՊՕ

Միր բանը մինք գիղիք, պարուն, ձիր բանը դուք. խոստացիլ ինք, միր փուղն ինք խոստացի, քիզ ինչ դաւի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

խոստացիլ իս ու տար իրան տու, էլի. էլ ինչ իս ուղում:

ՊԷՊՕ

Ի՛ս տու, վուր տամ, է. ախար, էս վուր տալիս իս, մասխարա իս գցում, թէ ինչ խաբար է:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ա՛րի ու սրապէսներուն վաճակ արա: Տօ, ինչո՞վ շիտ իմանում, վուր վունչիչ պարտ շիմ 'ես ձիդ ու էտ էլ ինչոր տալիս իմ, հորուս համա բախշում իմ:

ՊԵՊՈ

Բանջում ի՛ս... Գանա 'ես անկատ իմ, էկիլ իմ զորմութիւն իմ ուզում քիմէ՛ն. 'ես իմ հանն իմ ուզում, իմ հանք. ի՛նչ կ'օնիմ 'ես քու բախշիչը:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Չիս ուղի ու էստի տու, ինձ պէտէր դու քայ: Ախկատ ու հագարա, վուր կ'օսին, էս է, այ: Բի, էլի՛, բի. ի՛նչ իս թամաշա անում:

ՊԵՊՈ

Բաս թամամ շիս տալի, էլի՛:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Տօ, դժվիլ իս, թէ ինչ խարար է. ի՛նչ իս ուզում ինձմէն: Զօռով պանրակ կու՛լի աշխրջումը՝ շիինքս իս գցում:

ՊԵՊՈ, առաջ դնալով:

Արա զրթում կի թէ պարա շիս, զրթում կի, էլի՛. մանրթ կու՛լիս՝ զրթում կ'ուտիս:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Օ՛րթում, հաւատ, Աստուձ, (Պէտօն դարձուրանք է արտայայտում:) 'Երգինք, իմ վուրթ կերանց արիւր գիղենայ, վուր վունչիչ պարտ շիմ...

ՊԵՊՈ, զայրացած:

Ա՛յ, Աստուձ ու 'Երգինք խռով կենայ գլխիս: (ափելով փողը Արուծինի երեսին:) Հը՛, բունէ, անկղ դի, կնգատ համա իմքին կ'ունենաս առնելու:

ԱՐՈՒԹԻՆ աղաղակելով եւ տեղից վեր թռչելով:
Օտկեցէք, զարան՝ սպանեցին, մարթեցին... Ո՞վ կար էալ...

Ներս են թափվում՝ ձախ դռնից էփէմիան, աջ դռնից Սամսօնը, հագնուած եւ զարդարուած, ինչպէս պատուիրել էր էփէմիան երրորդ տեսիլում, իսկ զիմացի դռնից երկու այլ ծառայ ֆրակով եւ սպիտակ ձեռնոցներով: Տեսարան:

Տ Ե Ս Ի Լ Փ Ե

ՆՐԱՆՔ, ԷՓԷՄԻԱՅ, ՍԱՄՍՕՆ, ԵՐԿՐՈՒ ԱՅԼ ԾԱՌԱՅ

ՊԵՊՈ, ձախ ձեռքով ցոյց տալով ծառաների վրայ:
Է՛ս է քու մարթութիւն, էլի՛... (երկար լուծիւն:) Ա՛յ, հանամ ըլի քիդ քու հարստութիւնը:

ԱՐՈՒԹԻՆ, սաստիկ շփոթուած, ծառաներին:

Տօ, օտկեցէք, է. ի՛նչ իք թամաշա անում. տեսնում իք՝ ուզում է սպանի ինձ:

Սամսօնը եւ ծառաները մօտենում են Պէպօին:

ՊԵՊՈ, ծառաներին մղելով:

Մ՛նչափ, դէ՛նը... (Արուծինին:) Էս օտկէ պատիրը, վուր սարքիլ իս, սում փուղով... Հաղար ինձ պէսներուն թանիլ իս, գանա. քար ու կիրը միը անում իս շաղղի, գանա. զիփունանց աճկիրը արլանգվա իս արի ու հիմի ծանդը ու բարակ քիդ համա նըստած քէփ իս անում, էլի:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Դնւս արէք, դնւս արէք:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Դնւս, դնւս, ասուս իմ: (Ծառաներին:) Դնւս արէք. չիք իմանում:

Ծառաները յարձակվում են Պէպօի վրայ:

ՊԵՊՈ

Դնւս... (Ծառաներին նորից մղելով:) Դէնը, դէնը: (Ծառաները փոքր ինչ հեռանալով կանգնում են դիմացի դռան առաջ: Արուծինին:) Փուղիրս հաշա իս ուտում, ու դնւս էլ իս անում, էլի... (Առուծին:) Դնւս կ'էհամ, դնւս կ'էհամ. չարէս ինչ է, դօւը քունն է, տէրը դուն իս էստի... Ամա լաւ գիղացի, պարուն Արուծին, էս արարմունքը քիղ չի մնա... վերիվն Աստուծ կայ, քնթէմէա կու հանէ քու անօրէնութիւնը... (Ծառաներին հրելով:) Դէնը, դէնը...

Դուրս է գնում դիմացի դռնից:

ԱՐՈՒԹԻՆ, Պէպօի ետեւից, ծառաներին:

Գնացէք, գնացէք հիղը, վունչիչ շտանէ, վունչիչ չփախցնէ:

Ծառաները դուրս են վազում Պէպօի ետեւից:

ՏԵՍԻԼ ԺԶ

ԱՐՈՒԹԻՆ, ԷՓԷՄԻԱՅ

ԱՐՈՒԹԻՆ

Է'սէնց էլ լպտամծ:

Կրանում է եւ փողերը հաւարում:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Գիժ է էն մարթը, թէ էս ինչ խաբար է... էլախտ էլ էնէնց վախեցրուց:

ԱՐՈՒԹԻՆ, փողերը ծոցը դնելով:

Արի ու սրապէսներուն վնրցկ արա հիմի:

ԷՓԷՄԻԱՅ

էս ինչ բան է, ախար, չիս ասի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Աստուծ վնչ գիղէ նրա գլուխը. քուր իմ մարթ ու տալի, կ'օսէ. 'ես ինչ անիմ վուր մարթու է տալի: ԷՓԷՄԻԱՅ

Թաս էն ինչ էր ասում, թէ փուղիրս հաշա իս ուտում, կ'օսէ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Աբա, քիմէն չիմ արմընում, էփէմիւնյ. փնղ հաշա ուտիմ ու էն էլ նրա պէս մարթունը, չիս ճանչնում ինձ:

ԷՓԷՄԻԱՅ

էս փուղիրը վուր ծուցդ դրիր, նրանը չէր բնս: ԱՐՈՒԹԻՆ

Նրա հօրն օղորմի. վուխ իմ կայինքն էլ նրանը կու'լի, բնս... էկաւ, թէ խիղձ մարթ իմ, կ'օսէ, քվիրս համա բաժինք չունիմ, կ'օսէ, քու վուրթկերանց արիւ սագաղա օտկէ միղ, կ'օսէ. 'ես էլ անմախ-ախմախ հանեցի ու բախչեցի: (Նեղանալով:) Ճնրակալութենի մագիէրն էր, վիկալաւ ու ճակտիս խփից. քիչ է, կ'օսէ:

ԷՓԷՄԻԱՅ, Թուշը վէր բերելով:

Վճյ, քոռանամ 'ես, ղո՛ւրթ ին ասում, Արութ ին ջան:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Բառ սո՛ւտ իմ ասո՛ւմ:

ԷՓԷՄԻԱՅ, չարացած:

Քու հա՛խն է, խիստ լաւ էլ է արի՛... Էտ էն գի-
ղենայ, վուր ժամէմէն դուս գալիս, հարուր արկատ
էլ վուր ըլի դռանը, գիփունանց ձեռին՝ (Գործողու-
Յեամբ ցոյց տալով:) «բռնէ, բռնէ, բռնէ»... Իժում
էտէնց կու թողնիս էտ անպատուութիւնը՛:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ի՞նչ պիտի անիմ:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Աշխարհի լափը գլուխտ ածաւ...

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ի՞նչ անիմ:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Վճյ, քոռանամ 'ես. էլ բան չմնաց, վուր քիզ
չասաւ, ու էնդդա բէարուութիւնը դուն կ'ուտիս:
Ի՞նչ կ'օսին խալսը:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Խալսն ի՛նչ գիդէ, գլուխը քարը սայ. թո՛ղ, խիդձ
մարթ է:

ԷՓԷՄԻԱՅ

Վո՛ւնց թէ խալսն ի՛նչ գիդէ. էնդդա բջերանց
մօդ շէք, վուր վրէտ բղաւեցաւ ու ճղաւեցաւ: (Զա-
փազանցելով Պէպօի խօսքերը:) Աշխարք ու 'երգիր իս
թալնի, կ'օսէ, քսան ու հինգ հաղար խղճի տուն իս

բանդի, կ'օսէ, էս արարմունքնիրը քիզ չի մնա, կ'օսէ,
ու էստունը պիտի մարսիս դո՛ւն: Բջերանց բերնու-
մը իմքին կու կանգնի՛. չիս գիդի՛, վուր էքուց ինչկլի
էս վախտը վո՛ւսչ քաղաքը կու իմանայ: Մարթ ըլիմ,
գլխիս գդակ ունենամ ու դարուլ անիմ, վուր էս
հանգի պաժարնին իմ տանը ինձ անպատիւ անէ,
ասէ վուր նրա փուղիրը հա՛շա իմ ուտո՛ւմ. թալաթ
ինչ ասիս ասում ին քիզ վրայ ու հիմի պակասը
թամամ ըլի՛...

Նայում է դիմացի դասն կողմը:

Տ Ե Ս Ի Լ Փ Է

ՆՐԱՆՔ, ԳԻԳՕԼԻ

ԳԻԳՕԼԻ, գլխարկը ձեռին, շտապով ներս մտնելով դիմացի
դռնից:

Հալիլէքը բերի, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԷՄԻԱՅ, յանկարծ փոխուելով եւ ուրախ:

Հալիլէքը... (Շտապով գնում է. կէս ճանապարհից
Արուծինին, յափշտակուած:) Մէ արի, մէ արի, Արաուշ-
կա ջան, ախի թէ ինչ հալիլէք է, ինչ անտիկա, նեժ-
նի հալիլէք... (Կանչելով:) Սամսօն, Սամսօն...

Շտապով դուրս է գնում դիմացի դռնից: Գիգօլին եւ
Սամսօնը՝ որ դուրս է վազում աջ դռնից, մե-
տեւում են նրան:

ՏԵՍԻԼ ԺԸ

ԱՐՈՒԹԻՆ, մենակ, երկար լուծիւնից յետոյ:

Տօ, դուրթ, ինչ օյին էկաւ գլխիս էն լօթի պա-
ժարնին... էլ մինձ ու պտտիկ չկայ աշխրբումը... էն
հանգի ախկատ դադօն վրէս էնէնց բղաւի, (Ման
գալով: էն հանգի խօսկիւր ասէ... (Հայերումը ուղղվում
է: Յօշացաւ, բօշացաւ աշխրբի բանը... (Հեռանում է
հայելից: Պարա իս, կ'օսէ... Գծվիլ է... Ի՛նչ պարակ,
ինչ փլաւ, ինչ փստան... Ո՞վ ասաւ, վուր պարա
իմ... ո՞վ գիղէ, վուր պարա իմ... Թէ պարա իմ,
ինչի ինչկիլ էսօր յիղ չիմ տվի... Ես նրան վուր
տամ, մէկէնհերուն ինչ ասիմ... նրանք ինչ գէթ ին
արի... Զէ, (հստում է: Վունչիչ պարա չիմ... սուտ
չանիւր ին մօղօնում... Թէ պարա իմ, ինչի բարաթ
չունէ... Վնւրդի է... ո՞վ ունէ... ինչ բարաթ... Բա-
րաթ չկայ... գնանցիլ է... Ննջվիլ է... Թէ չէ էլ ինչ
օրութին է... Ամա էն լօթի պաժարնին պիտի ամեն
տիղ բղաւի, վուր փնղ իմ պարտ ու յիղ չիմ տալի...
(Վեր է թռում տեղից: Զէ, չէ, էփէմիէն զրուտ է
ասում... Պիտի՛նս բղաւիմ, ՛նս պիտի հարայի տամ,
անխարք ու ՛երգիւր դարթեցնիմ, վուր ինձ՝ ինձ
պէս աղա մարթուն էսէնց անպատիւ արին, էսէնց
չանիւր ին գցում վրէս... Մ՛ուլափ, ՛ես քիղ կու շանց
տամ, լօթի պաժարնի:

Գուրս է գնում ձախ դանից:

ՎԵՐՋ ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՐԱՐՈՒՄԹ

ԱՐԱՐՈՒՄԹ ԵՐՐՈՐԴ

Առաջին տրարուածի սենեակը, միւսնոյն ձևով կահաւորած և
դամբը թուկի վրայ փաած: Առուտ է:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

Կէկէլ, մենակ, տախտի վրայ նստած, լուռ կարում է,
ապա մուծարի վրայ դրած կարի բօխից վերցնելով
մի կտոր, շարունակում է կարը եւ հետն էլ երգում:

«Սիրելիդ, ինձ ատել ես,
Ատել ես, նախատել ես,
Ջիգարըս կտրատել ես,
Արնաշաղաղ ես արել:»

(Աչքերը սրբում է:)

«Ինձ տեսնելիս անը բարով,
Խնդրուրդդ ասա գրով:»

(Լացի ձայնով:)

«Ինձ խօ մորթել չես սրով՝
Անուր մատաղ ես արել:»

(Կարը թողնելով՝ լաց է վնում:)

Ա՛խ, Աստուձ, ՛ես էլ կօսիմ թէ աթմորթի իմ...
Ինչի ստիղծեցիւր ինձ, ինչանցու իմ աշխրբումը. ան-

միզ գեղնի էրեսին տիզ իմ բռնում... Էն ուփրո լաւ շի ըլի, վուր գեղնի տակն ըլիմ ու գերեզմանս վուտի տակը կոխըրտում ըլի՛ն... Ինչի՛ շիս սպանում ինձ, Ա՛ստու՜՛՛՛՛՛... Դուն իս լաւ գիգիս, վուր մահն ուփրո հիշտ է ինձ համա, կանց շունչ քաշիլը... (Լուսնիս):
 Զուրը ննգնիմ, թողով խիստվիմ, դանակ ցցիմ սըր-տո՛ւմս. ինչ ջուղար տամ Քիզ... (Լաց է լինում): Ա՛ս-տու՜՛՛՛՛՛, Ա՛ստու՜՛՛՛՛՛, ես կէծակ վէր գցէ գլխիս, ես կարմնջի վրայ անց կենալիս կարմունջը փուլ ածա վուտիս տակը, ես գեղնին ման դալիս, գեղինը պատուէ ու ինձ դէվէր տար...

Լաց է լինում:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՆԱ, ՇՈՒՇԱՆ

ՉՈՒՉԱՆ, ներս մտնելով ձախ դռնից:

Էլի լնց իս ըլում, Կէկէլ:

Կէկէլ, աչքերը սրբելով:

Զարթնի լացը՝ ինչ է մնացի ինձ, դէգի... Էս արաքսունքն էլ վուր շըլի տլի Աստու՜՛՛՛՛՛, սիրտս ինչ-ձով հովցնիմ:

Կարը գցում է տախտի վրայ:

ՉՈՒՉԱՆ

Ախար, էտղաղա արաքսունք կու՛լի, վուրթի՛. իս քամվեցար իստակ:

Կէկէլ

Բաս ինչ անիմ. գօշիս հէնց գիզիմ աղաքար է

պառկած... Էս արաքսունքն է ինձ օտկում մէ քիչ, թէ չէ դարդու խիստվում իմ:

ՉՈՒՉԱՆ

Դո՛ւրդ ցաւի գայ ու Աստձու պատիժի էն սիւսրտովը: Աժէ՛, վուր էտղաղա դարդ իս անում նրա համա՛:

Կէկէլ

Աշխրքումը բէզնամ էլայ, գլուխս դուս կարվեցաւ, էլ տօլի ու սծօրի էրեսին շիմ կանացի մտիկ տա. էս սպըրիլ է:

ՉՈՒՉԱՆ, նստելով Կէկէլի մօտ ածողի վրայ:

Մի դարդ անի, Կէկէլ ջան, մի դարդ անի. Աստու՜՛՛՛՛՛ օղորմած է, կու՛լի նրա վրա լաւ մարթու է ռասա բերում քիզ:

Կէկէլ

Մարթու աճկն էլ կարիմ. նրանք խճպտանք ունի՛ն, նրանք հո՛քի ունի՛ն... Ինձ պաշ արաւ ու իմ պաշը տարաւ սըրիշին էրիտ... (Գլխին խփելով): Գեղինը պատուէ ու ինձ դէվէր տանէ: Էլ 'ես 'երգնքի էրես վո՛ւնց պիտի աեսնիմ:

ՉՈՒՉԱՆ

Արձ, դուն վուր էտունք իս անում, Կէկէլ, 'ես ինչ անիմ... (Լաց լինելով): Միխիլը շիմ. բաս 'ես վո՛ւնց դիմնամ՝ իմ սիւ ու մութ օրին մէ կուռը, քիզ մէկէլին... Էտ հանգի օրինակներ շատ է էլի, վուրթի մենակ միզ համա իս չէ ստիղծած աշխարքը: Քանի միզպէտնիլը կան, քանի միզ վրայ վնտթարն ասա, հացի հասրաթ ածած ին, մէ թիքա հացին էրնէկ ին տալի, դունէ դուռը ախտութիւն ին անում ու

էն թիքա հացը՝ թէ հազրէնը մէկը տալիս է, մնացածնիւրը կրնո՞ւմը խփելով դուս ին անում... Միդ խօ Աստուծ մէ թիքա տվիլ է. փնոք Իրան, ինչ անխ, հալքաթ միը ճակտին էս էր գրած: Ելի փնոք տանք Իրան, աղանչանք անինք, վուը էստու վրայ վատթար օրին շոաստ բերէ միդ. իմ Պէպօին ջան տայ, վուը ինչ թիքա միդ տալիս է նրա ձեռով, էն թիքէմէն էլ չգրգէ միդ:

ԿէԿէԼ

Էրնէկ Աստուծ ինձ մահ տայ, ուրիշ վունչիչ չիմ ուզում:

ՋՈՒՉԱՆ, մօտենալով եւ գրկելով ԿէԿէԼին:

Մի ասի, մի ասի, ԿէԿէԼ ջան. (Նստելով կողքին): միխի է Աստուծ մօդ, գեհնացվալօս դէդէն:

ԿէԿէԼ, Շուշանի գրկում:

Ախ, դէդի ջան...

Լուռ լաց են լինում: Տեսարան:

Տ Ե Ս Ի Լ Դ

ՆՐԱՆՔ, ԳԻՔՕ

ԳԻՔՕ, ներս մտնելով դիմացի դռնից գլխարկով եւ ձեռնափայտով:

Վա՛, զննած հոքիք, դարթնի էա՛ բան ու գուրձ չունի՛ք:

ՋՈՒՉԱՆ, թողնելով ԿէԿէԼին, կանգնում է:

Ուրիշ ինչ բան ու գուրձ պիտի ունենանք. թէ գ'ուղիտ՝ դուն ծանփ տու, մինք խաղանք:

ԿէԿէԼ, վերցնելով կարը:

Վա՛յ իմ օրին...

Աչքերը սրբելով՝ շտապով դուրս է գնում աջ դռնից:

Կարի կիսաբաց բօխան մնում է մուծարի վրայ:

Տ Ե Ս Ի Լ Դ

ՇՈՒՇԱՆ, ԳԻՔՕ

ԳԻՔՕ

Է՛, լաւ է, ձիր հօրն օղորմի. աթմորթին էլ մէ քիչ համփիրութին պիտի ունենայ: Ախար, մէ գլուխ դիփ լաց իք ըլում, խան մէկն ու խան մէկելը. էտէնց վոնց կու'լի:

ՋՈՒՉԱՆ, նստելով տախտի վրայ:

Ի՞նչ անխ, ինչ միը գլխին բան էկաւ, Աստուծ միը գուշմընին էլ շտայ:

ԳԻՔՕ

Աստուծ բանը գուն չիս գիդի, Ջուշան, ուրիշ հանգն է սարքի աշխարքը. ուրախութենի հիդ դարդ է ալի մարթու ու դարդի էդնէն ուրախութին...

(Առաջ բաշելով ածորը՝ նստում է տախտից փոքր ինչ հեռու եւ քնախոտ քաշում): Հը՛մ, է... (Երկու ձեռքի յուրացատնները միմեանց կպցնելով): Էսէնց է, ա՛յ. քուր ու ախպէր: Վունցոր քուր ու ախպէր մէկամէկէմէն չին բաժնվի, էսէնց էլ ուրախութինն ու ախարութինը:

ՋՈՒՉԱՆ, առանձին:

Քու սնձկն էլ:

ԳԻՔՕ

Չնայ լաւ է շինի, է... Ասում է մարթուն՝ էս քիզ ուրախութիւն, գնան, քէփ արա, ասում է. իժում էն քէփումը մէկ էլ տեսնիս մէ դարդ է լուս պցում միզ համա, վուր ինչ է՝ հըը... Իրան չմտէն գցինք... Գոհանամ Քիզ, Ասում:

ՉՈՒՉԱՆ

Էրնէկ գիղենամ՝ ըմ դրօս քարտղի վուխա է:

ԳԻՔՕ

Մնւլափ, Չուշան, մնւլափ. ախար, դուն շիս գիղի թէ խօսկս վնւրղի է գալի, է: Ինձի ինձ էրվում իմ, խորվում իմ, ամա էլ ինչ կանամ օտկի: Մէկ փիքը իմ անում, վուր կու՛լի դժուխկը գնամ. ամա մէկ էլ ասում իմ, վուր հալբաթ էս Ատաճու բան էր: Հիմի գ՛ուղիք ինձ սպանեցէք, գ՛ուղիք Ասաճուն փնուք ալէք, վուր հոքիս բերնումս է ու խօսում իմ:

ՉՈՒՉԱՆ

Վնխա իս գթի դուն էլ, Գիքօ. առանց էն էլ դարդու տրաքվում իմ:

ԳԻՔՕ

Նա էլ էտ իմ ասում, Չուշան, է: Տիս հիմի, էտ դարդի հիզ ինչ ուրախութիւն է գալի: (Շուշանը դարմացած նայում է:) Արմընում իս, գանա, Չուշան: Վուրն էն շախը թմամաշա արա, ՚եփոր գիփ կ'օսիմ: (Գրպանից հանում է փոստի մի կապտագոյն բաց ծրար, որի վրայ երևում են կարմիր գմուէ կնիքներ, եւ աչ ձեռքով բարձրացնելով:) Ա՛յ:

ՉՈՒՉԱՆ

Էտ ինչ է:

ԳԻՔՕ

Ի՛նչ է... է՛ն է, է՛ն, Չուշան:

ՉՈՒՉԱՆ

Վուր շիմ իմանում:

ԳԻՔՕ

Ա՛յ, կու իմանաս. համփիրութիւնը բաժնելիս Աստուճ քիչ փայլին կնիկարմատին էրիտ: Հիմի ինչ համփիրութիւն ալիլ է քիզ Աստուճ, գիփ մէտի մօղ արա ու ծանդը ու բարակ ինձ անգաճ դի, վուր լի-պուս շխառնվի:

ՉՈՒՉԱՆ, առանձին:

Եանրար էս հանգի էլ մարթ կու՛լի:

ԳԻՔՕ, շարունակելով:

Գիղիս ինչ է, Չուշան... Օղորմած հոքի քու մարթը՛...

ՉՈՒՉԱՆ, երկար ու ձիգ կոկորդային ձայնարկուծեամբ հառաչելով:

Ը՛հը՛հ...

ԳԻՔՕ, գրպանից թաշկինակը հանում է եւ աչքերը սրբում: Լացի ձայնով:

Աստուճ օղորմի, Աստուճ հոքին լուսաուրէ. լաւ մարթ էր, անումով մարթ էր խիղճը: Քանի Չէր է ձիով Գանջա գնացի ու էկի օղորմած հոքին:

ՉՈՒՉԱՆ, յղուց հանելով:

Ա՛խ, ա՛խ, ա՛խ...

ԳԻՔՕ

Է՛հ, փնչ աշխար, Չուշան:

ՉՈՒՉԱՆ

Իժում:

ԳԻՔՕ

Հն... (Գարար:) Մահեմէն մէ քանի օր առաջ, 'ես լսօմ դիւի կշտին էի, գիդիս, օթախի դռնիւրը կոխպիլ էրիտ, մնացինք 'ես ու օղորմած հօքին...

Աչքերը սրբում է:

ՂՈՒՂԱՆ, տխուր:

Միտս է:

ԳԻՔՕ, ձեռքով իր բերանը ծածկելով:

Մնւլափ... Ջիբէմէն բալնքնիւրը հանից ու էն ձիւր սիւ պստի դութին ուզից, 'ես էլ մօգ տարայ. սա բաց արաւ, էս թուխտը հանից ու ինձ էրիտ: Անդէրձ արաւ, վուր ինչըու վիւրչի ժամանակը վննց քիզ իմաց անիմ, վննց Պէպօին: Պէպօս, ասում է, ջէհէլ է, կ'օսէ, վնն թէ փշացնէ, կ'օսէ, ու իմ Չուշանը կնիկարմատ է, կ'օսէ, վնն թէ Պէպօի ճանգը գցէ, կ'օսէ: Ինչըու վուխտը չգայ, կ'օսէ, վունց մէկին մի ասի, թէ դուն ունիս, կ'օսէ: (Ծրարից հանում է մի ծալած սպիտակ հին թուղթ եւ, մատնացոյց անելով, լացի ձայնով ու բարձր:) Իմ Կէկէլի բնժինքը էստումն է, կ'օսէ:

ՂՈՒՂԱՆ, վեր թռչելով:

էս ինչ թուխտ է, գանա:

ԳԻՔՕ

Ինչ թուխտ... Արութինի բարաթը:

ՂՈՒՂԱՆ, մօտ վազելով:

Ինչս ասում, Գիքօ... (Խիտով թուղթը ձեռքից:) Ուղում իս հօքիս հանի: (Բաց է անում թուղթը եւ նախաչում Արութինի պարտամուրհակը:) Է՛ս է... օտկեցէք... սիրտս գնաց... (Գնում է, իր տեղը վայր ընկնում:

Չարմացած նայում են միմեանց. երկար լուռութիւն:) Կինաղամ մեռայ... Իժում, անաստուձ, ինչըու հիմի սուր էիր պահում. Կէկէլիս սպանեցիր ու հիմի...

ԳԻՔՕ

'ես միդ չունիմ, Չուշան, գիդէ Աստուձ, վուր միդ չունիմ:

ՂՈՒՂԱՆ, շտապով:

Ա՛յ, Աստուձ անէ քու դիւանն ու դադաստանը: Է՛տէնց կատարեցիր անդէրձը:

ԳԻՔՕ

Ախար, մէ անգամ դի, է՛...

ՂՈՒՂԱՆ, խօսքը կտրելով:

Անգամ ցաւի դաս ու Աստուձ պատիժի. էս օրէնք է, վուր դուն արիւր:

ԳԻՔՕ

Ախար, Չուշան...

ՂՈՒՂԱՆ, անդադար Գիքօի խօսքը կտրում է մինչեւ նրա վեր կենալը:

Ախար քիզ ու... (Առանձին:) չօռ ու ցաւ: (Գիքօին:) Լճրի:

ԳԻՔՕ

Փիէ...

ՂՈՒՂԱՆ

Ախար, ինչի պահեցիր, ինչի, ինչրի էսօր: Քու Աստուձն ինչ իս ասում, քու հոքուն ինչ ջուղար կու տաս:

ԳԻՔՕ

Տօ, մէ անգամ դի, է՛...

ՉՈՒՉԱՆ

Աբան, սաս, էլի:

ԳԻՔՕ

Ա՛յ, Չուշան...

ՉՈՒՉԱՆ, շարունակելով:

Ասա, սաս:

ԳԻՔՕ

Օ՛օլէ...

ՉՈՒՉԱՆ

Տեսնիմ ինչ իս ասում:

ԳԻՔՕ

Ախար...

ՉՈՒՉԱՆ

Մէ տուտուց բան պիտի ասիս, էլի:

ԳԻՔՕ

Տօ, խօսքս բերնէմէս մի խլի, է...

ՉՈՒՉԱՆ

Ասաձու զաղարի գաս, հը:

ԳԻՔՕ, վեր կենալով եւ գլխարկը թափ տալով:

Էլ վունչիչ չիմ գիգի... (Գնալով:) Կնիկարմատի պէս էլ անդնջում:

ՉՈՒՉԱՆ, բարձր:

Մնւլափ, մնւլափ... (Կանչում է:) Գիքօ:

ԳԻՔՕ, յետ դառնալով:

Ախար, ծիմնած հոքի, մէ քիչ համփիրութիւն ունեցի, ասում իմ, է: Ես խիստ ուրախ իմ, վուր էսէնց էլաւ բանը. ամա Ասաձու դարտողութենին վննց հակառակվի մարթ... (Կատում է միեւնոյն տեղը եւ քթախոտ քաշում:) Հըմ...

ՉՈՒՉԱՆ, առանձին:

Կրիմ քու գլուխն, ըահն:

ԳԻՔՕ, քիթը սրբում է:

Չիս գիգի, թէ ինչ օյին էկաւ գլուխս:

ՉՈՒՉԱՆ

Էլ մի ծրծռեցնի, թէ քու Աստուծ կու սիրիս:

Մուրհակը գցում է տախտի վրայ:

ԳԻՔՕ

Չէ, ա՛յ, էս սահաթիս, քիչ է մնացի... էս բաբաթը վուր տալիս էր օղորմած հոքին, շատ ասի, թէ իմ բան չէ. էս հանգի ծանդը բիւն, ասի, վրէս մի շալիի, ասի, էլ դնջութիւն չիմ կանա ունենա, ասի. ամա շարաւ... Հալալ մարթ իս, Գիքօ, կ'օսէ, (Լացի ձայնով:) դարթնի քիղ ճար շունիմ, կ'օսէ... է՛հ, շարէս ինչ էր, գուն ինձ ասն. վիկալայ բարաթն ու մէ 'երիք-չուրս օրվան էդնէն հոքին էրիս խիղճը... Աստուծ հոքին լուսաւուրէ, (Սչքերը սրբելով եւ լաց լինելով:) բարեխօս ըլի իր Կէկէլի համա:

ՉՈՒՉԱՆ, աչքերը սրբելով, երկար յղուց է հանում:

Ը՛հ, հը, հը, հը...

ԳԻՔՕ

է՛հ, մնխլաս. գիփ մահի վուրթիք ինք... Վնւր-գի էի:

ՉՈՒՉԱՆ

Վուր բարաթն էրիտ ջրատարը:

ԳԻՔՕ

Հն, էրիտ... Առայ, տարայ տուն, պահեցի... Մէմէ մարթ կայ խաղինա է պահում. ետրար նրա քունը վննց է տանում գիչիրով... Պահեցի... Հին սի-

գէշնիր ունէի էրէկէ-Պարնի վախտվայ... 'ես խօս
 զարթնի մէ քօխին ուրիշ վունչիչ չունիմ. ամա էնէնց
 պահում էի էն սիգէլնիրը, մարթու խանդիխան կար-
 թացնիլ էի տալի, դուր էր գալի խօսկիրը... Գուն
 չիս տեսի, Չուշան... Ջեր Աստձու անումն է գլխին
 գրած, իժում Քրիստոսինը, իժում Հոգի սուրբը.
 գալիս է, անդ Չան, իժում աւետարանիչնիրը, սըւ-
 փիրը, դի՛փ մէ-մէկ, մէ-մէկ. էնդդա օրհնանք, էն-
 դդա բանիր... է՛հ, գնաց դի՛փ մէտի... Հնչի՛փ, հնչի՛փ
 միր ժամանակ...

ՉՈՒՉԱՆ

էա խիստ հիռու գնացիր, Գիքօ:

ԳԻՔՕ

Հիռու կի չէ, խիստ մօղկացայ... Ախար հէնց էն
 սիգէլնեքումը պահեցի էտ բարաթն, է: Կապեցի,
 դրի գանդկիս քունջը, բալնիքն էլ Չերէմէս չէի հի-
 ոացնում: Ամիս չէր անց կենայ, վուր մէ էրկու Չէր
 զանդուկս չէի բաց արի ու կապուցկը չէի տնդդի:
 Ամանաթի պէս դժար վունչիչ չկայ աշխրքումը: Աս-
 տուձ, Աստուձ, էի անում, վուր Կէկէլի բախար մէ
 վախտի բաց ըլի, ու բաց էլ արաւ խօսմ Աստուձ...
 Մէ օր էլ՝ բաց անիմ զանդուկս, տեսնիմ սաղ կա-
 պուցկը չկայ: Հնչ գէս, հնչ դէն՝ չկնչ, չկնչ, չկնչ...
 Ջարթնի էս՝ մէ քանի հատ էլ հնուց, շատ հնուց,
 նչ, սի-փուղ ունէի, էն սի-փուղն էլ հիղը գում ու
 կլան է էլի՛. մէկէլ բանիրը կի զանդուկումը իր տի-
 դը անշարժ, սաղ-սալամաթ գարսած է... Ախպէր,
 թէ գուղ էկան, կանց հին գրօշնիրն էր տանում,
 թաղա փնւղն էր տարի՛. էրկու թուման աւել դի՛փ

թաղա՛ նիկարաի զըզըզան մանէթնիր ունէի. թէ
 սատանայ մտաւ զանդուկս, էն վունց տուն գնաց ու
 դուս էկաւ, վուր մէ տիղ ծակ չէթող զանդուկումը...
 թէ չէ՛ զանդուկը կոխած, բալնիքը Չիքումս, վունց
 հանգաւ էնդունք... Ի՛նչ իմ հալն էր, Չուշան, էն
 Աստուձ գիղէ, մէ օր հօքի ունիմ տալու... Գարի
 ասիս, 'ես իմ գցել տվի, էփէմէրդի ասիս, 'ես իմ
 բաց անիլ տվի, շոքած՝ էգեղեցու բուրբն ասիս, 'ես
 իմ աղօթիկ արի... Իշտահս կապվեցաւ, քունս կօ-
 տրվեցաւ, Չում-Չումի դառայ... Էստի խօ՛ քանի ձիղ
 տեսնում էի, քանի ձիղ լացն ու սուքը իմանում էի,
 սիրաս կրակ էր ննգնում...

Աչքերը սրբում է:

ՉՈՒՉԱՆ

Ախար, էնդդա վուր հարց ու փուրց էինք անում,
 մէ օր վունց չկոտրվեցար, ճիսնած հօքի... Փարազի
 ասինք՝ անդէրձը կապում էր քիղ էն գլխէն, իժում
 էլ է մէ խօսի մայինց կ'օտէիր, է:

ԳԻՔՕ

է՛, Չուշան... Քանի Չէր ուղեցիլ իմ բաց անի
 էս բանը, ամա իմ ահու վունչիչ չէի կանենում ասի-
 լիզուս չէր գօրում, ի՛նչ անիս... Ա՛յ, էստու առաշ
 էլ, էս մօղիկ ժուգն էր, քիչ էր մնում դի՛փ մէտի
 թամամ յիղ ասէի, գրուստ հէնց լիզվիս ծէրին
 պտուտ էկաւ. ամա փիս վուխտի աստ էկայ Պէպօն
 խիստ Չարած էր, էլ Չուրաթ շարի, բերնէս չկանացի
 դուս թողնի... Վախեցայ, չէ թէ ինձ համա, Չու-
 շան, ձիղ համա, գիղէ Աստուձ. մէ փրթօնա շննգնի
 էստի, ասի, իմքին շար բան շառաշանայ, ասի...

(Սաստիկ յուզուած:) Վիկալայ էլի ու սրտիս խուզու-
կը, մի ու վնխով, հարի պէս յիդ կուլ ալի... (Գար-
ձնալ աչքերը սրբում է. Շուշանը, առանձին, անհամբե-
րուծիւն է ցոյց տալիս:) Ամա շասիս, Չուշան, թէ ձիւր
միխկը կու տանէի. իմ աղանշաքը գիփ էն էր, վուր
ինչրու էս պարտկը չպրծնիմ, Աստուձ հոքիս շհանէ...
Պարծանքսով չիմ ասում, Չուշան, Աստուձ գիգեհայ,
քօխիս գրաւ դրի ձիդ համա ու փուղիլը էս էրկու
օրումը պիտի տան. ամա ինչ փայիղա վուր իր վուխ-
աը չվրայ հասաւ... Հայրաթ էսէնց պիտէր... Փանք
Քիդ, Աստուձ, փանք, մեռնիմ Քու ամենակարող
զօրութենին:

ՉՈՒՉԱՆ

Իժում վննց գթար, ախար, էս բարաթը:

ԳԻՔՕ

Վննց գթայ... 'ես խօ չգթայ, Չուշան. իրան-
իրան էկաւ... Հիմի ասա թէ վննց:

ՉՈՒՉԱՆ, առանձին:

Վիհ... Հնլից ու մաշից:

ԳԻՔՕ, շարունակելով:

էս իմ սատանի սրուց քվիր տղէն...

ՉՈՒՉԱՆ

Հիմի վուր Ռուսէթ է:

ԳԻՔՕ

Հն, հէնց էն աղա-զագէս: Մէ օր, քանի ջեր էս-
տի էր, շատ աղանշաք արաւ, վուր էտ սիգէլնիլն,
ասում է, ինձ տու, կ'օսէ, իմ ուսումին պէտկը գու
քայ, կ'օսէ, շունքի հին բանիլ է, կ'օսէ: Քիդ գրուսան
ասիմ, շալի. ասի չպատուէ, դէն շած է, ասի: Ախար,

թէ թագա ուսում ին ստանում, հին բանիլը ինչլին
է պէտկ: Անց կացաւ, դնաց... Գնալու վուխաը...
ՉՈՒՉԱՆ

Նրա գնալը մէ 'երիք ամիս կուլի, գանա:

ԳԻՔՕ

Հն, էտէնց է: Սա, մի ասի, բալնիքս ջիբէմէս
կու հանէ, 'ես սվ գիգէ' ինչ էրագումն էի էն շախը,
աղափարի զանգուկս բաց կ'օնէ, կապուցկն ու հին
փուղիլը կու ծպըպէ, զանգուկը յիդ կու կոխպէ,
բալնիքը ջիբս կու դնէ ու հայդէ... Արի ու հիմի
դուն ինձ լօքի ասա, տեսնիմ թէ ինձ վրայ ղօշաղի
ձեռնէմէն ինչ կու դուս գէր... Ախար, մարթու խօսկը
կու իմանան ջեր, Չուշան, իժում ղնամիշ կ'օնին,
թէ ղնամիշ անելու է. թէ չէ լօքին ինչ անէ, վուր
ինձ լօքի իս ասում, Չուշան:

ՉՈՒՉԱՆ

Իժում:

ԳԻՔՕ

Իժում էլ էն, վուր էտ բարաթը փօշտով դրգիլ
է հիմի ու մէ կարարագին էլ մասխարութիւնիլ է
զրի վրէս... Քու սիգէլնիլը, կ'օսէ, Փռանգստուն
զրգեցի, կ'օսէ, ու սի-փուղեքու համա, ասում է, թէ
գ'ուզիս' մէ մէնդալ կու զրգին քիդ համա, կ'օսէ, ու
էս բարաթն էլ, ասում է, յիդ քիդ փէշքաշ, ասում
է... Գիրն էլ յօրէսա էստումն է, թէ գ'ուզիս... Այ...
Դանգաղ վեր կենալով, դնում է դէպի Շուշանը:

ՉՈՒՉԱՆ, նոյն միջոցին:

Գեղինը պատուվի ու նրա սատանին դէվէր տա-
նէ, ըհըմ:

ԳԻՔՕ, առաջարկելով ծրարը Շուշանին:
Տխո, թէ սուտ իմ ասում: Մէ դաւի-դառարա էլ
էս փակէթի դուս բերիլն էր էսօր. ջանս գնաց շատ
դէս ու դէն նգնելէն:

ՉՈՒՉԱՆ

Տանը, տանը, ինձ հարկաւուր չէ, էլի քի պէտկը գու
քա . առանց էս էլ աւտում իմ քիդ:

ԳԻՔՕ

Աբան, Չուշան, 'հա ի՞նչ միղ ունիմ:

ՉՈՒՉԱՆ

Կէկէլս կի մեռնում է ու ի՞նչ անիմ թէ միղ չունիս:

ԳԻՔՕ

Աստուձ օղորմած է, Չուշան, Աստուձ օղորմած է:

ՉՈՒՉԱՆ

Աստուձ միր աճկը հանից ու պրծաւ, էլ ի՞նչ
օղորմած է:

ԳԻՔՕ

Մի ասի, Չուշան, մի ասի. նրա դարսողութի-
նը օշով չի կանա իմանա... Հալբաթ նրա կամփն
էսէնց էր:

ՉՈՒՉԱՆ

Փնուք Իրան, ի՞նչ անինք:

ԳԻՔՕ, նստելով նոյն աթոռի վրայ:

Լաւ մարթ վուր էլի էր, իսօ փուղի համա չէր
թողնի Կէկէլին:

Ծրարը պահում է:

ՉՈՒՉԱՆ

'Ես էլ միթամ էտ իմ ասում դիփ, ամա էլ ի՞նչ
փայլիդա. նամուսներուս կարվեցաւ, սիրաթներուս

գնաց, աշխրքի համա ղէնօ ու մասխարա ինք դառի:
էլ սով գ'ուղէ իմ Կէկէլին... Խիղճ իմ Կէկէլ... (Լաց
լինելով:) նորչի արիւր փշանում է...

ԳԻՔՕ

է՛, հերիք արա, քու հօրն օղորմի, Չուշան:
ՉՈՒՉԱՆ, լալով:

Ա՛խ, Կէկէլ ջան, Կէկէլ...

ԳԻՔՕ, աչքերը սրբելով ու լացի ձայնով:

Օ՛հ, Օ՛հ, Օ՛հ, Օ՛հ...

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՆՐԱՆՔ, ԿԱԿՈՒԼԻ

ԿԱԿՈՒԼԻ, ներս մտնելով դիմացի դռնից:
Է՛ստի մտիկ. քու պառտաբէմէն ջանս գնաց, դուն
կի էստի ծանդը ու բարակ նստած իս:

ԳԻՔՕ

Հը՛, ի՞նչ խաբար է:

ԿԱԿՈՒԼԻ, Գիքօի կուտը բռնելով:

Վիկաց, վիկաց, չնստ արա:
ՉՈՒՉԱՆ

Ի՞նչ է պատահի:

ԿԱԿՈՒԼԻ, թողնելով Գիքօին:

Աստուձ վուչ գիղէ խիղճ մարթու գլուխը:
ՉՈՒՉԱՆ, վախեցած:

Ի՞նչ է:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Պէպօին տարան էս օր առուտեհան:

ՉՈՒՉԱՆ

Ո՛ւր տարան, ի՛նչ իս ասում:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Այ, էն դժուխկի մաշխալէն ինչոր գանգատ է տուն տարի:

ՉՈՒՉԱՆ

Ո՛վ, ի՛նչ գանգատ:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Այ, էն շէյթան Արութինը, ձիդ վուր փուղ պարտ է. (Կրծքին խփելով:) Թէ մէ ճանգս կու ննգնի՛, 'ես գիղիմ նրանը:

ՉՈՒՉԱՆ

Վ՛իյ, քոռանամ ու կուրանամ 'ես. իժում ի՛նչ կ'օնին Պէպօիս:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Ո՛վ գիղէ, գէղի, ինչոր շանին միդ, արմընելուն էն է: (Գիքօին:) Դէ, մի ուշացնի, Գիքօ, է՛, առուավան գէսն է քիդ իմ պտուտում. առտաս չվրայ հասնինք էլ:

ՉՈՒՉԱՆ

Փուղը նա է պարտ ու էլի նա է գանգատ անում: Այ, Հախմիան Տէրն անէ քու դադաստանը, Արութին: (Գիքօին:) Վիկաց, էլի՛, ա մարթ, չիս իմանում: (Մուրհակը վերցնելով եւ տալով Գիքօին:) Տա՛ր, տա՛ր էս բարթը, սիվցրու նրա էրեսը:

Գիքօն առնում է մուրհակը եւ դնում գրպանը:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Ի՛նչ բարաթ:

ՉՈՒՉԱՆ

էն սիւէրես ու սիվսրտով Արութինի բարաթը:

ԿԱԿՈՒՂԻ, ուրախ:

Ղո՛ւրթ... Գթ'ա՛ք... (Վեր թռչելով:) Վա՛, 'ես ձիք հորուն մեռնիմ... Այ հրաշխ... Իժում էս վննց էլաւ, վննց գթ'նըվեցաւ:

ՉՈՒՉԱՆ

Այ, ճամփին կ'օսէ:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Սա գթ'ա՛ւ, սա՛...

ՉՈՒՉԱՆ

Հա՛, հա՛...

ԿԱԿՈՒՂԻ, փաթաթուելով Գիգօին:

Չարդ տանիմ 'ես, Գիքօ ջան, արա լօթին դուն իս հիմի, ա՛յ. հորումս կու նստեցնիմ քիդ յօրէսի գէնը, իմ հէրն իս դուն հիմի...

ԳԻՔՕ

Իմ տարսը գաննաս, վուրթի:

ԿԱԿՈՒՂԻ, շտապով եւ ցածր:

Սաղ ըլիս, Գիքօ ջան... (Բարձր:) Դէ, վիկաց, էլ մի ուշացնի... Հ՛ըմ, Արութին, (Կրծքին խփելով:) տեսնինք հիմի՛ ի՛նչ իս ասում, ի՛նչ իս էլի մօգօնում... (Գիքօի թեւից բռնելով:) Արա՛, Գիքօ ջան, հըա՛...

ՉՈՒՉԱՆ

Ա՛խ, Աստուձ, Աստուձ:

ԿԱԿՈՒՂԻ, Շուշանին:

Դարդ մի անի, գէղի ջան, Աստուձ օղորմած է: ՉՈՒՉԱՆ

Գնացէք, շտապեցէք, վունչիչ շանին Պէպօիս:

ԿԱԿՈՒՂԻ, վեր բաշելով Գիքօին:

Վա՛, հէր օխնած, միխած իս էաթի:

ԳԻՔՕ, վեր կենալով:

Ա՛յ, գնանք, գնանք... (Պատրաստվում է քթախոտ քաշելու:): Տեսնիմ թէ վնննց է հաշա ուտում հիմի:

ԿԱԿՈՒԼԻ, ձեռքից խելով քթախոտի տուփը:

ՏՕ, արի ճամփին քաշէ, էլի, վա՛:

Թեւից բռնած շտապով տանում է:

ԳԻՔՕ, գնալով:

Ո՛ւհ, ո՛ւհ, ո՛ւհ...

ԿԱԿՈՒԼԻ, փամածուկելով:

էլ զահրուղը թի չիմ ասի, քի մատաղ, Գիքօ ջան:

Դուրս են գնում դիմացի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ 2

ՇՈՒՇԱՆ, յետոյ ԿԷԿԷԼ

ՉՈՒՇԱՆ, մենակ, կանգնած:

Ենթադր ինչ իս ուղում միղմէն, Աստուծ. ինչ գէթ ունիմ Բի մօղ: Ջեր աճկս հանեցիր, մարթուս խլիցիր, իժում ախշկաս բախտը քար ու քանդ արիր, հիմի էլ ինչ իս պատրաստում իմ սիւ ու մութ օրի համա: Խղճան, Աստուծ, խղճան. վունչիչ չիմ ուղում Բիմէն՝ վնննց փառք, վնննց դովլաթ, վնննց պատիւ, օղօնդ էս դառն օրվան վրայ ուփքօ դառն օր շշանց ասա միդ: Դնն փրկէ ու ազատէ իմ Պէպօին: (Նա-հալու տակից շտապով հանում է դաժիրան եւ բաց ան-լով գնում է ու կանչում:): ԿԷԿԷԼ... (Կէկէլը կարը ձեռքին վշտաբեկ դուրս է գալիս աջ դռնից:): Մէ արի, հէնց ապ-

րիս, էսթի դռնիքը կոխալէ. համբուրելու իմ գնում էստի դէմուղէմը, չուստ գու քամ:

ԿԷԿԷԼ

է՛ս սահաթիս, դէգի ջան:

Շուշանը շտապով դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ԿԷԿԷԼ, մենակ:

Խիղճ դէղա... (Շտապով առաջ գալով դէպի տախ-տը:): էլ վունց խէշն է միղ օտկում, վունց Աստուծ... (Հաւարում, վերցնում է կարի բօխսան:): Տանջվիլ ու տանջ-վիլ, էն գլխէն էս գլուխը էս է գրած միք ճակտին... Կարը եւ բօխսան ձեռին դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՊԷՊՕ, մենակ: Ներս է մտնում դիմացի դռնից գլխարկով ու զարդի հագուստով:

է՛սէնց էլ աշխարք... (Վերցնում է գլխարկը, աջ ձեռքի ցուցամատով ճակատի բրտինքը սրբում եւ գլխարկը կրկին ծածկում:): Մարթ գլխէմէն ինչուս վուտը դուրթ-ըլի ու էլի ինքը սուս դուս գա՛յ... Պատժիլու մա-գիէր ինքը պատժըվի... Գնա՛, գնա՛ հիմի, Պէպօ, նստի բիրթումն ու լաւ բարաթ փիքը արա աշխրթի բանիրը... Դուն հալալութենի էղնէն ման արի, տես-նիմ՝ ինչ է տալի քիդ քու հալալութինը... Մտիկ իս

անում՝ սնդ քաղաքը գիլաներով լքցվել է. ո՞վ է
 ասում քիզ, վուր օխշրի 'երիշով ման գաս... Չիս
 գիղի, վուր բնւթիզ կու գղին... Բիզ ո՞վ էր ասում
 ձէնդ բացրացնիս. ո՞ւմ վրայ իս ձէնդ բացրացնում,
 ինչո՞վ... Ինչ կայ ձեռիս... Փնդ ունիս ջիբումը՞դ,
 խիթ ունիս գլխումը՞դ, զոյլամ ունիս ձեռումը՞դ.
 Ինչ ունիս, ի՞նչ, աճ, ճղորմելի, վուր գառնի պէս
 բռնչում իս... Չիս գիղի, վուր գառնի վիրջը զոյ-
 սարխանէն է... Է՛ն է քու բինէն, Պէպօ, էն... Գնա
 պառկի, վուր բողաղդ դուս կարին... Մի վախենա,
 մէ դանկի մագիէր տասը գանակ կու լուս ննգնի
 քիզ համա:

Նստում է սեղանի մօտ ածուրի վրայ եւ ընկրմուն-
 լով մտածմունքի մէջ՝ դուրսը շարժում:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՆԱ, ԿԷԿԷԼ

ԿԷԿԷԼ, ներս դալով ձախ դռնից:
 Էկանր, Պէպօ:

ՊԵՊՕ

Էկայ ու գնում իմ. մէ քանի վուխտ մնան բարով:
 ԿԷԿԷԼ

Ո՛ւր իս գնում, ինչս ասում:

ՊԵՊՕ, հեզնօրէն եւ ժպիտն երեսին:

Տաք աիղ, մայինց մինք փէտ չունինք ո՛ւ...

ԿԷԿԷԼ

Չիմ իմանում՝ ինչս ասում:

ՊԵՊՕ, վեր կենալով:

Բիրթն ին տանում ինձ, ԿԷԿԷԼ:

ԿԷԿԷԼ, վախեցած:

Ինչի՞:

ՊԵՊՕ, սենեակի մէջ տեղը մնացած ածուր դնելով իր տեղը:

Էնէնց, խաթրիչուն:

ԿԷԿԷԼ

Վա՛, Պէպօ ջան, ինչ իս ասում:

ՊԵՊՕ

Նանաք չիմ անում, ԿԷԿԷԼ. մի վախենա, վունցոր
 քի եօլա կ'էհաք: Ո՛ւր է դէդէն, տանը չէ:

ԿԷԿԷԼ

Էս սահաթիս գու քայ. համբուրելու գնաց էստի
 մօղիկ:

ՊԵՊՕ

Խիղճ դէղա...

ԿԷԿԷԼ

Ախար, մէ դրուստ խօսի, Պէպօ, է. բիրթումն
 ինչ բան ունիս:

ՊԵՊՕ

Վունչիչ... (Գտոր ժպիտով:) Չատ դամբ գցելն
 կուռդ դաթրեցաւ, կ'օսէ. գնա հիմի մէ քիչ դնջա-
 ցի, կ'օսէ:

ԿԷԿԷԼ

Ախ, Պէպօ ջան, ջիզարս մի պատուտի, թավաթ
 էրած իմ ու խորված:

ՊԵՊՕ

Նինդ հաղար էլ էրվիս ու խորվիս, ո՞վ է հար-
 ցնում: Վճռած բան է, պիտի գնամ բիրթը:

ԿէԿէլ

Ինչի՛, ս՛ւմ խաթիր. ի՛նչ իս արի:

ՊԷՊՕ, դառնօրէն:

Դ՛սւղութին:

ԿէԿէլ

Դ՛սւն՝ գուղութին: Չէ, չէ, Պէպօ, ասա՛ ի՛նչ բան է, խօ հոքիս դուս էկաւ:

ՊԷՊՕ

Թ՛ող դուս գայ, իմն էլ հիգը, ումն ի՛նչ կու պակ- սի. շ՛ատ հարկաւուր է խալխին քու հոքին, ես իմը՛:

ԿէԿէլ, աչքերը սրբելով ու լացի ձայնով:

Ա՛խ, Պէպօ ջան, խօ սպանեցիր ինձ:

ՊԷՊՕ

Սպանողը սպանից, 'ես ի՛նչ անիմ:

ԿէԿէլ

Ո՛վ, ախար:

ՊԷՊՕ

Ո՛վ... Ա՛ղա Արութինը... (Դառը ծիծաղում է:) չը՛, հը՛, հը՛...

ԿէԿէլ

Ինչի՛:

ՊԷՊՕ

Աստուձ վուչ գիղէ նրա գլուխը... Իմ ասնն ինձ անպատիւ արաւ, կ'օսէ. փուղ բախչեցի ու էրէսիս խիից, կ'օսէ... Պատի բան չգիղենանս, Կէկէլ, մինձ մարթու զէհին գիբչիլը: Ինձ պէս խիղճ օղորմելին համարցակվի էն հանգի անդա մարթու ճակտին իմքին խփէ... Հանաք բան է... (Դառը ծիծաղով:) չը՛, հը՛, հը՛... (Ձեռքերը բարձրացնելով:) Ա՛ստուձ, Ա՛ստուձ...

ԿէԿէլ, մօտենալով եւ փաթաթուելով Պէպօին:

Էս խօ իմ խաթիր, իմ խաթիր, Պէպօ ջան. սիւ- ցիլ էր իմ օրն ու ինձ պէս բայիղուչ քուր չէլը ու- նեցի: Ի՛նչ էիր ուզում ինձմէն. քիզ սվ էր ասում, վուր էնէնց մինձ մարթուն բէդամաղ անիս: Մայինց էսէնց էր ու էսէնց իմ բանը, էլ ցաւիս վրայ ցաւ սըր էիր աւելցնում: Ի՛նչ անինք հիմի... Դէղէն վուր իմանայ, ի՛նչ կ'օնէ. դարմլա կու ննդնի խօս:

Լաց է լինում:

ՊԷՊՕ

Դէղէն շատ ցաւի է դիմցի, էստուրն էլ կու դիմնայ:

ԿէԿէլ, լալով:

Ա՛խ, Աստուձ, ինչի՛ բան-հոքի շիս անում ինձ էստի էւէս:

Գնում է ընկնում տախտի վրայ ու լաց լինում:

ՊԷՊՕ, մօտենալով Կէկէլին:

Հերիք է, թէ քու Ա՛ստուձ կու սիրիս: Խօ տե- սար, վուր լացն էլ վուչչիլ շօակից... (Գէպի երկինք աղաղակելով:) Է՛ս է Գու դադաստանն, էլի՛, Ա՛ստուձ... Արութինը թախէ, Արութինը զրնէ, Արութինը հաշա ուտէ ու մինը տանջվիլը... Կա խրխնջայ ու մինը սխ քաշիլը... Կա քէփ անէ ու զօղ անէ ու մինը դ՛սուր-դառը լաց ըլիլը...

Գուրս է գնում աջ դռնից:

ԿէԿէլ, լաց լինելով:

Պէպօ ջան, Պէպօ ջան...

Գուրս է գնում Պէպօի ետեւից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ԱՐՈՒԹԻՆ, ԳԻՔՕ. երկուսն էլ զխարկով:

ԳԻՔՕ, ներս գալով զիմացի դռնից:

Ա՛յ, թէ սուտ իմ ասում:

ԱՐՈՒԹԻՆ, հետևելով:

Աբա՛, արա՛:

ԳԻՔՕ, առաջ գալով:

Մնւլափ, համեցէք նստի, մէ ատէրն էլ գայ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Դիփ մէկ է, Գիքօ, մէ տեսնիմ թէ էա ինչ թուխտ է:

ԳԻՔՕ

Ա՛յ, ինչ թուխտ է, սղա Արութին: (Ձեռքը զըրպանն է տանում եւ հանում քթախոտի տուփը:) 2է, էս չէք. ամա զիփ մէկ է... (Քաշում է:) չը՛մ... Ա՛յ, (Պահում է քթախոտի տուփը եւ մուրհակը հանում:) դուն մէ քիչ հիռու կանգնի, սղա Արութին:

Ինքը հեռանում է դէպի տախտը:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Վա՛, վախենում իս, վուր չխլի՛մ. աշխարքն ալան թալան խօ չէ:

ԳԻՔՕ

2է, չէ, սղա Արութին, էա վոննց կ'օնիս, գանա դուն էտ հանգի մարթ իս. ամա էս թուխտը խիստ փաթէրակաւուր իմքին է: Ասում իմ ձեռք չգիրչի: (Բաց անելով մուրհակը:) Ա՛յ, տիս: (Հեռուից ցոյց տալով:) էս է:

ԱՐՈՒԹԻՆ, զլուսը մօտեցնելով մուրհակին:

Աբա՛, արա՛:

ԳԻՔՕ, մատնացոյց անելով:

Վա՛, սյ. «չէմի վալիա, *) Արութին Ձիմզիմովի:»

Ջարմանք: Տեսարան:

ԱՐՈՒԹԻՆ, շփոթուելով եւ կակաղելով:

է՛ս... է՛ս... (Ձեռքը մեկնելով:) իմ... իմ... ձեռքն է:

ԳԻՔՕ, մօտեցնելով մուրհակը:

Բաս իմն է:

ԱՐՈՒԹԻՆ, ջանաչելով մուրհակը, առանձին:

էս ի՛նչ 'երգնուց պատիժ էր... (Ձեռքերը առաջ տանելով:) Մէ լաւ տեսնիմ...

ԳԻՔՕ, մուրհակը հեռացնելով:

Մնւլափ, աղա ջան, է: Ախար, էնդղա վուր ասում էի թէ 'ես վկայ իմ, վուր պարտ իս, սուտ էի ասում. ամա վուր քու օխտէմէն չէկայ, 'ես ինչ անիմ: (Աղաղակելով:) Գոհանամ քու զաղաստանին, Ա՛ստու՛ձ:

ԱՐՈՒԹԻՆ, կամենալով մուրհակը խլի:

Մէ տեսնիմ, ասում իմ...:

ԳԻՔՕ, զրպանը դնելով մուրհակը:

է՛, սղա Արութին, ձեռք վիկալ, քու հօրն օղորմի: Ասում իմ վուր փաթէրակի թուխտ է, է: էս սահաթիս զու քայ Պէպօն, Կակուլին մէ նմուտու՛ր կու զթնէ նրան: Դուն էստի մնւլափ տու, մէ գնամ Չուչանին իմաց անիմ:

ձանապարհից յետ նայելով Արութինին, դուրս է

գնում ձախ դռնից:

*) Վրացերէն է. — Իմ պարտքն է:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա.

ԱՐՈՒԹԻՆ, մենակ. երկար ժամանակ ստառած կանգնած է, յետոյ ուշքի դալով:

Էս հանգի էլ օյլին... Զատ բան է էկի գլուխս, ամա էս թահարը չէ էլի... Վնւրդանց լուս ննգաւ էս անիծած բարաթը... վննց լուս ննգաւ... Էրազ է... Զէ, վնւրդանցի էրաղ է... Թէ էրազ է, (տուրջը նայելով:) էստի ինչ իմ շինում... էս... Պէպօյի աւուր ու 'ես... (տօշտօւմ է հրան:) Արութին Զիմզիմովս էստի... Զէ, գրուստ Աստձու պատիժ է... Զէլաւ, էլի... Էնդդա բանիրը մարսեցի ու կուժը էս մէկի վրայ է կոտրվում, էլի. էս էր վերջն, էլի... Խալթը վուր իմանայ, ինչ կ'օսին... Էլ սիլ կու աւտայ ինձ... Ազահութինը աճկիրս կապից, էլ սիւ ու սիպտակ չճոգեցի... չէնց էս սահաթիս էլ էնդդա խալխումն ասի... վուր 'ես վունչիչ պարտ շիմ, ասի... չիմի գնան, սիվցաւ էրեսդ... Ամութ քիզ, Արութին, անութ քիզ. էս վննց բերիր բանդ, վննց... (երկար լուծիւն:) Զէ, ուրիշ չարտ չկայ, վունցոր ըլի պիտի էստի էւէտ ազատիմ բարաթս... Թէգուզ տաս թու-ման էլ գլուխ գնամ... Թէգուզ քսան, Թէգուզ եար-սուն, Թէգուզ մէկն էրկու... Իմ հանն է, թո՛ղ ջանս դուս գայ:

Վայր է ընկնում աջ կողմի ածողի վրայ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ

Ն Ա, ՊԷՊՕ

ՊԷՊՕ, ներս է գալիս աջ դռնից, առաջին արարուածի հասարակ հագուստով եւ զխարկը ծածկած: Տեսնելով Արութինին, ապշում է:

Վն, դուն էստի:

ԱՐՈՒԹԻՆ, զխարկը վերցնելով, դնում է սեղանի վրայ: չան, հէնց 'ես, ինչ իս արմընում:

ՊԷՊՕ

Գանա դուն ինքդ չիս արմընում, վուր էստի ի ս, 'ես վննց չարմընամ... Մէ ասան, ինչ քամին է բերի քիզ էսթէնը, ես ինչ բարի հրիշտակ է մտի սըր-տումդ, ես ինչ չար ստտանայ բօթի քիզ դէսը:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ղօնաղի մօհբաթ չիս գիղացի, Պէպօ:

ՊԷՊՕ

Գուն' իմ ղօնաղ. էրեսդ խէչը հանէ: Քիզ վրայ մինձ դուշման չունիմ 'ես աշխրբումը, ու դուն իմ ղօնաղ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Նստի, հալա հէնց ապրիս:

ՊԷՊՕ

Գուն նստած իս, էլի. 'ես էսէնց էլ լաւ իմ: Մէ ասան' ինչ իս ուզում... Թէ ձուգն առնելու իս էկի, եանդիլի իս, (Գատը ժպտով եւ հեղօրէն:) ղանդաղա է:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Պէպան... անրի, ախպէր, բարիչինք:

ՊԷՊՕ, ծաղրելով:

Օմքին խօ չէ աղօթի քիզ, աղա Արութին:
ԱՐՈՒԹԻՆ

Աղօթիլ ին թէ չին աղօթի, 'ես քիզ ասում իմ,
ա՛րի բարիչինք:

ՊԷՊՕ

Իմ բարիչիլը ինչիտ է հարկաուր, աղա Արու-
թին. դուն մինձ մարթ, 'ես մէ խիղճ օղորմելի, դուն
հարուստ, 'ես ախկատ... (շեղծօրէն:) Վախենում իս,
վուր իմ մագիէր քիզ շղրգին բերթը՛, թէ՛ ճոնիրդ
դողում է ինձմէն:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Տօ, 'ես ուզում իմ քիզ լաւութին անի:

ՊԷՊՕ

Ի՞նչ ձեռնէմէա էկաւ, խօ ա՛րիք. փուզ էիք պարա՛
հաշա կերար, էկայ տունդ՝ խնդրելու, տանէտ դուս
արիւր, վերչը բերթն էլ իս զըգիլ տալի, ուրիշ ի՞նչ
լաւութին պիտի դուս գայ ձեռնէմէա, աղա Արու-
թի՛ն: Եկիլ իս վուր մասխարա գցիս ի՛նձ: Հերիք է,
հերիք, պարուն... Գնա՛, դնա՛, Աստձուն փառք տու,
վուր իմ տանն իս ու իմ օճըւքի տակն իս գթնը-
վում, թէ չէ էս էրած սրախ վրայ էլ սազ չէիր
պրծնի իմ ձեռնէմէն: Միտա է... խօ միտա է՝ ինչ
հանգի դուս արիւր ինձ քու տանէմէն... Էն արար-
մունքը քիզ կու սազ գէր, քի՛զ, աղա Արութին: 'ես
քիզ խնդրում իմ, համեցէք դնա՛, ջնփա քաշէ, վի-
կաց, յօրէս կու տանին ինձ, էլ վուխտ չկայ, ուզում
իմ մօրս ու քվիրս բարովիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Տօ, էտ բանը իմ ձեռին չէ. էլ շղրգիլ ասմ քիզ
բիրթը, ուրիշ ի՛նչ իս ուզում:

Պէպօն զարմացած նայում է. իսկ դրսից լսում է
ԿԱԿՈՒՂՈՒ ծայնը՝ Եկա՛ւ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՆՐԱՆՔ, ԳԻՔՕ, ԿԱԿՈՒՂԻ

ԳԻՔՕ, դիմացի դամը, Կակուլուն:

Կորիլ ին, կորիլ. օչով չկան:

ԿԱԿՈՒՂԻ, ներս գալով, Գիքօին:

Տօ, ա՛յ Պէպօն, ի՛նչ իս ասում:

ԱՐՈՒԹԻՆ, տեսնելով Կակուլուն, տանձին:

Է՛լի էս պաժարնին:

ԳԻՔՕ, ներս գալով:

Էս վննց էկար, Պէպան, վուր շտեսայ: (Արուժի-
նին:) Ա՛յ, աղա Արութին, հիմի կու տամ, (Մատնա-
ցոյց անելով Պէպօնին:) Թէ կ'օսէ: Է՛ս դուն, էս սա:

ՊԷՊՕ

Էս ի՛նչ խարար է, չիմ իմանում:

ԿԱԿՈՒՂԻ

Վա՛, աղա Արութինի մօզ դուն իս խօսում ու
միկ իս հարցնում:

Գիքօն անցնում է բեմի ձախ կողմը:

ՊԷՊՕ

Սրա ասածը խօ ուփրօ չիմ իմանում: (շեղծօրէն:)
Եկիլ է՝ բարիչինք կ'օսէ:

ԿԱԿՈՒՂԻ, ծաղրելով:

Տի... (շեղծորէն զլուխ տալով Արուծինին:) Բաս մէ
լաւ շնորակալութիւն անինք:

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին, շփոթուած:

Մախկ էս լրփին:

ԿԱԿՈՒՂԻ, Պէպօին:

Տօ, թէ՛ ասում էիր, թէ՛ լաւ մարթ չէ, կ'օտէ,
աղա Արուծինը:

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Անսկամ:

ՊԵՊՊ, ժպտալով:

Ի՞նչ գիղիմ, խճապտանքը դարթիլ է:

Գիրօն շարժում է զլուխը:

ԿԱԿՈՒՂԻ, Պէպօին:

Իժում վննց է բարիչում, կէսը տալիս է: (Մօ-
տենալով Արուծինին:) 'Ե՛ս քու մարթ ասողին... (Բը-
ռունցքը բարձրացնելով:) Դէ, հոքիս պահ տու ու սէր-
թուկը հանէ:

ՊԵՊՊ

Կակուլի, Կակուլի:

ԳԻՔՕ, Պէպօին:

Տօ, բան-հոքի չանէ:

ԿԱԿՈՒՂԻ, Արուծինին, ձախ ձեռքով բռնելով նրա օտիքից:
Ը՛, քու... (Աջու բռունցքը ցոյց տալով:) Դէ, գնս
հիմի՛ գանգաւ արա...

ԱՐՈՒԹԻՆ

Տօ, գժվիլ իս, է՛յ:

ՊԵՊՊ, հեռացնելով Կակուլուն Արուծինից:

Մնւլափ, Կակուլի, էս մարթութիւն չէ:

ԱՐՈՒԹԻՆ, շրեքը ուղղելով:

Արի ու ձիգ պէսներուն լնուծին արա:

ԿԱԿՈՒՂԻ, Պէպօի ձախ կողմը կանգնած, Արուծինին:

Նաւուծիւն... (Պէպօին:) Ի՞նչ պտուղ է... Գիփ հո-
քու էղնէն է ման գալի, ա՛յ. գանա չիմ գիղի... (Նայն-
լով Արուծինին, զուխը շարժում է:) Արա բարաթը չէր
լուս ննդի, տեսիմ թէ վննց էր լաւութիւն անում:
ՊԵՊՊ

Ի՞նչ բարաթ:

ԿԱԿՈՒՂԻ, նոյն դրուծեամբ:

Վն, բաս ջեր չիս գիղի. ա՛յ, էս աղա պարնի
բարաթը: (Գնալով դէպի Գիրօն:) Տօ, բի, է: (Պէպօին:)
էս սհաթիս ճամփին վուր իմացաւ, ռանգ ու ռուն-
գը գնաց խղճինը... Ուզում էի էնդի էւէտ դրա ժամը
դուս բերի, ամա վուխտը չէր. քու կուռն էի շտա-
պում... (Գիրօնին:) Դէ, չնւտ արա, Գիրօ ջան, է:

ԳԻՔՕ, գրպանից հանելով մուրհակը:

Մնւլափ, մնւլափ, ախրուչը տամ:

Մուրհակը մօտեցնում է Պէպօին:

ԿԱԿՈՒՂԻ, մուրհակը խլելով Գիրօի ձեռքից եւ տալով
Պէպօին:

Վննց է, վննց, լօթիւն:

ՊԵՊՊ, անտղելով մուրհակը, հետզհետէ զարմանում է:
Տեսարան:

էս էրաղ է...

ԿԱԿՈՒՂԻ

էրաղ ու կէս է:

ԳԻՔՕ

Ղնւլթ վուր էրաղ, Պէպօ ջան: 2իս գիղի թէ...

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Է՛սդագա էլ խոստառակութիւն:

ԿԱԿՈՒՂԻ, մատնացոյց անելով Գիրօին:

Սրան թէ խօսեցրիք, Պէպօ, օխար դիվի հէքիա-
թի վրայ էրգար է էա բարաթի առակը:

ՊԷՊՕ

Ախար, էս վնւրդանց լուս ննգաւ:

ԳԻՔՕ, նստելով տախտի վրայ եւ պատրաստուելով
պատմելու:

Այ, Պէպան ջան, վունց էր...

ԿԱԿՈՒՂԻ, Գիրօի բերանը ձեռքով ծածկուած է:

Սնւ, սնւ, դուն սնւս, Գիքօ ջան... (Պէպօին): Էս
վունցոր լուս ննգաւ, իժում կ'օսինք. ամա դուն էս
անաստձուն թանաշա արա:

Արուծինը սարսափելի գրուծեան մէջ է:

ՊԷՊՕ, թեթե նայում է Արուծինին եւ իսկոյն դարձնելով
հայեացքը մուրհակի վրայ, վերցնում է գլխարկը եւ
դէպի Երկինք աղաղակում:

Գոհանամ Բի, Տէր. դիվունի գաղաստանի վրայ
Քու գաղաստանն է էլի դուրթ... (Գլխարկը ծածկե-
լով, Գիրօին): Սիրտս իմանում էր ախար, է...

ԳԻՔՕ

Գիդէ Աստուծ, վուր 'ես միդ շունիմ, Պէպօ ջան...

Կակուլին ձեռքով իր բերանը ծածկելով, յորդորում
է Գիրօին լուկ:

ՊԷՊՕ

Իմ բարի հրիշտաքն իս դուն էս սահաթիս, Գիքօ
ջան, ինչս տտում:

Լուս եւ անշարժ նայում է Արուծինին երկար ժամանակ:

ԳԻՔՕ, նոյն միջոցին, ցածր ձայնով:

Բարի հրիշտաքն ըլի քու քօմագը, վուրթի:

Երկար լուծին: Պատկեր:

ՊԷՊՕ, ծանր մօտենում է Արուծինին եւ մուրհակը ցոյց
տալիս:

Էս կու ճանչնաս, անդա Արուծին... (Երկար եւ լուս
նայելով երեսին, գլուխը շարժում է): Հիմի իմ իմանում
քու էստի գալը... Լայիդ արկը, հա... Թէ կ'օսէ
վունչիչ պարա չիմ, թէ վուր օրթում հաւատ արիք,
թէ վուր վուրթկերանցով օրթում կերար... Է՛տ է
քու օրթումն, էլի, Էտէնց իս ամեն օր օրթում ու-
տում, էլի. Էտով իս աշխրքին խափում, էլի, Էտ
օրթումներով իս մօղ արի էտդագա փուղն, էլի...
Այ, խու՛՛վ կենայ քիզ քու օրթումները... Ամեն մէ
քու օրթումը օրթունք կարվի ջանումս ու ջանդ
ծակծկվի, վուր հօքիա էգէբա 'Երգնքի լուս աեսնէ...
(Աւելի մօտենալով): Չէ, չիս ամանչում... Խճպասանքը
խօ դարդակ քամի է քիզ համա. (Մուրհակը նորից
ցոյց տալով): Էս ինչ է, ինչ, էտտուրն ինչ կ'օսիս:
Է՛ստումէն էլ չիս ամանչում, էս քու կոտրած ձեռով
չիս պրի... Ասա չէ, էլի, ասա. քիզ համա խօ
հաշա ուտիլը հիշա է... Այ, վեղինը մտնիս էս քու
պատվական շուրերով:

Արուծինը սաստիկ շուարվում է:

ԿԱԿՈՒՂԻ, որ գտնվում է բեմի ծախ կողմը, գլխարկը վեր
առնելով բացականչում է:

Հա՛-ջան, հա՛-ջան, աղա Արուծին... (Գլխարկը նո-
րից ծածկելով եւ ձայնը փոխելով): Թօբա՛, թէ 'ես ու-
զենամ քու տիղն ըլիմ:

ԳԻՔՕ, վեր կենալով:
 Էս Չուշանն ինչ էլաւ:
 Գլուխը շարժելով դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՆՐԱՆՔ, առանց ԳԻՔՕԻ

ԱՐՈՒԹԻՆ, ուշքի գալով, Պէպօին:
 Տօ, ինչ իս սարսաղ-սարսաղ դուս տալի, վուր
 միաս էր էլի, խօ կու աէի, էլի...
 ԿԱԿՈՒԼԻ, ձեռքերը բարձրացնելով:
 չքմ...
 Չեռքերը վայր թողնելով, խփում է միմեանց եւ
 յետոյ բժամատները բամբակին հագցնում:

ՊԷՊՕ, Արուծինին:

Միազ չէր... Խիղճ օգորմելի. ետրար վնւնց իս
 մէ թիքա հաց ճարում ուտելու... Աւմն իս խափում,
 սւմը... Էս սահաթիս դատամէրի մօզ հաշա կերար,
 վուր քու օրումն էլ ինձ վունչիչ շիս պարտեցի,
 վուր սուա շաւիր իմ մօզօնում 'ես քիզ վրայ. էս
 սահաթիս ձեռք քաշեցիր էստու թխտիրը ու հիմի
 միազ չէր... ու հիմի բարիչիւնք... Էսդադա վուխա
 շարչըրեցիր, էսդադա գլուխա անիծիլ ավիր ու հիմի
 լաւ մարթացար մէբաշ... Վախենում իս, հա. վա-
 խենում իս վուր աշխարքը շիմանայ քու դալթաբան-
 դութինը, հա. վախենում իս, վուր դատամէրի մօզ
 էրեսզ շսիվնայ, հա... Քու մտկումը, թնղ միզ մօզ
 սիվնայ մենակ, ինչ հաջաթ, մինք անմիզ օմքնիր

ինք, սլ ինչ կու իմանայ. օղօնդ խալիը շիմանայ,
 օղօնդ քու ննգրտիքը շիմանան... (Չայնը փոխելով):
 Գնն, վնն, ասում իմ: Կակուլին աղատելով
 ձեռքերը, սպառնալի կերպով խփում է կրծքին:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Խօ պրծանր, ախպէր, ինչ ասելու ունէիր, իս
 սսիր, սիրտդ իս յիդ էկաւ: Հիմի մէ ինձ լսէ. 'ես
 քիզ ասում իմ՝ փնւղիրտ առ, բարաթս իս տու ու
 քու բիրթը մօշլա անիմ էս սհաթիս:

ՊԷՊՕ

Կէհամ բիրթը, կէհամ, 'ես քու օղորմութինը
 շիմ ուղի ու (Մուրճակը ցոյց տալով): Էս փուղիըը ա-
 սանց քու ասելու էլ կու առնիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Գժութին մի անի, Պէպան: (Չեռքը ծոցը տանելով):
 Ան էս փուղիրտ, ասում իմ: (Պէպօն դուրը շարժում
 է): Ան, մէ իմքին էլ աւելցնիմ. հը, ինչ դադա...
 մէ հինդ թուման աւելցնիմ... տան... քսան...
 ՊԷՊՕ, որ արձամարնանքով նայում էր Արուծինին, դի-
 մում է Կակուլուն:

Մտիկ իս անսւմ, Կակուլի, մտիկ իս անում սրան.
 ինչքու հիմի գլուխին էլ չէր տալի ու հիմի աւել-
 ցնում էլ է... էսէնց ին, սյ, դիփ էսէնց ին. քանի
 օշով շի գիդի, հախն էլ ին կարում ու 'եփոր վախե-
 նում ին՝ բանն աշքարանայ, էսէնց ին ժաժ գալի,
 սյ, էսէնց, վուր անումներուն շիտարվի միթամ:

ԿԱԿՈՒԼԻ, Պէպօին, ցածր:

Տօ, սն, սճկը հանէ, ու դրա ջիգրը (բուռնցքը
 ցոյց տալով): 'ես գիդիմ, էս դանրի դուլարինը:

ՊԷՊՕ, շարունակելով, Արուծինին:

'ես քու բախշիչը չիմ ուզում, անդա Արուծին, տար անձկդ դի. ամա անձկդ կու հանիմ ու պլուխկը, վուրդիտը ինձ էս սահաթիս ստեցիր, էնդի կու առնիմ, էնդի. թնգ դիփուենքը ճանչնենան՝ ինչ մարթ էլ իս, թնգ դիփուենքն իմանան քու արարմունքը: Էստու համա բիրթը կի չէ, թէզուդ հուրումը կու նստիմ, հուրումը:

ԿԱԿՈՒՂԻ, ՊԷՊՕին:

Ը՛, 'ես քու խիլքին ինչ ասիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Բունէ, իսուն թուման աւելցնիմ:

ԿԱԿՈՒՂԻ, մօտենալով Արուծինին:

Բի, 'ես բարիչեցնիմ:

ՊԷՊՕ, Կակուլուն յետ մղելով:

'Քու բան չէ, Կակուլի:

ԿԱԿՈՒՂԻ, յետ գնալով:

Ա՛յ սարսմդ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ե

ՆՐԱՆՔ, ՇՈՒՇԱՆ, ԳԻՔՕ

ՋՈՒՂԱՆ, դաժիբայով դիմացի դան շեմքում, Գիքօին, որ ձեռեւում է նրան:

Վնյ, քուանամ 'ես, դուրթ իս ասում, Գիքօ... (Առաջ գալով եւ դաժիբան վերցնելով): Վնւրդի է, վնւրդի, միր հօքէհանը... Սա է...

Ղաժիբան պցում է տախտի մօտ դրած աժոռի վրայ:

ՊԷՊՕ

Սն, սն, դէդի. այ միր բախաւուրողը:

ՋՈՒՂԱՆ, Արուծինին, շտապով:

Ա՛յ, գեղինը պատուի ու քիզդ գէվէր տանէ: Ի՞նչ իս ուզում միզմէն, ի՞նչ... Փուղէներուս հաշա կերար, ախշկաս բօղաղը դուս կարեցիր ու հիմի Պէպօիս էլ բիւթն իս զրգիլ ապլի. ջիգը իս մաի միզ հիգ. սուզում իս վիւր ջնջի միգ...

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Կարկուտ է անիծածը:

ՋՈՒՂԱՆ, շարունակելով:

Ա՛յ, վիւր ջնջվի քու անումը, քանդվի ու բրիչակ ըլի տուն ու աիդդ. քու անամութ կնդայ սրտումը ննզնի էն կրակը, ինչ կրակ միր սիրտը գցեցիր:

ԿԱԿՈՒՂԻ, առանձին եւ կիսածայն:

Ամին:

ՊԷՊՕ

Դէգի, դէգի...

Կէկէլը ներս մտնելով աջ դռնից, դամբի մօտ, անկիւնումը, լուս լաց է լինում:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Զ

ՆՐԱՆՔ, ԿԷԿԷԼ

ԱՐՈՒԹԻՆ, Շուշանին:

Խիլքի արի, խիլքի, ինչիւր իս ասում, դէգի:

ՋՈՒՂԱՆ, շարունակում է, դառնալով մուսներին:

Ո՛ւր է. սիվցրիք էրէսը՞. ո՛ւր է էն սիւ ու մութ

բարաթը: (Արուծինին:) Հիմի էլ կ'օսիս, վուր վունչիչ պարա չիս մի՛ղ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Պանր իմ, պանր իմ ու տալիս իմ, ուրիշ ինչ իք ուզում:

ՉՈՒՉԱՆ

Բաս բիրթն էլ սուր իս զրգիլ տալի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Բիրթն էլ չզրգիլ տամ, փնւղն էլ տամ, մէ իմ-քին էլ աւելցնիմ. ամա վուր չէ բարիչում, 'ես ինչ անիմ:

Շուշանը դարմացած նայում է:

ՊԷՊՕ, Արուծինին:

Հիմի բարիչի՛նք, հիմի... (Մտնելով կէկէլին:) Իժում սրան ինչ իս ասում... (Ձախ ձեռքով բռնում է կէկէլի աջ ձեռքը եւ առաջ բերում:) սրա մօզ վնւնց իս բարիչում: Մազ սաղ գերեզմանը դրիւր, օրն ու ումբը խաւրեցրիւր, կիւնքը հառամ արիւր. վնւնց իս բարիչում սրա հիզ, վնւնց... Վնւնց իս յիզ տալի սրան, ինչոք խլեցիր սրամէն, վնւնց: Քու վուխչ հարստութիւնն էլ շի կանա լացնի էն հարէն, ինչ հարա բաց արիւր դուն սրա սրտումը... Գնան, գնան. էլ մինք բարիչելու վունչիչ շունիք: Գնան, քանի սաղ իս աշխրբումը, սրա արարտունքնիրը միազ բի, վուր էգէբա էլ մէկէնեւուն շանիս, ինչ սրան արիւր:

Կէկէլ, աշխատելով աղատել ձեռքը:

Թնոյ, Պէպօ ջան, թնոյ... (Պէպօն թողնում է նրա ձեռքը:) իրան սիվցու իք բարաթը:

Անցնում է Պէպօի աջ կողմը:

ԳԻՔՕ, Պէպօին:

Տօ, հնդիւր բարիչի՛ս:

ԿԱԿՈՒՂԻ, Շուշանին:

Ասան, գէգի, վուր բարիչի, հազիր աւել է տալի:

ՉՈՒՉԱՆ

Իր անկը գնէ աւելին, թաք Պէպօիս ձեռք շտայ: Կէկէլ

Բանրիչի, Պէպօ ջան, բանրիչի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ա՛րի կոտորվի, Պէպան, բանրիչինք:

ՊԷՊՕ

Ա՛րի բարիչինք, ա՛րի... Ա՛րի գնանք, վուրգիտը ինձ էս սահաթիս ստեցիւր, ա՛րի մէկ էնդի էս բարաթը շանց տամ, մէ էրեայ վուր սուտը 'ես չիմ, թէկուզ գլըխկէմէն էլ մէ իմքին քիզ փէշքաշ... Ա՛րի, էլի, ա՛րի:

ՉՈՒՉԱՆ, Արուծինին:

Գնան, գնան, վունցսը միւր էրետը սիվցրիլ իս, թնոյ հիմի քու էրետը սիվնայ:

ՊԷՊՕ

Ա՛րի, էլի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

էս վուր ուղեմամ, իս էսղաղա էլ աղանշաք չիմ անի:

ՊԷՊՕ

Ը՛ր, գնու, աւագանի...

ԿԱԿՈՒՂԻ, առանձին, կիսաձայն եւ կրծքին խփելով:

Վնւյ մէ... (Գիմացի դուրը դրսից բաղխում են: Լը- ուծիւն: Մտնելով դուրսը եւ փոքր ինչ բաց անելով,

որպէս թէ մէկի հետ խօսում է:) Հն, էստի է: (Առաջ վաղելով, Պէպօին:) Տօ, գժվիլ Լ'ս, քնւթ ահ արա, պրիստալն է:

ԿէԿէԼ, ՊԵՊՕ, ՉՈՒՉԱՆ, մրասին:

Պրիստավը:

ԳԻՔՐՕ

Պրիստավը:

Պատկեր:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ի՛ս սու բարաթս, Պէպան, թէ չէ բիրթն ին տանում:

ՊԵՊՕ

Հաջաթ չէ, կ'էհամ բիրթը, կու նստիմ. էնդի խօ չիմ մեռնի... Մէ օր կու աղատվիմ ախար, էլի՛ վազէն հիւու չէ... Չնտին իս խափի էսէնց, շնտի գլխին իս օյին էկի էսէնց, շնտի բողաղն իս գուս կարի էսէնց, ու 'ես Պէպօն չիմ ըլի, թէ դիփունանց ջիգը չիմ հանի... Սնդ աշխրբումը էրեսդ մուր կու շինիմ... Մննս բարով, դէգի... Մի լաց ըլի, ԿէԿէԼ, Աստուձ օղորմած է, խղճի ճակտին էսէնց է գրած:

Կակուլին կամաց-կամաց գնում կանգնում է դամբի մօտ եւ հետզհետէ սարսնալի դիրք ընդունում:

ԱՐՈՒԹԻՆ, սաստիկ շփոթուած եւ առանձին:

Ի՞նչ անիմ հիմի:

ԿէԿէԼ, փառաբանելով Պէպօին:

Մի գնն, Պէպօ ջան, մի գնա:

ՉՈՒՉԱՆ, Պէպօին, միւս կողմից:

Ի՞նչ իս անում, Պէպօ. իրան սիվցու էս սիւ ու մութ բարաթը:

ՊԵՊՕ

Իրան տամ, վուր սրա մնսխարէն դառնամ... վուր խալխի աճկումը սնւաը 'ես էրեամ, դուրթը սն... բիրթի ահու գլխիս ծախիմ... Չէ, դէգի, էս բարաթը Աստուձ թուր է դէվէր զրգի ինձ համա... էստով պիտի կարիմ 'ես սրա գլուխը... Քննի քի պէսնիրն ին էրվում սրա ձեռնէմէն, քննի (Մասնացոյց անելով ԿէԿէԼին:) սրա պէսնիրն ին լաց ըլում, քննի ինձ պէսնիրն ին տանջվում... Մէկն էլ է չիմաց անէ աշխրբին սրա արարմունքը, մէկն էլ է հարայի չկանենայ տն, վուր էս մարթը, վուրին դիփունքը գլուխ ին տայի, դիփունքը յարգում ին ու պատվում ին, դիփունքը մինձացնում, փնռատուրում ու 'Երգի՛նք բացըացնում... սա էն մարթն է, վուրի համա վունչիչ բան սուրվ չկայ աշխրբումը... Հիմի լնց ըլէք, ինչգաղա գուզիք... Խղճի լացը հալբաթ էնդուր է ստիղծի Աստուձ, վուր հարուստի արարմունքը լվացվի: (Գուր կրկին բաղխում են:) Մննք բարով...

Գուրս է գնում դիմացի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Է

ՆՐԱՆՔ, տոանց ՊԷՊՈՒ

ՀՈՒՂԱՆ, լաց լինելով Պէպօի հոեւից:
Պէպօ, Պէպօ...

Կէկէլ, նոյնպէս եւ նոյն միջոցին:
Պէպօ ջան, Պէպօ ջան...

Նհտուելով դէպի տախտը, բերանքսիվայր ընկնում է
մուծարի վրայ եւ բարձրաձայն հեկեկալով լաց
լինում մինչեւ վերջը:

ԱՐՈՒԹԻՆ, սեղանի մօտ կանգնած, երկու ձեռքով
զլսին խփելով եւ առանձին:
էս ինչ բան էկաւ գլխիս:

Մնում է անշարժ:
ՀՈՒՂԱՆ, Արուծինին, ծառանալով իր ամբողջ բարձրու-
ծեամբ:
Ն՛րզնային Թարաւուրն անէ քու դադաստանը...
Գուրս է վաղում Պէպօի հոեւից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ը

ՆՐԱՆՔ, տոանց ՇՈՒՇԱՆԻ

ԳԻՔՑ, Արուծինին:

Է՛ս էիր ուղում, էլի՛, հէք օխնած: (Մօտենալով
Կէկէլին:) Մի լաց ըլի, Կէկէլ ջան, մի լաց ըլի, Աս-
տու՛ճ օղորմած է:

Գլուխը քարշ զցած դէպի Կէկէլը, նոյնպէս մնում է
անշարժ:

ԿԱԿՈՒԼԻ, մօտենալով Արուծինին, ձախ ձեռքը կանծ
արած, իսկ աջը վայր թողած:

Հիմի, անղա Արուծ ին, մնացինք՝ Էս ու դ՛ն...

Մնում են անշարժ: ՊԱՏԵՐ: Վարադոյրն իջնում է
կամաց-կամաց:

Վ Ե Ր Զ

ՆԿԱՏՈՒԱԾ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Նրևս.	Տող.	Տպրուած և.	Պետք և.
VII	6	հերե-եց	զխին
	8	վերե-եց	բուրնուլթի
	16	հերե-եց	զնում
	17	«	զիդենայ
	24	«	զբաւ
	27	հերե-եց	Աջ
	31	վերե-եց	ննզնի
	40	հերե-եց	զբնէիր.
	44	վերե-եց	էգուց
	53	«	զիդի
	58	«	զամագղօ
	61	«	կուլի
«	10	հերե-եց	ուզում
	63	վերե-եց	վազերում
	64	1	էկազրէգա
	65	5	ուզում
	70	10	զա-
	79	2	կօսիմ
	84	11	զարզու
	90	14	խիստ
	92	8	զբի
	93	11	իժում.
	99	4	ինքը
100	3	վերե-եց	զիդի
«	«	«	զզին
106	1	հերե-եց	Վայր է ընկնում
108	15	վերե-եց	իհնչ
«	6	հերե-եց	ինչ

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ

ԲԵՄԱԿԱՆ ՅՈՒՅՈՒՄՆԵՐԻ

[Եբէ՞ 111]

(Նայելով Արուժինին, զուխը շարժում է. յետոյ կրկին դառնալով Պէպօին:) Աբա բարաթը չէր լուս ննզի,
[Ե- այն:]

[Եբէ՞ 115]

օղօնդ քու ննգրաթը չիմանան... (Ձայնը փոխելով:) Գնա, գնա, ասում իմ:

Կակուլին ազատելով ձեռքերը, սպառնալի կերպով շարժում է զուխը եւ բռունցքը կրծքին խփում:
ԱՐՈՒԹԻՆ

Խօ պըծմը, ախպէր, ինչ ասելու ունէիր, խօ
[Ե- այն:]

[Եբէ՞ 116]

ԿԱԿՈՒԼԻ, յետ գնալով:

Ա՛յ սարսամղ...

Կրկին անցնում է բեմի ձախ կողմը: ՏԵՍԻԼ ԺԵ
[Ե- այն:]

[Նայն էբէ՞:]

Ղաթիբան գցում է տախտի մօտ դրած աթոռի վրայ. իսկ Գիրօն գնում կանգնում է տախտի մօտ.
[Ե- այն, էբէ՞ 117]

ԴԱՐՁԵԱԼ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ ԵՒ ՍՐԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

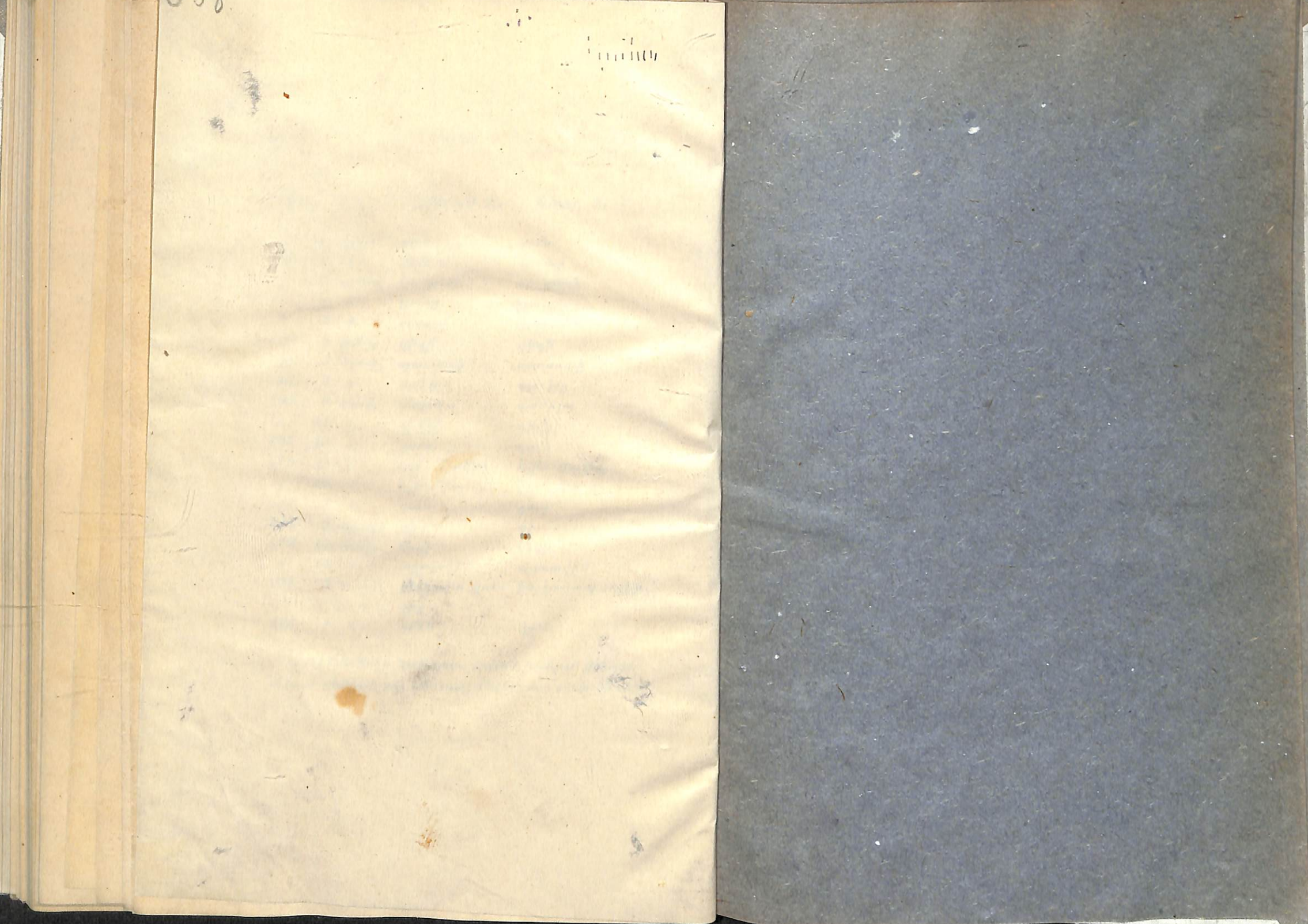
Երես:	Տող:	Տպուած է:	Պետք է:
V	5	վերեւեց	Ամերիկեանը
«	8	«	Պատերական
XIV	11	«	—Ֆուրաշկայ
1	4	«	լուսամտով
2	1	հերթեւեց	դեռ
4	2	վերեւեց	դէզի
5	4	«	քոռանամ
7	14	հերթեւեց	ձՈՒՁԱՆ
10	8	վերեւեց	ՏԵՒԼ
20	13	«	դճն
21	15	«	դրուստ
29	5	«	լաւ շահվեցանք. (լաւ շահվեցանք.)
30	13	հերթեւեց	գիղի
35	8	«	գիղի
37	6	«	զանդուկը
40	3	«	իմ նման
42	7	վերեւեց	խշտեակ
«	5	հերթեւեց	բոլորակ
49	6	«	դուս
52	3	«	տնտղվում է
53	2	վերեւեց	խշտեակի
57	8	հերթեւեց	քոռանամ
61	3	«	գուն

Երես:	Տող:	Տպուած է:	Պետք է:
66	8	վերեւեց	տուաջ
«	9	«	քնթեմէն
«	3	հերթեւեց	խշտեակի
67	«	«	«
68	4	«	զրած
70	1	«	Առնում է փողը եւ զխարկը ծածկում:
71	8	վերեւեց	(լուռութիւն:) (լուռութիւն. յետոյ զխարկը ծածկելով:)
72	8	«	ուղում
73	5	հերթեւեց	դիփունանց
74	9	վերեւեց	դճն
78	14	«	չառիք
80	5	«	չունչ
81	1	հերթեւեց	ախկտութիւն
83	6	«	չը՛մ, է...
87	ս. 1. 1. 1. 1.	«	ԵՐՐՐՐԳ
89	«	«	«
90	1	վերեւեց	վախտվայ
93	7	«	գիղէ
96	10, 11	«	, 'ես գիղիմ նը- ... բանը:*)
«	13	«	քոռանամ
97	11	«	Գիթօին
«	12	«	Չարդ

*) Այս խօսքերը առնչուող են:

Երևու:	Տող:	Տարաւած է:	Պետք է:
97	14	վերեւից զուն	զուն
98	2	« զնանք	զնանք
«	5	հերքեալից էս դանն	էս դանն
«	«	« շշանց	շշանց
«	7	« ուզում	ուզում
100	8	վերեւից զիզիք	զիզիք
101	5	հերքեալից պատուտի	պատուտի
102	7	« զլուխը	զլուխը
103	8	վերեւից դամբլա	դամբլա
«	11	« զիմցի	զիմցի
107	10	« զուն	զուն
113	11	« էլի, էօէնց	էլի. էօէնց
«	12	« էլի, էօ	էլի. էօ
114	7	« զուս	զուս
116	2	հերքեալից զի	զի
120	13	վերեւից էնզի	էնզի
«	14	« ազատվիմ	ազատվիմ
121	5	հերքեալից ինչի՞ազա գու- զիք	ինչի՞ազա գ'ուզիք
123	4	« զուն	զուն

ԺԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ: Կան նաեւ միքանի աննշան վրիպակներ, որ աւերորդ ենք համարել մոցնել այս ցուցակի մեջ:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0367275

56.312